

ლარისა შორანაშვილი

თუმთრული ბიზნესი

თბილისი
2003

ნაშრომში განხილულია ოფშორული ბიზნესის არსი და წარმოშობის ისტორია, მისი თეორიული და ორგანიზაციულ-სამართლებრივი საფუძვლები, სხვადასხვა სახის ოფშორული ბიზნესის წარმოების მსოფლიო პრაქტიკა, ოფშორულ ზონებში შავი ფულის გათეთრების შესაძლებლობები და ამ პრობლემის წინააღმდეგ ბრძოლის ძირითადი პრინციპები.

ნაშრომი განკუთვნილია სტუდენტების, ასპირანტების, ბიზნესმენებისა და, აგრეთვე, ოფშორული ბიზნესით დაინტერესებული ყველა პირისათვის.

რედაქტორი პროფ. გიორგი ბაბუნაშვილი
რეცენზენტები: პროფ. გიორგი დოლონაძე
პროფ. პარმენ ლემონჯავა

© ლ. ყორღანაშვილი, 2003

© გამომცემლობა „უნივერსალი“, 2003

ISBN 99940-32-74-7

შესავალი

ოფშორული ბიზნესი მსოფლიო ეკონომიკის ფენომენია. მრავალ ქვეყანაში მას სახელმწიფო მხარდაჭერა აქვს. ოფშორული ბიზნესი ითვალისწინებს უცხოელთა ფინანსურ მომსახურებას, რომლის მთავარი არსია მიღებული შემოსავლებიდან გადასახადების გადახდის თავიდან აცილება ან მათი მინიმუმამდე დაყვანა. იგი მრავალასპექტიანი მოვლენაა და მისდამი დამოკიდებულებაც არაერთგვაროვანია. მრავალი ნეგატიური მომენტის მოუხდავად, ოფშორული ბიზნესი მნიშვნელოვან როლს თამაშობს კაპიტალის საერთაშორისო მოძრაობაში. ოფშორული ცენტრების ან ზონების მომსახურებით მოსარგებლე ფიზიკური და იურიდიული პირები, თავიანთი ქვეყნების კანონმდებლობის დაურღვევლად და “კანონიერ საფუძველზე”, გადასახადების გადაუხდელობის ან ნაწილობრივი გადახდის შედეგად, იღებენ დამატებით შემოსავალს. x

საქართველოში საბაზრო ურთიერთობების დამკვიდრების, საგარეო ეკონომიკური საქმიანობის ლიბერალიზაციის პირობებში ოფშორული ბიზნესი ქართული ფირმებისათვის მიმზიდველი და აქტუალური გახდა. აღნიშნულის გამო, წინამდებარე ნაშრომის მთავარი მიზანია ოფშორული ბიზნესის შესაძლებლობების გაშუქება. მან როგორც სტუდენტებს, ისე ყველა დაინტერესებულ პირს, უნდა მისცეს თეორიული და პრაქტიკული ცოდნა ოფშორული ბიზნესის შესახებ.

აღსანიშნავია, რომ “ოფშორული ბიზნესის” კურსის შესწავლა საქართველოში პირველად ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის საერთაშორისო ბიზნესის ფაკულტეტზე დაიწყო. იგი “საერთაშორისო ბიზნესის” სპეციალობის სასწავლო გეგმაში ერთ-ერთი მაპროფილებელი საგანია და სტუდენტთა ინტერესით სარგებლობს. შესაბამისად, ნაშრომი გარკვეულ წვლილს შეიტანს საერთაშორისო ბიზნესის სფეროსათვის კადრების მომზადების საქმეში და ყველა დაინტერესებულ პირს დაეხმარება ოფშორული ოპერაციების განხორციელებაში.

ლიტერატურა ოფშორული ბიზნესის შესახებ დღემდე საქართველოში არ გამოცემულა. წინამდებარე დამხმარე სახელმძღვანე-

ლო ამ ვაკუუმის შევსების პირველი ცდაა და ამიტომ არაა დაზღვეული გარკვეული ხარვეზებისაგან. იგი შექმნილია უცხოური ლიტერატურის საფუძველზე და კომპილაციური ხასიათისაა. ამასთან, ოფშორების “შავი სიის” გამოქვეყნებისა და მათ მიმართ დამოკიდებულების გამკაცრების გამო, მრავალი ოფშორული ქვეყნის კანონმდებლობა ცვლილებებს განიცდის და ყველა ეს ცვლილება წიგნში შეიძლება სათანადო ღონით ვერ აისახა. ავტორი მადლიერების გრძნობით მიიღებს ყველა საქმიან შენიშვნას და გაითვალისწინებს შემდეგ გამოცემებში.

თავი 1. ოფშორული ბიზნესის ისტორიული და თეორიული ასპექტები

1.1. ოფშორული ბიზნესის არსი და წარმოშობის ისტორია

ბიზნესის მთავარი მიზანია, რაც შეიძლება მეტი მოგების მიღება. თავის მხრივ, მოგება იზრდება, როდესაც მცირდება დანახარჯები და მოგების ზრდის ტემპები აღემატება დანახარჯების ზრდის ტემპებს. დანახარჯების კატეგორიაში შედის გადასახადები და სხვა სავალდებულო გადასახდელები, რომლებიც მეწარმე-რეზიდენტმა უნდა გადაიხადოს თავის ქვეყანაში, აგრეთვე უცხოეთში განხორციელებული საქმიანობიდან მიღებულ მოგებაზე. შესაბამისად, გადასახადების შემცირების შემთხვევაში მეწარმე მეტ მოგებას მიიღებს. აღნიშნულიდან გამომდინარე, ბიზნესში მოგების ზრდა გარკვეულწილად გადასახადების ეფექტიან მართვაზეა დამოკიდებული.

საერთაშორისო ბიზნესის მონაწილენი გადასახადებს ორჯერ იხდიან, ანუ ამ შემთხვევაში ადგილი აქვს ორმაგ დაბეგვრას. ორმაგი დაბეგვრის ცნებაში იგულისხმება ერთი და იმავე გადასახადის გადამხდელის ერთი და იმავე გადასახადით დასაბეგრი ობიექტის დროს, ერთსა და იმავე პერიოდში ორ (და მეტ) სახელმწიფოში მსგავსი გადასახადებით დაბეგვრა. ორმაგი დაბეგვრის აცილებით ბიზნესმენებს ეძლევათ მოგების გადიდების შესაძლებლობა. ბიზნესმენტა ხელშეწყობის მიზნით მრავალ სახელმწიფოში მიღებულია კანონი ორმაგი დაბეგვრის თავიდან აცილების შესახებ. ამის გარდა, საერთაშორისო ბიზნესში გადასახადების შემცირება შესაძლებელია ისეთი ლეგალური გზით, როგორიცაა ოფშორული ოპერაციები.

„ოფშორი“ (off-shore) ინგლისური სიტყვაა და ნიშნავს “სანაპიროდან დაშორებით”, “ღია ზღვაში”, “იზოლირებული”. თანამედროვე ეკონომიკურ ლიტერატურაში ამ ტერმინში იგულისხმება სპეციალური ეკონომიკური ზონების ერთ-ერთი ნაირსახეობა, კომერციული საქმიანობის ორგანიზაციის სპეციფიკური ფორმა. შესაბამისად, ოფშორული ბიზნესი არის გადასახადების თავიდან აცილებისა (ან მათი შემცირებისა) და მოგების გადიდების მიზნით განხორციელებული ნებისმიერი ოფშორული ოპერაცია ანუ ესაა ბიზნესი, რომელიც ხორციელდება მოცემული იურისდიქციის საზღვრებს გარეთ, აქვს შემოსავლების უცხოური წყარო და შელავათიანი დაბეგვრა. აღნიშნულიდან გამომდინარე, ოფშორული ბიზნესის არსი გამოიხატება კომერციული საქმიანობიდან მიღებული მოგების გადიდებაში

საგადასახადო და სხვა სავალდებულო გადასახდელების თავიდან აცილების ან მათი შემცირების გზით. ✕

ტერმინი “ოფშორი” პირველად გამოიყენეს აშშ-ის ერთ-ერთ გაზეთში, XX საუკუნის 50-იანი წლების ბოლოს, მაგრამ ამა თუ იმ ელემენტების სახით ოფშორები მუდამ არსებობდნენ. ეს, უპირველესად, აიხსნება ადამიანების მიერ გადასახადების თავიდან აცილების სურვილით, აგრეთვე, სხვადასხვა ქვეყანაში საერთაშორისო ვაჭრობის აქტივიზაციისა და უცხოური კაპიტალის მიზიდვის მცდელობით, რომელიც ეფუძნებოდა სხვადასხვა სახის შეღავათების დაწესებას. სხვადასხვა სახის შეღავათიანი პირობები იქმნებოდა ჯერ კიდევ ფინიკიელების აყვავების პერიოდში, შემდგომ თავისუფალი ვაჭრობის ცენტრად იქცა ათენის პირველი საზღვაო კავშირის (დელლოსის კავშირის, რომელიც ჩ.წ. 478-477 წწ. აერთიანებდა ეგეოსის ზღვისპირა ქალაქებსა და კუნძულებს) დედაქალაქი — კუნძული დელოსი.

რომის იმპერიაში (გვიანდელი ხანა) ათასობით რომაელი გარბოდა ბარბაროსებთან, რათა იმპერატორისთვის გადასახადები არ გადაეხადა. VI-VII საუკუნეებში მრავალი ქრისტიანული სამეფოს მცხოვრები დასახლდა მუსულმანების კონტროლირებად ტერიტორიებზე, რადგან იქ უცხოელებისათვის შეღავათიანი საგადასახადო რეჟიმი არსებობდა. XVII საუკუნეში მთელი ევროპისათვის ოფშორების როლს ასრულებდნენ ამერიკის კოლონიები, სადაც ევროპულ გადასახადებს არ ახდევინებდნენ. ითვლება, რომ სწორედ ამიტომ გადაკვეთეს კოლონიისტებმა ატლანტიკის ოკეანე და არა რელიგიური ან პოლიტიკური თავისუფლების მიზნით [1, გვ. 22-23].

შუა საუკუნეების თავისუფალი ვაჭრობის ისტორიაში მოხსენიებულია იტალიური ქალაქები ლივორნო და ტრიესტი, აგრეთვე იუგოსლავიური შიბენიკი, ზოლო რწმუნების საკუთრების ინსტიტუტის—ტრასტის ისტორია ჯვაროსნული ომებიდან მომდინარეობს. XVIII საუკუნეში თავისუფალი ვაჭრობის ზონები (თეზ) გაჩნდნენ პიბრალტარსა და ბანკოკში [2, გვ. 15-20]. XIX საუკუნეში თავისუფალი პორტების სტატუსი მიიღეს ოდესამ (1817), ვლადივოსტოკმა (1862), ბათუმმა (1878). ამჟამად ასეთი სტატუსით სარგებლობენ: შეიციარიაში — ბუქსი, ენეგვორტი, ბრაზილიაში — მანაუსი, რუმინეთში — სულინი და ზოგიერთი სხვა პორტი. კოლონიური ბატონობის პერიოდში ფართოდ იყო გავრცელებული კაპიტულაციის რეჟიმი, რომლის დროსაც მეტროპოლიების ქვეყნების კერძო კომპანიები და მათი მოსამსახურეები გამოირიცხებოდნენ მათი საქმიანობის ადგილის კოლონიების იურისდიქციიდან. ადგილობრივი ხელისუფლების წარმომადგენლებს ასეთ კომპანიებში შესვლა ეკრძალე-

ბოლათ. კომპანიებს ჰქონდათ საბაჟო პრივილეგიები. კოლონიური სისტემის ნგრევის შემდეგ კაპიტულაციის რეჟიმი გაქრა, მაგრამ რამდენიმე წლის შემდეგ იგი აღმოცენდა ოფშორული ცენტრებისა და ზონების ფორმით. XX საუკუნის 30-იან წლებში ოფშორული იურისდიქციების ფორმირება დაიწყო ლუქსემბურგში, პანამასა და ნიდერლანდის ანტილიურ კუნძულებზე [3].

ოფშორული ბიზნესის ჩამოყალიბება-განვითარებაში აქტიური როლი შეასრულა დიდმა ბრიტანეთმა, რადგან ამ ბიზნესის იდეა იქ წარმოიშვა. იგი ეყრდნობოდა უცხოელი რეზიდენტების დაბეგვრასთან დაკავშირებული ბრიტანული სასამართლოების სასამართლო პრეცედენტებს. (დასაწყისში ოფშორული ბიზნესი “მოხერხებული დროშის” პრაქტიკას უკავშირდებოდა, შემდეგ კი გავრცელდა ფინანსებისა და სხვადასხვა სახის მომსახურების სფეროებზე. ევროპაში “საგადასახადო ნავსაყუდელის” პირველი პრეცედენტი კამპიონე, რომელიც მდებარეობს შვეიცარიისა და იტალიის საზღვარზე. იგი სპონტანურად იქცა ასეთ ქალაქად, როდესაც ორივე ქვეყანამ უარი თქვა მის საგადასახადო იურისდიქციაზე. მაგრამ ოფშორული ბიზნესის თანამედროვე პრაქტიკის საფუძვლები შექმნილი და განხორციელებულია ბრიტანელი იურისტების, ბანკირების, დამზღვევებისა და გემთმფლობელების მიერ, ამიტომ “საგადასახადო ნავსაყუდლები” იქმნებოდა დიდ ბრიტანეთში, მის კოლონიურ სახელმწიფოებსა და მასზე დამოკიდებულ ტერიტორიებზე, 1894 წლის 17 მაისს, დიდ ბრიტანეთში დაბეგვრის პროგრესული განაკვეთების შემოღების დღეს, *The Time* წერდა, რომ “თუ თქვენ საგადასახადო სისტემის მსხვერპლად ირჩევთ შეძლებულ ადამიანებს, ისინი ძალიან მალე, რაღაც ჯადოსნობით, ხელიდან გისხლტებიან იმიტომ, რომ გონების კარნახით მსოფლიოში ყველა ასე მოქმედებს, როდესაც გრძნობს, რომ იგი მსხვერპლადაა შერჩეული. ნახევრად მკედარი ყვავიც კი, თუ მას ესვრიან, მორჩილად არ დაელოდება შემდეგ გასროლას”.

ინდუსტრიულად განვითარებული ქვეყნების მოქალაქენი, სამშობლოში ძალიან დიდი საგადასახადო განაკვეთების გამო, ფულს ძირითადად უცხოეთში მალავენ. ფრ. რუზველტის დროს, როდესაც გადასახადებმა აშშ-ში არნახულ ზომებს მიაღწია (მაგალითად, ნებისმიერი მდიდარი ადამიანის გარდაცვალების შემდეგ სახელმწიფო იტოვებდა მისი ქონების 77%-ს), დაიწყო ფულის გადაგზავნა ოფშორულ ზონებში [1]. XX საუკუნის 60-იან წლებში დიდ ბრიტანეთში გადასახადები 80-90%-ს შეადგენდნენ [3]. ამის გამო მდიდარი ბრიტანელები “საგადასახადო ნავსაყუდლებად” ბრიტანულ ოფშორულ ცენტრებს ირჩევდნენ, რომლებიც განსაკუთრებით სწრა-

ფად ამ პერიოდში განვითარდნენ. თანამედროვე ოფშორული ცენტრების ჩამოყალიბების წანამძღვრები შეიქმნა მსოფლიო ეკონომიკის ინტერნაციონალიზაციის ისტორიული პროცესებით. გარდა ამისა, სამრეწველო და საფინანსო კაპიტალის ინტეგრაციამ ახალი ეკონომიკური შინაარსი შეიძინა, სწრაფი ტემპით დაიწყო ტრანსნაციონალური კორპორაციების (ტნკ) განვითარება. ტნკ-ები, თავიანთი დინამიკური განვითარების შედეგად, გადაიქცნენ მსოფლიო სამეურნეო სისტემის უმნიშვნელოვანეს ინსტიტუტად და სუბიექტად, რომლებიც იღებენ დამატებით ეკონომიკურ უპირატესობებს უცხო ბაზრების რესურსული თავისებურებებისა და ტევადობის, უცხო ქვეყნების სამართლებრივი თავისებურებების, ქვეყანათაშორისი პოლიტიკური და ეკონომიკური კავშირურთიერთობების სპეციფიკის შედეგად. ტნკ-ის ექსპანსიამ წარმოშვა დიდი მოთხოვნა ფინანსურ რესურსებზე, საშუაშედილო ფინანსურ ოპერაციებზე, მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყანაში კომპანიების საქმიანობის რეგულირებასა და შემოსავლების დაბეგვრასთან დაკავშირებულ მომსახურებაზე. ამან, თავის მხრივ, ხელი შეუწყო ოფშორულ ზონებზე მოთხოვნის ზრდას.

წოფშორული ზონების ზრდაში მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა XX საუკუნის 70-იან წლებში აშშ-ს ფედერალური სარეზერვო სისტემის მიერ განზორციელებულმა ანტიინფლაციურმა ზომებმა, რომელთა შორის იყო ბანკებისთვის სარეზერვო მოთხოვნების გამკაცრება. ამ მოთხოვნის გამო ამერიკულმა ტნკ-ებმა თავიანთი ოპერაციების დასაფინანსებლად დაიწყეს საბანკო ფილიალების გახსნა სხვა ქვეყნებში. საბანკო ფილიალების გახსნამ ხელი შეუწყო ტნკ-ების ეკონომიკური ეფექტიანობის ზრდასა და ეკონომიკის სხვადასხვა სექტორებში (დაზღვევა, მშენებლობა, ვაჭრობა და ა. შ.) მათ შედწევას.

ოფშორული ბიზნესის განვითარების ხელშეწყობ ფაქტორთა შორის განსაკუთრებული ადგილი უკავია ინფორმაციულ ტექნოლოგიებს. მათი გამოყენებით ამაღლდა ოფშორული სტრუქტურების ფუნქციონირების ეფექტიანობა, რადგან ინტერნეტის მეშვეობით ერთ ქვეყანაში რეგისტრირებული, მეორე (ან რამდენიმე) ქვეყანაში მოქმედი, მესამე ქვეყანაში საბანკო ანგარიშის მქონე და მეოთხე ქვეყანაში მცხოვრები მესაკუთრის კავშირურთიერთობა არავითარ პრობლემას არ წარმოადგენს.

თანამედროვე პირობებში გაიზარდა ოფშორული ზონებით და ინტერესების მიზნუბი. მაგალითად, გარდამავალი ეკონომიკის ქვეყნებიდან კაპიტალის გატანა ხშირად სავალუტო კონტროლის არსებობითაა განპირობებული; მაგრამ კაპიტალის გატანა ხდება არა

მარტო ოფშორულ ზონებში. ზოგიერთ შემთხვევაში კაპიტალი მიემართება უფრო მაღალი გადასახადების მქონე ქვეყნებში (მაგალითად, შვეიცარიასა და დიდ ბრიტანეთში). ამ შემთხვევაში კაპიტალის გატანის მთავარი მიზეზია სავალუტო კონტროლის და არა გადასახადების თავიდან აცილება.

გარდა ამისა, არსებობს კაპიტალის გატანის სხვა მიზეზებიც. მაგალითად, აშშ-ში ფული შეაქვთ იმიტომ, რომ იქ, შვეიცარიისგან განსხვავებით, საბანკო ანაზრებზე დარიცხულ პროცენტებზე უცხოელებისათვის საშემოსავლო გადასახადი არაა გათვალისწინებული. შვეიცარიაში ფულს ინახავენ იმიტომ, რომ იქ, აშშ-სგან განსხვავებით არსებობს საბანკო საიდუმლოს შენახვის პრაქტიკა. აღნიშნულის გამო, ფული “დასეირნობს” მთელ მსოფლიოში და ეს მომგებიანი ინვესტიციები კი არაა, უცხოეთში დანაზოგის შენახვის მცდელობაა, რომლის გაკეთება სამშობლოში შეუძლებელია. ამ თვალსაზრისით თანამედროვე მსოფლიო გარკვეული თვალსაზრისით ოფშორია [1, გვ. 23]. (ოფშორული ზონების შექმნით სახელმწიფოები სხვა ქვეყნის რეზიდენტებისაგან იღებენ დამატებით ფინანსურ შემოსავლებს, აეთარებენ თავიანთ ინფრასტრუქტურას, ქმნიან სამუშაო ადგილებს და ა. შ. ამ სახელმწიფოების სტრატეგიული მიზნები, ჩვეულებრივ, სამ ჯგუფად იყოფა [3, გვ. 93]

1. ეკონომიკური მიზნები:

- უცხოური ინვესტიციების მოზიდვა;
- მთელი ქვეყნის ეკონომიკაში ან მის ცალკეულ რეგიონში სავალუტო შენატანების ზრდა სარეგისტრაციო მოსაკრებლების შედეგად.

2. სოციალური მიზნები:

- მთელი ქვეყნის ან მის შემადგენლობაში მყოფი კონკრეტული ტერიტორიის განვითარების დაჩქარება;
- მოსახლეობის დასაქმებისა და შემოსავლების დონის ამაღლება;
- მაღალკვალიფიციური სამუშაო ძალის ფენის შექმნა ორგანიზაციის, მართვის, ფინანსების სფეროს მსოფლიო გამოცდილების შესწავლისა და დანერგვის შედეგად, მართვის ტექნოლოგიებისადმი წაყენებულ მსოფლიოს მოთხოვნებზე ორიენტირებული მენეჯმენტის კულტურის ჩამოყალიბება.

3. სამეცნიერო-ტექნიკური მიზნები:

- მოწინავე უცხოური ტექნოლოგიების დანერგვა, უპირველესად, ინფორმაციულის, თანამედროვე კავშირგაბმულობისა და საბანკო საქმის სფეროში.

პრაქტიკაში ეს მიზნები იცვლება კონკრეტული სიტუაციისა და ოფშორული იურისდიქციის ტიპის შესაბამისად.

12. ოფშორული ზონები თავისუფალი ეკონომიკური ზონების სისტემაში

განვითარების თანამედროვე ეტაპზე მსოფლიო ეკონომიკის სისტემაში გაძლიერდა ინტეგრაციის პროცესები, რომელებიც ხელს უწყობენ ეროვნული ეკონომიკების ლიბერალიზაციას, შრომის საერთაშორისო დანაწილებაში ქვეყანათა აქტიურ მონაწილეობას, ექპორტზე ორიენტირებული სტრატეგიის განხორციელებას. ამ უკანასკნელის მნიშვნელოვან ელემენტად მიჩნეულია თავისუფალი ეკონომიკური ანუ ფრანკო ზონები (თეზ). ამჟამად მსოფლიოში ფუნქციონირებს დაახლოებით 700 სახის თეზ-ი [6, გვ. 67]. მათი შექმნისა და ფუნქციონირების მიზნებში შედის:

- ადგილობრივი და უცხოური კაპიტალის მოზიდვა;
- ექსპორტის გაფართოება;
- სავალუტო შემოსავლების გადიდება;
- ახალი ტექნოლოგიების მიღება;
- საგადასახდელო ბალანსის გაუმჯობესება.

ამ მიზნების რეალიზაცია ხელს უწყობს ეროვნული ეკონომიკის განვითარებასა და ეფექტიან ფუნქციონირებას. თეზ-ები, ჩვეულებრივ, იქმნება კონკრეტული ქვეყნის აქტუალური პრობლემების გადასაჭრელად ანუ იმ ამოცანების გადასაწყვეტად, რომელთა გადაჭრა შეუძლებელია მთელი ქვეყნის მასშტაბით.

1973 წლის კიოტოს კონვენციაში ჩამოყალიბებული განმარტების თანახმად, თეზ-ში იგულისხმება ტერიტორიის ის ნაწილი, სადაც საქონელი ეროვნული საბაჟო ტერიტორიის გარეთ მყოფი ობიექტია [5, გვ. 141].

მსოფლიო პრაქტიკაში არსებობს თეზ-ების შექმნის ორი ძირითადი მიდგომა – ტერიტორიული და რეჟიმული [7, გვ. 258]. ტერიტორიულ მიდგომაში თეზ-ი განიხილება, როგორც განსაზღვრული ტერიტორია, რომელზეც ვრცელდება შესაბამისი შეღავათები.

რეჟიმულ მიდგომაში – როგორც კონკრეტული კომპლექსური საწარმო, რომელსაც ეძლევა გარკვეული შეღავათები შესაბამისი პირობების დაცვით.

თეზ-ების კლასიფიკაცია სხვადასხვა სახით წარმოებს, მაგრამ თეზ-ების მრავალსახეობისა და მოდიფიკაციის გამო, ერთიანი კლასიფიკაცია არ არსებობს. თანამედროვე მკვლევარები მსოფლიო პრაქტიკაში არსებულ თეზ-ებს ყოფენ 4 ჯგუფად [8, გვ. 468-511] შემდეგი კრიტერიუმების საფუძველზე:

1. საქმიანობის ხასიათი ან ფუნქციური დანიშნულება;
2. მსოფლიო და ეროვნულ ეკონომიკაში ინტეგრირების დონე;
3. დარგობრივი ნიშანი;
4. საკუთრების ხასიათი.

საქმიანობის ხასიათით განასხვავებენ შემდეგი ტიპის ზონებს:

- თავისუფალი ზონები;
- საექსპორტო-საწარმოო ზონები;
- სამეცნიერო-სამრეწველო პარკები;
- ოფშორული ზონები.

თავისუფალ ზონებს მიეკუთვნება ის ტერიტორიები, რომელთა ძირითად ფუნქციებში შედის საქონლის შეტანა, შენახვა, დახარისხება, დაფასოება და გადატვირთვა დამატებითი დამუშავების გარეშე. საერთაშორისო პრაქტიკაში ეს ზონები ცნობილია შემდეგი სახელწოდებით: თავისუფალი პორტი, თავისუფალი არეალი/საწყობი, თავისუფალი/უბაჟოდ ვაჭრობის მაღაზია (Free Ports, Duty/Tax free areas/shop).

თავისუფალი ზონების ტერიტორია, როგორც წესი, მცირეა. იგი გამოყოფილია საბაჟო ტერიტორიიდან და სარგებლობს კანონმდებლობით დადგენილი საბაჟო თავისუფლებით.

საექსპორტო წარმოების ზონები (Export processing zones) მაღალინდუსტრიული დონის სპეციალიზებული ზონებია. ისინი იქმნება ექსპორტის განვითარების ხელშესაწყობად დაბალგანვითარებულ ქვეყნებში, საექსპორტო დარგებში უცხოური ინვესტიციების მიზიდვის მიზნით. საექსპორტო წარმოების ზონებს აქვთ მკაფიოდ განსაზღვრული საზღვრები. მათი ფუნქციონირების საფუძველია შეღავათიანი საბაჟო, საგადასახადო და საფინანსო რეჟიმები. ამ ზონებში საექსპორტო წარმოება რამდენიმე წლის განმავლობაში თავისუფლდება მოგებაზე გადასახადების გადახდისგან. შეიძლება შემცირდეს სხვა გადასახადებიც. გარდა ამისა, დაბეგვრას დაქვემდებარებული შემოსავლებიდან ითვალისწინებენ სხვადასხვა გამოქვით-

ვებს, მაგალითად, სამეცნიერო-კვლევით და საცდელ-საკონსტრუქტურო სამუშაოებზე, კადრების მომზადებაზე და ა. შ. უცხოელი სპეციალისტების მოსაზიდად აუქმებენ ან ამცირებენ პირად საშემოსავლო გადასახადს, აძლევენ უცხოეთში მიღებული შემოსავლის გადაგზავნის შესაძლებლობას, შეღავათიან საფინანსო ან სავალუტო რეჟიმებს (დაბალპროცენტიანი კრედიტების მიღება, სხვადასხვა ვალუტების თავისუფალი მიმოქცევა და ყიდვა-გაყიდვა). თავისუფალი მეწარმეობის ზონები (Free economic activity zones) გამიზნულია არა ექსპორტის სტიმულირებაზე, არამედ არსებული სამუშაო ადგილების შენარჩუნებასა და ახლის შექმნაზე, უმუშევრობის ან საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლის პირობებში. მათი ფუნქციონირების შედეგად იქმნება საექსპორტო-საწარმოო ზონები. ამ ზონებში პროდუქცია იწარმოება დაბალი დანახარჯებით, ამიტომ იგი მაღალი კონკურენტუნარიანობით ხასიათდება.

საექსპორტო-საწარმოო ზონები განსაკუთრებული პოპულარობით სარგებლობდნენ XX საუკუნის 80-იან წლებში, ამჟამად კი ისინი გადაიქცნენ სამეცნიერო-სამრეწველო პარკებად, რომელთა ფუნქციონირების მიზანია თანამედროვე ტექნოლოგიების დამუშავება და დანერგვა. ამ მიზნით იქმნება აგრეთვე ახალი ტექნოლოგიური (ინოვაციური) ზონები (ტყეპარკები, ტექნოპოლისები). ამ ზონების შექმნას არ სჭირდება ისეთი დიდი ინვესტიციები, როგორც სხვა თავისუფალ ზონებს. ამასთან, მათთვის დამახასიათებელია მაღალი ეფექტიანობა.

თეზ-ებში განსაკუთრებული ადგილი უკავია ოფშორულ ზონებს, რომელთაც ახასიათებს სხვადასხვა სპეციალიზაცია და იურიდიქციის სხვადასხვა ტიპი. ოფშორულ ზონებს სხვადასხვა განმარტება აქვს. მაგალითად, ოფშორული ზონა არის: — "განსაკუთრებული კლასი თეზ-ებში [9, გვ. 18], "თეზ-ების მსოფლიო ოჯახის წევრი" [10, გვ. 37], "თეზ-ის სახეობა [11, გვ. 30], "საგადასახადო ნავსაყუდელის ნაირსახეობა" [12, გვ. 342], "თეზ-ების განსაკუთრებული სახე, რომელშიც, როგორც წესი, კონცენტრირებულია საბანკო და სადაზღვევო ბიზნესი, მათი მეშვეობით ხორციელდება საინვესტიციო საქმიანობა, ექსპორტ-იმპორტის ოპერაციები, აგრეთვე ოპერაციები უძრავი ქონებით, სატრასტო (რწმუნების) და კონსალტინგური საქმიანობა" [4, გვ. 27].

მსოფლიო და ეროვნულ ეკონომიკაში ინტეგრირების ღონით განასხვავებენ საგარეო ბაზარზე ორიენტირებულ თეზ-ებსა და ეროვნულ ეკონომიკაში ინტეგრირებულ თეზ-ებს. პირველი ტიპის თეზ-ები წარმოდგენილია სახელმწიფოს საბაჟო ტერიტორიიდან გა-

მორიცხული ანკლავებით. ისინი ფართოდაა გავრცელებული აზიის ახალინდუსტრიულ ქვეყნებში. ანკლავებში ორგანიზებული წარმოება საამწყობო ხასიათისაა და დაფუძნებულია იმპორტული მასალების, სხვადასხვა კომპონენტების, ნახევარფაბრიკატებისა და დეტალების გამოყენებაზე. მათგან განსხვავებით, ეროვნულ ეკონომიკაში ინტეგრირებული თეზ-ები იყენებენ საკუთარი ქვეყნის მასალებს, კომპონენტებსა და ნახევარფაბრიკატებს.

თეზ-ების კლასიფიკაცია დარგობრივი ნიშნით საკმაოდ რთულია. ამ ნიშნით ძირითადად კლასიფიცირებულია საექსპორტო-საწარმოო ზონები (მაგალითად, სპეციალიზაცია მრეწველობის ერთი ან რამდენიმე დარგის მიხედვით: მანქანათმშენებლობის პროდუქცია, ელექტრონული და ელექტროტექნიკური ნაწარმი, საყოფაცხოვრებო ელექტრონიკა და ა. შ.), სამეცნიერო-სამრეწველო პარკები (მაგალითად, სპეციალიზაცია ბიოტექნოლოგიებზე, გენურ ინჟინერიაზე და ა. შ.) და სხვა.

საკუთრების ხასიათით თეზ-ები შეიძლება იყოს სახელმწიფო, კერძო და შერეული საკუთრების. აქედან ყველაზე გავრცელებულია შერეული ტიპის თეზ-ები.

13. ოფშორული ზონების კლასიფიკაცია

ოფშორულ ზონაში ან ოფშორულ იურისდიქციაში იგულისხმება იურისდიქცია, რომელშიც კანონმდებლობით განსაზღვრულია ოფშორული ფირმების სტატუსი და ნორმები, რომელთა შესაბამისად ხორციელდება ოფშორული ტიპის საფინანსო-ეკონომიკური ოპერაციები. სხვა სიტყვებით, ოფშორულ იურისდიქციაში კანონმდებლობით განისაზღვრება ოფშორული ბიზნესის ორგანიზაციულ-სამართლებრივი საფუძვლები და პირობები, რომელთა დაცვის შემთხვევაში ბიზნესი ჩაითვლება ოფშორულად [3, გვ. 50]. ოფშორულ ზონად ითვლება ქვეყანა ან ტერიტორია, რომლის კანონმდებლობაში ნებადართულია რეგისტრაციის ქვეყნის ან ტერიტორიის გარეთ მოქმედი წყაროებიდან მოგების მიმღები კომპანიის (ოფშორული კომპანიის) რეგისტრაცია [4, გვ.13]. ოფშორული ზონები, ჩვეულებრივ, მცირე სახელმწიფოები და ტერიტორიებია. ისინი ძირითადად განლაგებულია ზღვის სანაპიროებსა და განვითარებული საერთაშო-

რისო ტურიზმის ადგილებში და ახორციელებენ უცხოური კაპიტალის მიზიდვის პოლიტიკას. ამ პოლიტიკის გასატარებლად გამოიყენება საგადასახადო და სხვა სახის შეღავათები.

თანამედროვე მსოფლიოში არსებული ოფშორული ზონების რაოდენობა ზუსტად არაა დადგენილი. სხვადასხვა ლიტერატურაში სხვადასხვა ციფრია დასახელებული. სამეურნეო საქმიანობის ხელსაყრელი პირობები, მათ შორის საგადასახადო შეღავათები მრავალ სახელმწიფოს აქვს დაწესებული. მხოლოდ “წმინდა” ოფშორული ზონები, ანუ ქვეყნები, რომლებიც თავიანთ ტერიტორიაზე საერთაშორისო ეკონომიკური საქმიანობისათვის მიზანმიმართულად ქმნიან შეღავათიან პირობებს დაახლოებით 80-ია [4, გვ. 29].

ამჟამად მსოფლიოში დაახლოებით 40 ოფშორული ზონაა [13, გვ. 7]. აშშ-ის ფედერალური ხაზინის შიდა შემოსავლების სამსახურის ექსპერტები ოფშორულ ზონად განიხილავენ დაახლოებით 50 არსებულ ფინანსურ ცენტრს [3, გვ. 53]. ჩვეულებრივ, მსოფლიო კლასის ცნობილი კომპანიები მიუთითებენ 200-ზე მეტი ოფშორული იურისდიქციის არსებობაზე. ცალკეული სეკრეტარული ფირმები აღნიშნავენ მათ განკარგულებაში არსებული და დღეისათვის ხელმისაწვდომი 1000-ზე მეტი ოფშორული ზონიდან ნებისმიერის გამოყენების შესაძლებლობის შესახებ [3, გვ. 53]. ოფშორული ზონების რაოდენობის ასეთი განსხვავება აიხსნება ოფშორულ ბიზნესთან დაკავშირებული მთელი რიგი პრობლემებით და, უპირველესად, განპირობებულია მისი კონფიდენციალური ხასიათით.

ოფშორული ზონების საფუძველი სხვადასხვა იურისდიქციაა, რის გამოც მათ გარკვეული სპეციალიზაცია აქვთ. მაგალითად, საბანკო, სადაზღვევო და ა. შ. თავის მხრივ, ოფშორული იურისდიქცია შეიძლება განხილულ იქნეს ოფშორულ სტატუსთან შესაბამისობის მიხედვით. ოფშორულ სტატუსში იგულისხმება ოფშორულ ზონაში წარმოებული ოფშორული ფინანსურ-ეკონომიკური საქმიანობის შინაარსი, რომელიც განსაზღვრავს მის მიერ მიწოდებული შესაძლებლობის მოცულობას: დაბეგვრის დონეს, სახელმწიფოს კონტროლის დონეს, კონფიდენციალობის უზრუნველყოფას, კომუნიკაციებისა და ბანკების განვითარების დონეს და სხვა.

ფინანსურ-ეკონომიკური საქმიანობის შინაარსით ოფშორული იურისდიქციები დაყოფილია 4 ჯგუფად:

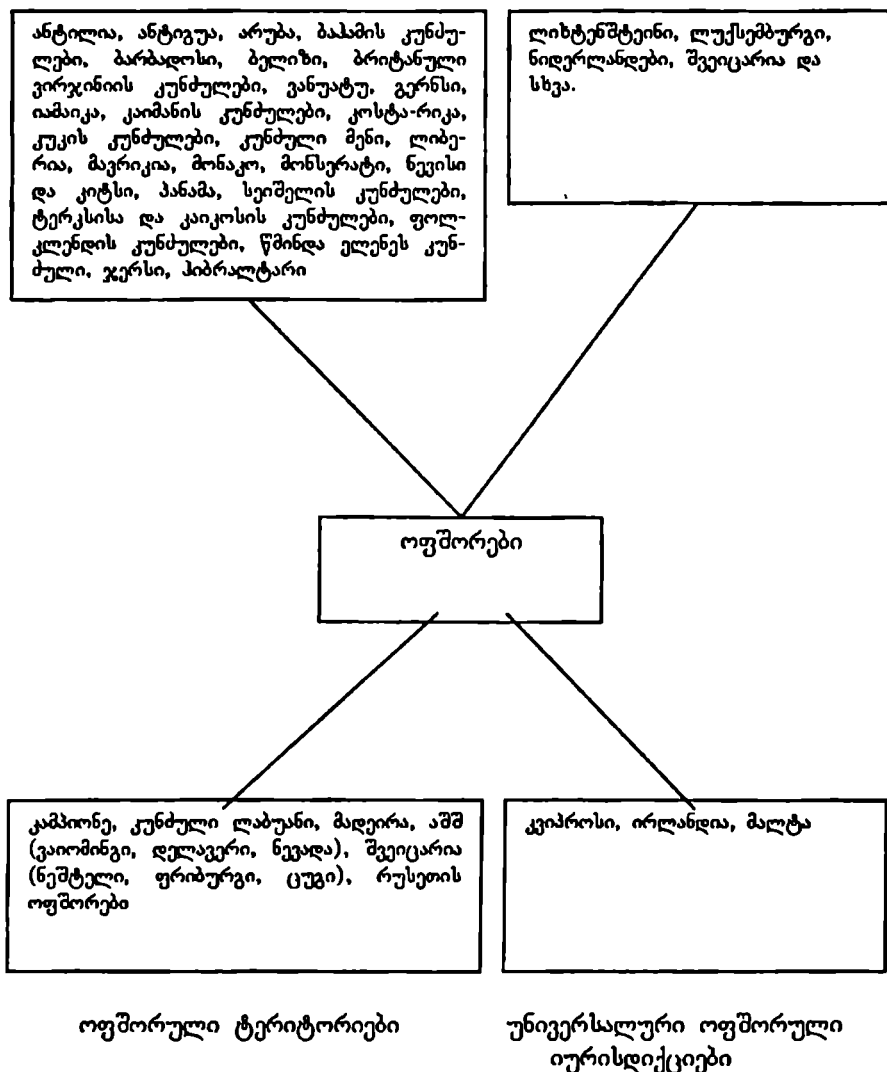
პირველი ჯგუფი 100%-იანი ოფშორებია. ისინი ცნობილია “საგადასახადო ნავსაყუდლების”, “საგადასახადო თავშესაფრების”, “საგადასახადო ოაზისების” ან “tax haven”-ის სახელწოდებით. ეს ჯგუფი წარმოდგენილია მცირე კუნძულოვანი სახელმწიფოებით ან თვითმართვადი ტერიტორიებით, რომლებიც უცხოური საკრედიტო კაპიტალის მიზიდვის პოლიტიკას ახორციელებენ საგადასახადო და სხვა შეღავათებით, კანონმდებლობით დადგენილი ოფშორული ფირმის სტატუსითა და პირობებით, რომელთა დაცვის შემთხვევაში მათი საქმიანობა ოფშორული იქნება. პირველ ჯგუფში, უპირველესად, შედიან კარიბის რეგიონის ოფშორული ზონები, რომელთა უმეტესობა დიდი ბრიტანეთის ყოფილი კოლონიები და მასზე დამოკიდებული ტერიტორიებია (მაგალითად, კაიმანის, ბრიტანული ვირჯინიის, ბერმუდის და სხვა კუნძულები). აგრეთვე, ევროპული საგადასახადო ნავსაყუდლები (მენის, ჯერსის, გერსნის კუნძულები).

მეორე ჯგუფში შედის საქმიანობის ცალკეულ სახეებზე შეღავათიანი საგადასახადო რეჟიმის მქონე ოფშორული იურისდიქციები. ამ ჯგუფის იურისდიქციებში ოფშორული ფირმები გადასახადებს არ იხდიან ან იხდიან მინიმალური განაკვეთებით, მათი საქმიანობა კი ამა თუ იმ დონით კონტროლს ექვემდებარება. მეორე ჯგუფში შედიან ნიდერლანდები (აქ საგადასახადო შეღავათებით სარგებლობენ პოლდინგური, საშუამავლო, საფინანსო და სალიცენზიო კომპანიები), ლუქსემბურგი (პოლდინგური კომპანიები და საინვესტიციო ფონდები), შვეიცარია (პოლდინგური, სავაჭრო და სერვისული ფირმები), ლიხტენშტეინი და ნიდერლანდული ანტილიის კუნძულები.

მესამე ჯგუფი წარმოდგენილია ჩვეულებრივი სახელმწიფოს შემადგენლობაში მყოფი, მაგრამ ოფშორული რეჟიმის მქონე ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული წარმონაქმნებით. ამ ჯგუფის ოფშორები ძირითადად დამახასიათებელია ფედერალური წყობის მქონე ქვეყნებისათვის. მესამე ჯგუფში შედიან აშშ-ის შტატები დელავერი, ვაიომინგი და ნევადა, შვეიცარიის ზოგიერთი კანტონი.

მეოთხე ჯგუფი არატრადიციული ოფშორული ზონებია. მათთვის დამახასიათებელია “უნივერსალური” ოფშორული იურისდიქცია (მაგალითად, ორლანდია) ან დაბალი დონის გადასახადები (მაგალითად, კვიპროსი).

ოფშორების კლასიფიკაცია ფინანსურ-ეკონომიკური საქმიანობის შინაარსით მოცემულია ნახ.1.

ნახ.1. ოფშორული იურისდიქციების კლასიფიკაცია ფინანსურ-ეკონომიკური საქმიანობის შინაარსით [3, გვ. 68]

ოფშორული ზონების შერჩევისას ბიზნესმენტა უმეტესობა ითვალისწინებს შემდეგ მომენტებს: გადასახადების ღონე, ანგარიშგების აუცილებლობა, შეთანხმების არსებობა ორმაგი დაბეგვრის თავიდან აცილების შესახებ, კონფიდენციალობა.

ამ მომენტების გათვალისწინებით ოფშორული ზონები დაყოფილია სამ ჯგუფად:

პირველი ჯგუფის ოფშორული ზონები ხასიათდებიან დაბეგვრის დაბალი ღონით, კონფიდენციალობის მაღალი ღონითა და აღრიცხვის არარსებობით. ამ ჯგუფში, ჩვეულებრივ, შედიან პატარა განვითარებადი "მესამე სამყაროს" ქვეყნები. ეს ოფშორები ცნობილია "ქოქოსის ოფშორების" სახელწოდებით. ესენი არიან: ბაჰამის, ბრიტანული ვირჯინიის, კაიმანის კუნძულები, პანამის კუნძულები, მენი, ტერკსი, კაიკოსი და სხვა. ამ ზონებში, როგორც წესი, კომპანიები გადასახადებს არ იხდენ, მაგრამ გათვალისწინებულია ყოველწლიური ფიქსირებული მოსაკრებელი.

მეორე ჯგუფის ოფშორებში დაწესებულია არსებითი საგადასახადო შეღავათები და ფინანსური ანგარიშგების აუცილებლობა. ამ ჯგუფს შეიძლება მივაკუთვნოთ კვიპროსი, აშშ-ის შტატები დელავერი, ვაიომინგი. აგრეთვე ამ ჯგუფში გადადის ზოგიერთი ის სახელმწიფო, რომელიც არარეზიდენტებს ავალდებულებს ფინანსური ანგარიშების წარდგენას.

მესამე ჯგუფში შედიან ის სახელმწიფოები, რომლებიც ფორმალურად არ მიეკუთვნებიან ოფშორულ ზონებს, მაგრამ მათი საგადასახადო კანონები ზოგიერთი ოპერაციისა და ინვესტორთა ჯგუფისთვის ითვალისწინებენ დაბალ (მასტიმულირებელ) დაბეგვრას ან კომპანიების შემოსავლების დაბეგვრის შემცირება ზდება ორმაგი დაბეგვრის თავიდან აცილების საერთაშორისო შეთანხმებებით. მესამე ჯგუფის ოფშორული ზონებია: ავსტრია, დიდი ბრიტანეთი, ბელგია, ლუქსემბურგი, ლიხტენშტეინი, ნიდერლანდები, შვეიცარია და სხვა.

რუსეთის ფედერაციის ცენტრალური ბანკის ვერსიით [23] დსთ-ს ქვეყნების (უპირველესად რუსეთის) ბიზნესმენტებისათვის მიმზიდველი ოფშორული ზონებია:

1. ანდორას სამთავრო
2. ანტიგუა და ბარბუდა
3. ბაჰამის კუნძულების თანამეგობრობა
4. ბარბადოსი
5. სახელმწიფო ბაჰრეინი
6. ბელიზი
7. სახელმწიფო ბრუნეი დარუსალამი

8. რესპუბლიკა ვანუატუ
9. დიდი ბრიტანეთის გაერთიანებული სამეფოსა და ჩრდილოეთ ირლანდიაზე დამოკიდებული ტერიტორიები:
 - ანტილა
 - ბერმუდის კუნძულები
 - ბრიტანული ვირჯინიის კუნძულები
 - მონსტერატი
 - პიბრალტარი
 - ბრიტანეთის ტერიტორია ინდოეთის ოკეანეში (ჩაგოსის კუნძულები)
 - სამხრეთი გეორგია და სამხრეთ სენდვიჩის კუნძულები
 - კუნძულები ტერსკი და კაიკოსი
 - კაიმანის კუნძულები
10. დიდი ბრიტანეთის გაერთიანებული სამეფოსა და ჩრდილოეთ ირლანდიის ცალკეული ადმინისტრაციული ერთეულები
 - ნორმანდიის კუნძულები (კუნძულები გერნსი, ჯერსი, სარკი)
 - კუნძული მენი
11. გრენადა
12. რესპუბლიკა ჯიბუტი
13. დომინიკანის რესპუბლიკა
14. ირლანდია (დუბლინი, შენონი)
15. რესპუბლიკა კვიპროსი
16. ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკა (ჰონკონგი – ამჟამად სიანგანი)
17. რესპუბლიკა კოსტა-რიკა
18. კუკის კუნძულები (ასალი ზელანდია)
19. რესპუბლიკა ლიბერია
20. ლიბანის რესპუბლიკა
21. ლიხტენშტეინის სამთავრო
22. ლუქსემბურგის დიდი საჰერცოგო
23. რესპუბლიკა მაკრიკია
24. მალაიზია (კუნძული ლაბუანი)
25. მალდივის რესპუბლიკა
26. რესპუბლიკა მალტა

27. რესპუბლიკა მარშალის კუნძულები
28. რესპუბლიკა ნაურუ
29. ნიდერლანდული ანტილიის კუნძულები
30. ნიუე (ახალი ზელანდია)
31. არაბეთის გაერთიანებული ემირატები (დუბაი)
32. რესპუბლიკა პანამა
33. პორტუგალიის რესპუბლიკა:
 - მაკაო
 - კუნძული მადეირა
34. დამოუკიდებელი სახელმწიფო სამოა
35. რესპუბლიკა სეიშელის კუნძულები
36. ფედერაცია სენტ-კიტსი და ნევისი
38. სენტ-ლუსია
39. სენტ-ვინსენტი და გრანადინები
40. აშშ:
 - აშშ-ს ვირჯინიის კუნძულები
 - თანემგობრობა პუერტო-რიკო
 - შტატი ვაიომინგი
 - შტატი დელავერი
41. სამეფო ტონგო
42. სუვერენული დემოკრატიული რესპუბლიკა ფიჯი
43. საფრანგეთის რესპუბლიკა
 - კუნძული კერგენელი
 - ფრანგული პოლინეზია
44. დამოუკიდებელი სოციალისტური რესპუბლიკა შრილანკა
45. შვეიცარიის კონფედერაცია
 - კანტონი ჟენევა
 - კანტონი ნეშეტალი(ნევშეტალი)
 - კანტონი ფრიბურგი
 - კანტონი ცუგი
46. იამაიკა
46. ლატვიის რესპუბლიკა
47. რესპუბლიკა პალაუ (ბელაუ)

თავი 2. ოფშორული ბიზნესის ორგანიზაციულ-სამართლებრივი საფუძვლები

2.1. ოფშორული კომპანიის ცნება და ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმები

“ოფშორული კომპანია” არაა იურიდიული ტერმინი. ოფშორული კომპანიები ოფშორულ ცენტრებში შექმნილი კომერციული საწარმოებია, მაგრამ მათი ცნება და სტატუსი სპეციალური კანონით ან სხვა ანალოგიური ნორმატიული აქტებით განისაზღვრება. გავრცელებული აზრით, ოფშორული კომპანია მხოლოდ ქალაქებზე არსებული საწარმოა და იგი წარმოადგენს ანგარიშს ბანკში. ამ ანგარიშს ელექტრონული საშუალებებით მართავს ცრუმაგიერი პირი, რომლის სახელზე რეგისტრირებული ამ კომპანიის დოკუმენტები ინახება სერვეტარულ კომპანიაში რეგისტრაციის ადგილზე. აღნიშნულ აზრს აქვს გარკვეული საფუძველი, რადგან ზოგიერთი ოფშორული კომპანია მხოლოდ ქალაქებზე არსებობს. მიუხედავად ამისა, ხშირ შემთხვევაში ოფშორული კომპანიები ჩვეულებრივი წესით მუშაობენ და სხვა კომპანიებისაგან მხოლოდ თავიანთი საქმიანობის დაბეგვრის პრინციპებით განსხვავდებიან. ამასთან, ოფშორულ კომპანიას შეიძლება ჰქონდეს ფილიალი სხვა ქვეყანაში, რომელშიც იგი განახორციელებს რეალურ საქმიანობას. მაგალითად, მოწოდებას, საზღვაო გადაზიდვებს, სხვადასხვა სახის მომსახურებას, სამეცნიერო კვლევებს, უძრავი ქონების მართვას და სხვა.

ოფშორული კომპანიები იქმნება სხვადასხვა მიზნით, რომელთაგან აღსანიშნავია [12, გვ. 348]:

- გადასახადების მინიმუმამდე დაყვანა;
- პროფესიული ორიენტაციის სპეციალური ბიზნეს-ფუნქციების განხორციელება (მაგალითად, მოხერხებული დროშის გამოყენება);
- პოლდინგური კომპანიის ორგანიზაცია;
- ეროვნული ან საერთაშორისო იმიჯის შექმნა;
- ოფშორული კომპანიის სახელით უძრავი ქონების შეძენა და შენახვა;
- ოფშორული კომპანიის შექმნის (მფლობელის სახელის, საბანკო ანგარიშების და ა. შ.) კონფიდენციალობის უზრუნველყოფა;

- სხვადასხვა ორგანიზაციებისა და ცალკეული სახის საქმიანობაზე ან საქონელზე ემბარგოს შემოვლით გზებთან დაკავშირებული კომერციული საჭიროება;

- ფინანსური და სავაჭრო ოპერაციების ეფექტიანობის ამოღება.

ოფშორული კომპანიები იქმნება სხვადასხვა სფეროებში: საბანკო და სადაზღვევო ბიზნესი, საერთაშორისო გადაზიდვები, სალიცენზიო და სამეცნიერო საქმიანობა, წარმოება და ა. შ.

ოფშორული კომპანიების ნამდვილი მფლობელების (ბენეფიციარების) სახელები, აგრეთვე ოფშორული კომპანიების საბანკო ანგარიშები მკაცრადაა გასაიდუმლოებული. კონფიდენციალობა გარანტირებულია კანონით, რომელიც ითვალისწინებს სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობას კონფიდენციალური ინფორმაციის გამჟღავნებაზე. კონფიდენციალობის უზრუნველყოფა ხდება წარდგენითი აქციების გამოშვებით ან ოფშორული კომპანიის ნდობით აღჭურვილი (რწმუნებული) მმართველის, ე. წ. ნომინალური მფლობელის გამოყენებით.

ნდობით აღჭურვილი მმართველი (ნომინალური მფლობელი, ნომინალური პარტნიორი), ფაქტობრივად, ფირმის მფლობელთა შემადგენლობაში შეყვანილი ცრუმაგიერი პირია, რომელიც იკავებს დირექტორის პოსტს, მაგრამ დაფუძნების ხელშეკრულებისა და წესდების თანახმად, მას პრაქტიკულად არავითარი უფლება არ გააჩნია,

საიდუმლო ინფორმაციის (მათ შორის ნამდვილი მფლობელის ვინაობის) გამჟღავნება დასაშვებია მხოლოდ რეგისტრაციის ქვეყნის სასამართლო გადაწყვეტილებით. ეს შეიძლება იყოს მხოლოდ სასამართლო გარჩევის კონკრეტული სახეები – თაღლითობა, ნარკოტიკებით და იარაღით ვაჭრობა და ა. შ. ამასთან, აღსანიშნავია, რომ მრავალ ოფშორულ იურისდიქციაში, აგრეთვე შვეიცარიაში, გადასახადებისა და ბაუზისაგან თავის არიდება არ განიხილება სისხლის სამართლის საქმედ.

ოფშორული კომპანიების შესაქმნელად გამოიყენება ამჟამად ცნობილი ყველა ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმა, მაგრამ მათი რეგისტრაციის ფორმა განისაზღვრება მსოფლიოში არსებული ორი გლობალური სამართლებრივი სისტემით: ინგლისურ-საქსონური (კუნძულოვანი) და ფრანკო-გერმანული (კონტინენტური). კუნძულოვანი კანონმდებლობისთვის დამახასიათებელია ზოგადსამართლებრივი ორიენტაცია, ხოლო კონტინენტურისათვის – განშტოებული კანონების კოდექსი. შესაბამისად, ოფშორულ იურისდიქციებში ბიზნესის წარმოების ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმების თავი-

სებურებანი დამოკიდებულია იქ მიღებულ სამართლებრივ სისტემაზე, რომელიც განსაზღვრულია ისტორიული და გეოგრაფიული წანამძღვრებით. ორ სამართლებრივ სისტემას შორის არსებული განსხვავების ლაკონური ახსნა-განმარტებანი მოცემულია კონსალტინგური ფირმის GOODWIN MANAGEMENT CORP-ის მიერ [14]. ცხრილში 1 წარმოდგენილია ოფშორული კომპანიების რეგისტრაციის ფორმები სამართლებრივი სისტემის შესაბამისად.

ცხრილი 1

ოფშორული კომპანიების რეგისტრაციის ფორმები
სამართლებრივი სისტემის შესაბამისად

	კონტინენტური	კუნძულოვანი
1.	ინდივიდუალური საწარმო	ინდივიდუალური საწარმო
2.	სრული ამხანაგობა	სრული პარტნიორობა
3.	კომანდიტური ამხანაგობა	შეზღუდული პარტნიორობა
4.	დახურული სააქციო საზოგადოება	კერძო კომპანია
5.	ღია სააქციო საზოგადოება	საჯარო კომპანია (კორპორაცია)
6.	საერთაშორისო ბიზნესის კომპანია	საერთაშორისო ბიზნესის კომპანია

ინდივიდუალური (ერთპიროვნული) საწარმოები ერთი პირის ან ოჯახის კუთვნილებათ.

ამხანაგობა ანუ პარტნიორობა ერთპიროვნული მფლობელობის ბუნებრივი განვითარების შედეგია. იგი გულისხმობს ორი ან მეტი პირის თანამშრომლობას ბიზნესის წარმოების პროცესში.

სრული ამხანაგობა ანუ შეუზღუდავი პასუხისმგებლობის საზოგადოება ყველა პარტნიორის პირად მონაწილეობაზე დაფუძნებული საწარმოს ორგანიზაციული ფორმაა. სხვადასხვა ქვეყანაში მას სხვადასხვა იურიდიული სტატუსი აქვს. მისი მთავარი განმასხვავებელი ნიშანია პარტნიორთა როგორც ერთობლივი, ისე განცალკევებული პასუხისმგებლობა. სრული ამხანაგობის წევრთა რაოდენობა, ჩვეულებრივ, არაა შეზღუდული. მართალია, სრული ამხანაგობა ითვალისწინებს ყველა წევრის მიერ საქმის წარმოებასა და გარიგებებში წარმომადგენლობის უფლებას, მაგრამ წესდებით ან ხელშეკრულების საფუძველზე აღნიშნული უფლებები შეიძლება დაეკისროს პარტნიორობის ერთ-ერთ ან რამდენიმე წევრს.

კომანდიტური საზოგადოება დაფუძნებულია პარტნიორთა პირად მონაწილეობასა და კაპიტალის გაერთიანებაზე. მისთვის დამახასიათებელია ორი ტიპის მონაწილეთა — კომანდიტებისა და სრული

პარტნიორების არსებობა. კომანდიტები საწარმოს ვალდებულებებზე პასუხისმგებელნი არიან მხოლოდ თავიანთი შენატანების ზღვრებში, ხოლო სრული პარტნიორები — მთელი ქონებით. საწარმოს წარმომადგენლობისა და საკუთარი სახელით გარიგების განხორციელების უფლება აქვთ მხოლოდ სრულ პარტნიორებს.

შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოება ითვალისწინებს მის მონაწილეთა მიერ საწესდებო ფონდში გარკვეულ საპაიო შენატანებს და შენატანების ზღვრებში შეზღუდულ პასუხისმგებლობას. ე. ი. ამ შემთხვევაში იქმნება საპაიო კაპიტალი. საპაიო შენატანების სრული გადახდის შემდეგ საზოგადოების წევრები იღებენ საპაიო მოწმობას, რომელიც აქციებისგან განსხვავებით, ფასიანი ქაღალდი არაა. ამ მოწმობით მის მფლობელს შეუძლია დივიდენდების მიღება, აგრეთვე საზოგადოების ქონების წილის მიღება მისი ლიკვიდაციის შემთხვევაში. საზოგადოების წევრებს არ შეუძლიათ საკუთარი წილის გაყიდვა სხვა წევრთა თანხმობის გარეშე.

სააქციო საზოგადოება მეწარმეთა გაერთიანების განსაკუთრებული ფორმაა. მისი კაპიტალი იქმნება აქციების გამოშვებისა და განთავსების გზით, ხოლო მონაწილეთა პასუხისმგებლობა განისაზღვრება ანაბრების მოცულობით. აშშ-ში იგი ცნობილია კორპორაციის (corporation) სახელწოდებით, გერმანიაში — Aktiengesellschaft, ინგლისში — company limited by shares, საფრანგეთში — société anonyme, იტალიაში — società per azione და ა. შ. მრავალ ქვეყანაში ამ საწარმოთა დასახელებასთან ერთად აუცილებელია მისი სააქციო ბუნების მითითება. მაგალითად, შვეიცარიაში და გერმანიაში — AG, იაპონიაში — KK, აშშ-ში — Inc, რომელიც ჯგუფის ქვეყნებში — SA და ა. შ.

სააქციო საზოგადოებისათვის დამახასიათებელია ოპერაციათა ფართო მასშტაბები და დიდი ზომები, ვინაიდან ისინი, უპირველესად, კაპიტალის გაერთიანებას გულისხმობენ. ფულადი სახსრების მიზიდვის საკითხში სააქციო საზოგადოება ბიზნესის ორგანიზაციის ყველაზე ეფექტიანი ფორმაა. მასში გამოიყენება დაფინანსების უნიკალური ზერხი, რომელიც ითვალისწინებს ოჯახური მეურნეობების დანაშოვნების მიზიდვას ობლიგაციებისა და აქციების გაყიდვის გზით. გარდა ამისა, მისთვის დამახასიათებელია შეზღუდული პასუხისმგებლობა, ვინაიდან აქციონერები სააქციო საზოგადოების მესაკუთრენი კი არიან, მაგრამ მათ არ გააჩნიათ ქონებრივი პასუხისმგებლობა. ე. ი. სააქციო საზოგადოება მოქმედებს და ვითარდება მისი მფლობელებისაგან დამოუკიდებლად. საკუთრებისაგან მართვის განცალკევების გამო, სააქციო საზოგადოების მფლობელთა კოლექ-

ტიური გადაწყვეტილებით შეიძლება თანამდებობრივი პირების შეცვლა. ამასთან, ვინაიდან აქციები იყიდება ან მემკვიდრეობით გადადის, დროთა განმავლობაში იცვლება მისი მფლობელების შემადგენლობა, მაგარამ თვით საწარმო და მართვის სტრუქტურა უცვლელი რჩება, მანამ, სანამ მისი არსებობა ეკონომიკურად მიზანშეწონილია. აღნიშნულიდან გამომდინარე, სააქციო საზოგადოება, სხვა საწარმოებისგან განსხვავებით, გარკვეული მუდმივობით ხასიათდება და ამიტომ მას ზრდის დიდი პერსპექტივები აქვს. ამას ხელს უწყობს, აგრეთვე, აქციებისა და ობლიგაციების გაყიდვის გზით ფინანსური რესურსების მიზიდვის შესაძლებლობა და კაპიტალის გაერთიანების უპირატესობათა რეალიზაცია. ეს უკანასკნელი, თავის მხრივ, იძლევა მასობრივი წარმოების ტექნოლოგიების ფართო გამოყენების შესაძლებლობას.

სააქციო საზოგადოება იქმნება სხვადასხვა პირთა (პირი შეიძლება იყოს როგორც ფიზიკური, ისე იურიდიული) ნებაყოფლობითი გაერთიანების საფუძველზე და აქციონერთა კუთვნილებას წარმოადგენს. აქციონერები თეორიულად სააქციო საზოგადოების მმართველები არიან, მაგრამ მის მართვაში პრაქტიკულად იშვიათად მონაწილეობენ (განსაკუთრებით ღია კორპორაციებში, რომელთა აქციები თავისუფლად იყიდება ღია ბაზარზე). რაც უფრო დიდია აქციონერთა რიცხვი, მით უფრო ნაკლებია მათი ზემოქმედება კორპორაციის მართვაზე.

საჯარო კომპანიები სამართლებრივი მდგომარეობით შეესაბამებიან სააქციო საზოგადოებას. მათი კაპიტალი იქმნება აქციებზე საჯარო ხელმოწერით. ეს კომპანიები არ იზღუდებიან წევრთა და აქციებზე ხელმოწერათა რიცხვით. დაშვებულია აქციების თავისუფალი გადაცემა, აგრეთვე საფონდო ბირჟებზე მათი თავისუფალი მიმოქცევა, მხოლოდ ამ შემთხვევაში კომპანია რეგისტრირებული უნდა იყოს საფონდო ბირჟაზე.

კერძო კომპანიები თავიანთი სამართლებრივი მდგომარეობით შეესაბამებიან შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოებას. ისინი იზღუდებიან ასოციაციის შესახებ არსებული მუხლებით, რომელთა თანახმად დადგენილია პაიების (აქციების) გადაცემის განსაკუთრებული წესი და მონაწილეთა განსაზღვრული რაოდენობა. აკრძალულია, აგრეთვე, ინფორმაციის გამოქვეყნება და განსაზღვრულია საჯარო ანგარიშების წადგენის განსაკუთრებული წესი.

ოფშორულ ბიზნესში, ისევე როგორც ჩვეულებრივ ბიზნესში, საჯარო კომპანიებისადმი წაყენებულია უფრო მეტი მოთხოვნები, ვიდრე კერძო კომპანიებისადმი. აღნიშნულის გამო, საჯარო კომპანიები ოფშორულ ბიზნესში ნაკლებად პოპულარულნი არიან, მაგრამ

ზოგიერთ შემთხვევაში კარგი იმოჯის ფორმირებისათვის ან სააქციო კაპიტალის ზრდის პერსპექტივის გათვალისწინებით, უპირატესობას საჯარო კომპანიებს ანიჭებენ.

(ზემოთ განხილული ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმების გარდა, ოფშორულ ბიზნესში გამოიყენება კიბრიდული (შერეული) ფორმები, რომლებშიც შეხამებულია პარტნიორობისა და კომპანიებისათვის დამახასიათებელი ნიშნები. მაგალითად, შეზღუდული პასუხისმგებლობის კომპანია და გარანტიით შეზღუდული პასუხისმგებლობის კომპანია. უკანასკნელი ნაკლებად გავრცელებული ფორმაა, ხოლო პირველი საკმაოდ პოპულარულია. შეზღუდული პასუხისმგებლობის კომპანიის (LLC) პოპულარობის მთავარი მიზეზი ისაა, რომ მასში შეხამებულია კორპორაციისთვის დამახასიათებელი აქციონერების შეზღუდული პასუხისმგებლობა და პარტნიორობისთვის დამახასიათებელი დაბეგვრის პრინციპი, რომლის თანახმად, LLC-ის შემოსავლები მხოლოდ ერთხელ იბეგრება – როგორც მისი დამფუძნებლების შემოსავალი ანუ პარტნიორობის ყოველი მონაწილე გადასახადებს იხდის როგორც ფიზიკური პირი, მიღებული შემოსავლის შესაბამისად.)

(LLC-ის მსგავსი სტრუქტურები მრავალ ქვეყანაში არსებობს, მაგალითად, გერმანიაში (GmbH – gesellschaft mit beschränkter Haftung, რომელიც 1892 წლიდან მოქმედებს), საფრანგეთში (SARL), იტალიაში (SRL), ბელგიაში, არგენტინაში, თურქეთში, მექსიკაში და ა. შ., მაგრამ ოფშორულ ბიზნესში ძირითადად გამოიყენება ამერიკული მოდელი.)

(LLC-ის დაფუძნების საფუძველია შეთანხმება პარტნიორობის შესახებ, მართვა კი რეგლამენტირებულია ხელშეკრულებით მართვის შესახებ (Operating Agreement). ამ დოკუმენტის თანახმად, მართვის უფლება შეიძლება გადაეცეს დაქირავებულ მმართველს ან LLC-ის ერთ-ერთ აქციონერს.) უკანასკნელ შემთხვევაში აქციონერს უნაჩუნდება შეზღუდული პასუხისმგებლობის პრინციპი, ხოლო LLC-ის შექმნის საფუძველში ჩადებული დოკუმენტები გასაიდუმლოებული რჩება.

LLC ევროპელებისათვის უცხოეთში ბიზნესის წარმოების პერსპექტიული ფორმაა, რადგან აშშ-ის არარეზიდენტი LLC-ის მონაწილე, როგორც ფიზიკური პირი, არაა ვალდებული ამ ქვეყანას გადაუხადოს გადასახადები (იმ შემთხვევაში, თუ მისი საწარმო აშშ-ის ტერიტორიაზე ბიზნესს არ აწარმოებს), თუმცა ნებისმიერ შემ-

თხვევაში აქციონერმა თავის ქვეყანაში წარსადგენ საგადასახადო დეკლარაციაში უნდა აჩვენოს თავისი საქმიანობის შედეგად მიღებული შემოსავალი) ამასთან, აშშ-ში ბიზნესის წარმოების შემთხვევაში გათვალისწინებულია საგადასახადო პასუხისმგებლობა. ცხრილში 1 წარმოდგენილი ოფშორული კომპანიების პირველი 5 ტიპი გამოიყენება როგორც ჩვეულებრივ, ისე ოფშორულ ბიზნესში, ხოლო მეექვსე – ძირითადად ოფშორულ ბიზნესში.

კომპანიის ოფშორული სტატუსი, როგორც წესი, განისაზღვრება არარეზიდენტი (nonresident) ან განთავისუფლებული (exempt) კომპანიის სახით რეგისტრაციის საფუძველზე. შესაბამისად, შეიძლება გამოიყოს ოფშორული კომპანიების სამი სახე:

- არარეზიდენტი კომპანია (nonresident);
- გადასახადებისაგან განთავისუფლებული კომპანია (exempt);
- საერთაშორისო ბიზნესის კომპანია (International Business Company).

არარეზიდენტია არარეზიდენტი მფლობელის კომპანია. ამ კომპანიის მთავარი (სათავო, ცენტრალური) ოფისი ოფიციალურად სხვა ქვეყანაშია რეგისტრირებული. ასეთი კომპანიისთვის განსაზღვრულია შეღავათები. არარეზიდენტი კომპანია ყოველწლიურად ატარებს აუდიტორულ შემოწმებას და მისი შედეგების საფუძველზე იზღის გადასახადებს.

გადასახადებისაგან განთავისუფლებული კომპანია შეღავათიანი დაბეგვრის მქონე (ან გადასახადებისაგან მთლიანად განთავისუფლებული, ან მოგებაზე მცირე საპროცენტო განაკვეთიანი გადასახადის გადამხდელი) არარეზიდენტი კომპანიაა, რომელიც ვალდებულია ყოველწლიურად ჩაატაროს აუდიტორული შემოწმება.

საერთაშორისო ბიზნესის კომპანია გადასახადებისაგან მთლიანად განთავისუფლებული, მაგრამ ყოველწლიურად ფიქსირებული ბაჟის გადამხდელი არარეზიდენტი კომპანიაა. საერთაშორისო ბიზნესის კომპანიის ძირითადი მახასიათებელი ნიშნებია[3, გვ.78]:

- დამფუძნებელთა შეზღუდული პასუხისმგებლობა;
- მინიმალური შეზღუდვები საქმიანობის სახეებზე;
- შექმნის სიმარტივე და სისწრაფე;
- რეგისტრაციის იურისდიქციაში ფინანსურ-სამეურნეო საქმიანობის წარმოების შეუძლებლობა;
- ნომინალური მფლობელობის ინსტიტუტის გამოყენებით, IBC-ის შექმნა შეუძლია ერთ დამფუძნებელსაც;

- IBC-ის დამფუძნებლები შეიძლება იყვნენ როგორც ფიზიკური, ისე იურიდიული პირები;
- შესაძლებელია სახელობითი აქციებისა და წარდგენითი აქციების გამოშვება;
- გადასახადების ნაცვლად ყოველწლიური ბაჟის გადახდა, რომლის ზომა დამოკიდებულია საწესდებო კაპიტალის ზომაზე;
- ინფორმაცია IBC-ის აქციონერებისა და დირექტორების შესახებ დახურულია;
- სხვა იურისდიქციაში უკვე დაფუძნებული კომპანიის IBC-ში ხელახალი რეგისტრაცია, ოფშორულ იურისდიქციაში მისი იურიდიული მისამართის გადატანის გზით.

საერთაშორისო აქტივების მქონე მსხვილი კომპანიები, ჩვეულებრივ, ქმნიან ოფშორულ პოლდინგებს, რომელთა ძირითადი ფუნქციაა უცხოური შეიღობილი კომპანიების მართვა მათი და საბოლოო მფლობელების დამაკავშირებელი შუალედური რგოლის სახით.

იურიდიული თვალსაზრისით ოფშორული კომპანია სამეურნეო სამართალურთიერთობათა სრულფასოვანი სუბიექტია. მას სხვა იურიდიული პირის მსგავსად, შეუძლია ნებისმიერი გარიგების განხორციელება.

აღსანიშნავია, რომ თვით ამ ორი სამართლებრივი სისტემის ჩარჩოშიც კი ბიზნესის ორგანიზაციული ფორმები სხვადასხვა ქვეყნებსა და ოფშორულ იურისდიქციებში შეიძლება არსებითად განსხვავდებოდნენ. ამასთან, ადგილი აქვს სამართლებრივი პრინციპებისა და მიდგომების ურთიერთშელწევასა და კომბინირებას, რის შედეგად გამოიკვეთა ოფშორული ბიზნესის ორგანიზაციულ-სამართლებრივი საფუძვლების უნივერსალიზაციის ტენდენცია. უკანასკნელის გამო, კუნძულოვანი და კონტინენტური იურისდიქციები ხშირად ერთმანეთის ანალოგიურია. ეს ანალოგია გამოიხატება შემდეგ გარემოებებში:

- იურიდიული პირის პრინციპი, რომელიც გულისხმობს სამართალურთიერთობათა სუბიექტების მათი დამფუძნებლებისგან დამოუკიდებლად არსებობას. ეს ნიშნავს, რომ ოფშორული კომპანია სამართალურთიერთობებში მონაწილეობს არა უშუალოდ, არამედ მის მიერ კონტროლირებადი იურიდიული პირის მეშვეობით, რომელსაც პასუხისმგებლობა ეკისრება მხოლოდ თავისი აქტივების საზღვრებში;

- შეზღუდული პასუხისმგებლობის “პრინციპი”, რომლის თანახმად მეწარმეობის (ბიზნესის) ყველა ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმა იყოფა სრული პასუხისმგებლობისა და შეზღუდული პასუხისმგებლობის საწარმოებად. ამასთან ერთად, არსებობს მეწარმეობის (ბიზნესის) შერეული (კომბინირებული) ფორმები: კომანდიტური საზოგადოება (ამხანაგობა რწმენით), საზოგადოება დამატებითი პასუხისმგებლობით;
- “ლიადობის (დახურულობის)” პრინციპი. დახურული კომპანია კერძო კომპანიაა, ხოლო ღია – საჯარო კომპანია აქციების ღია გაყიდვით. ოფშორულ ბიზნესში ღია (საჯარო) კომპანიები ნაკლებად გამოიყენება. ეს აიხსნება მათთვის არსებული სერიოზული შეზღუდვებითა და კონტროლის დამატებითი პროცედურებით.

ნებისმიერი კომპანიის საგადასახადო სტატუსი განისაზღვრება რეზიდენტობისა და ტერიტორიულობის კრიტერიუმებით.

რეზიდენტობის კრიტერიუმის თანახმად, კომპანია რეზიდენტი იმ შემთხვევაში, როდესაც მისი ფლობა, მართვა და კონტროლი ხორციელდება მოცემულ ტერიტორიაზე. მოცემული ქვეყნის რეზიდენტი კომპანიების დაბეგვრა ხდება როგორც ამ ქვეყნის ტერიტორიაზე, ისე მის საზღვრებს გარეთ მიღებული შემოსავლების მიხედვით.

ტერიტორიულობის კრიტერიუმის თანახმად, მოცემულ ქვეყანაში დაბეგვრას ექვემდებარება მხოლოდ მის ტერიტორიაზე მიღებული შემოსავლები.

მრავალ ქვეყანაში ეს ორი კრიტერიუმი სხვადასხვა დონითაა შეხამებული. როგორც წესი, ასეთი შეხამების საფუძველია რეზიდენტობის კრიტერიუმი, რომელსაც ემატება ე. წ. “წყაროსთან” (მოცემული ქვეყნის ტერიტორიაზე მიღებული) შემოსავლების დაბეგვრის სისტემა. ოფშორული კომპანიის მთავარი თავისებურება არარეზიდენტობაში გამოიხატება. არარეზიდენტობის ნიშნები, ჩვეულებრივ, კანონშია დაფიქსირებული. ხშირ შემთხვევაში არარეზიდენტობისადმი წაყენებული მოთხოვნები განისაზღვრება 3 ძირითადი პრინციპით [4, გვ. 45-46]:

- ოფშორული კომპანიის მფლობელები არ შეიძლება იყვნენ მოცემული ოფშორული იურისდიქციის რეზიდენტები;
- ოფშორულ კომპანიას არ გააჩნია საკმარისი ოპერაციების წარმოების უფლება, აგრეთვე, ამ იურისდიქციის ტერი-

ტორიაზე არ შეიძლება ჰქონდეს რაიმე ქონება და შემოსავლის წყარო;

- ოფშორული კომპანიის მართვა, მათ შორის კონტრაქტების ხელმოწერა, საერთო კრებებისა და დირექტორთა საბჭოების სხდომების ჩატარება, უნდა ხორციელდებოდეს უცხოეთში.

ზოგიერთ იურისდიქციაში რეზიდენტობა განისაზღვრება უფრო რთული ნიშნების სისტემით, თუმცა პირიქითაც შეიძლება იყოს. აღნიშნულის გამო, ოფშორული კომპანიებისათვის დამახასიათებელია განსაკუთრებული იურიდიული სტატუსი, რომელიც, თავის მხრივ, განაპირობებს ჩვეულებრივი სამეწარმეო საქმიანობისაგან განსხვავებულ სახელმწიფო რეგულირებას. ეს განსაკუთრებულობა ეხება საგადასახადო რეჟიმსა და ადმინისტრაციულ კონტროლს. საგადასახადო რეჟიმი შეიძლება გულისხმობდეს: გადასახადების არარსებობას, განსაკუთრებით დაბალ საგადასახადო გადასახდელებს (აუდიტორის მიერ დამოწმებული წმინდა მოგების პროცენტის სახით ან ფიქსირებულ თანხას). სხვადასხვა ქვეყნის საგადასახადო რეჟიმი მოცემულია დანართებში 1-20.

ადმინისტრაციული კონტროლი განსაზღვრავს:

- რეესტრში რეგისტრაციის პროცესს;
- კომპანიის სტრუქტურებისადმი წაყენებულ მოთხოვნებს;
- კომპანიის მიერ ანგარიშგების მოცულობასა და წარდგენის ვადებს.

რეესტრში რეგისტრაციის პროცესი შეიძლება:

- იყოს მინიმალური;
- სარეგისტრაციო მოსაკრებელი არ იყოს გათვალისწინებული;
- სარეგისტრაციო მოსაკრებლის ზომა იცვლებოდეს იურისდიქციის შესაბამისად.

კომპანიის სტრუქტურისადმი შეიძლება წაყენებული იყოს შემდეგი მოთხოვნები:

- საწესდებო კაპიტალის გადახდა არ იყოს საჭირო;
- დასაშვები იყოს წარდგენითი აქციების გამოშვება;
- აქციონერებისა და დირექტორების რაოდენობა არ იყოს შეზღუდული;

- უზრუნველყოფილი იყოს კონფიდენციალობა (აქციონერებისა და დირექტორებს სახელების ფიქსირება არ იყოს საჭირო კომპანიის რეესტრში).

კომპანიის მიერ წარსადგენი ანგარიშგების მოცულობა და ვადები დამოკიდებულია მის იურისდიქციაზე. ანგარიშგების მოცულობა, ჩვეულებრივ, მინიმალურია და მისი წარდგენა წელიწადში ერთხელ ხდება. ზოგიერთ იურისდიქციაში საერთოდ არაა გათვალისწინებული ფინანსური ანგარიშგებისა და აუდიტორის დასკვნების წარდგენა.

ოფშორულ ბიზნესში კომპანიის დაბეგვრისათვის გამიზნული მთელი ანგარიშგება შეიძლება შეიცვალოს ერთადერთი ყოველწლიური ფიქსირებული მოსაკრებლით, რომელიც, ჩვეულებრივ, წელიწადში 150-1000 \$-ის ფარგლებში მერყეობს (კონკრეტული ქვეყნის მიხედვით). ზოგიერთ შემთხვევაში წლიური მოსაკრებელი არაა დამოკიდებული კომპანიის ბრუნვასა და შემოსავალზე, მაგრამ იგი შეიძლება განცხადებული კაპიტალის ზომით განისაზღვრებოდეს.

2.2. ოფშორული კომპანიების რეგისტრაციის წესები და სეპარატარული მომსახურება

/ოფშორულ იურისდიქციაში კომპანიის რეგისტრაცია ზორციელდება რეგისტრაციის ქვეყნის კანონმდებლობის საფუძველზე./

ოფშორული კომპანია ითვლება მაღალინტელექტუალურ პროდუქტად, ამიტომ მისი რეგისტრაციის დროს ითვალისწინებენ ბიზნესის სპეციფიკას, ოფშორის რეგისტრაციის ქვეყნის იმიჯს, საერთაშორისო ფინანსურ და სამართლებრივ სისტემაში ოფშორის ინტეგრირების დონეს.

ამჟამად ოფშორულ იურისდიქციებში ინკორპორაციისა და რეგისტრაციის პროცედურა უმაღლეს დონემდეა სრულყოფილი. ახალი კომპანიის შესაქმნელად ერთიდან რამდენიმე დღემდეა საჭირო, მზა კომპანიის ყიდვა კი დაუყოვნებლივ შეიძლება. კომპანიის საქმიანობის მარეგულირებელი დოკუმენტების პაკეტი (წესდება, ხელშეკრულება დაფუძნების შესახებ, აქციონერთა საერთო კრების ოქმი, დირექტორების რეზოლუცია, მინდობილობა საქმის წარმოებაზე) შეიძლება გაფორმდეს რამდენიმე საათში.

/კომპანიის შესაქმნელად მისმა დამფუძნებლებმა უნდა განახორციელონ შემდეგი მოქმედებები:

1. სახელმწიფო რეესტრში უნდა შეიტანონ განაცხადი რეგისტრაციის შესახებ. განაცხადსა და კომპანიის სახელწოდებასთან ერთად სახელმწიფო რეესტრში შეაქვთ სადამფუძნებლო დოკუმენტები. ზოგიერთ შემთხვევაში დასაშვებია კომპანიის სახელწოდების რეგისტრაცია, ხოლო სხვა დოკუმენტების შეტანისათვის გარკვეული ვადაა (რამდენიმე კვირა ან რამდენიმე თვე) დადგენილი.

კომპანიის სახელწოდების შერჩევა საკმაოდ რთულია, რადგან ამჟამად უამრავი სახელწოდებაა რეგისტრირებული. სახელწოდების გამოორების თავიდან აცილების მიზნით ზდება მისი გადამოწმება. კომპანიის სახელწოდების გადამოწმებისა და რეგისტრაციის ვადა განსხვავდება ქვეყანათა მიხედვით. მაგალითად, შვეიცარიაში ამისათვის 7 დღეა განსაზღვრული, ჰანამასა და ჰიბრალტარში — 2-3 დღე, ნიდერლანდებში — 2-3 კვირა და ა. შ. /

კომპანიის სახელწოდების დაწენების შემთხვევაში საჭიროა ახლის წარდგენა, ამიტომ დროის დაკარგვის თავიდან ასაცილებლად მიზანშეწონილია სახელმწიფო რეესტრში სახელწოდების 2-3 ვარიანტის წარდგენა. ამასთან, გასათვალისწინებელია, რომ ზოგიერთ ქვეყანაში აკრძალულია ან გართულებულია კომპანიის სახელწოდების რეგისტრაცია, რომელიც შეიცავს სიტყვებს “საერთაშორისო”, “ევროპული”, “სამეფო” და ა. შ. არ შეიძლება, აგრეთვე, არარეზიდენტების მიერ კომპანიის სახელწოდებაში იმ სახელმწიფოს დასახელება, რომელშიც ისინი კომპანიას აფუძნებენ.

(სახელმწიფო რეესტრში კომპანიის სახელწოდების რეგისტრაციის შედეგად კომპანია იღებს შესაბამის სარეგისტრაციო ნომერს. /

2. (უნდა შეიტანონ საწესდებო კაპიტალი. ამისათვის უნდა შეირჩეს საიძედო ბანკი და გაიხსნას საბანკო ანგარიში. უნდა განხორციელდეს ანგარიშსწორება სახელმწიფო ბიუჯეტსა და ყველა იმ შუამავალთან, ვინც მონაწილეობა მიიღო კომპანიის შექმნაში. როგორც წესი, შუამავლების როლში გამოდიან იურიდიული ფირმები, სეკრეტარული და სატრასტო კომპანიები, სანოტარო კანტორები. /

ბანკში ანგარიშის გასახსნელად საჭიროა კომპანიის რეგისტრაციის მოწმობის აპოსტილირება. აპოსტილირება გულისხმობს დოკუმენტების ნოტარიული დამოწმების შემდეგ სახელმწიფო დამოწმებას. საერთაშორისო ნორმების შესაბამისად რეგისტრირებული კომპანიის ლეგალიზაციის დოკუმენტს აპოსტილი ეწოდება. შესაბამისად აპოსტილი, თავისი არსით, კომპანიის რეგისტრაციის ქვეყნის სახელმწიფო დაწესებულების მიერ გაცემული ცნობაა, რომელიც დამატებით ადასტურებს რეგისტრირებული კომპანიის დოკუმენტების კანონიერებას (ლეგალიზაციას).)

ზოგიერთ ქვეყანაში, მაგალითად რუსეთში, დოკუმენტების კანონიერებისათვის მარტო აპოსტილი არაა საკმარისი. საჭიროა, აგრეთვე, საელჩოში დამატებითი ლეგალიზაცია დანიშნულების მიხედვით და შემდეგ დამატებითი რეგისტრაცია ქვეყნის საგარეო საქმეთა სამინისტროში.

ზოგიერთ ქვეყანაში აპოსტილირება შეიძლება შეიცვალოს კომპანიის რეგისტრაციის ქვეყანაში კომპანიის მფლობელის ქვეყნის (მაგალითად, რუსეთის) საკონსულოში ლეგალიზაციით. ზოგიერთ შემთხვევაში სახელმწიფო რეესტრში რეგისტრაციის მოწმობა შეიძლება რეესტრიდან ამონაწერით შეიცვალოს.

(საწესდებო კაპიტალის მინიმალური ზომა, აუცილებლად შესატანი განცხადებული კაპიტალის წილი და მისი შეტანის ვადა განსხვავდება ქვეყანათა მიხედვით (იხ. დანართები 1-20).)

სახელმწიფო ბიუჯეტსა და ყველა შუამავალთან ანგარიშსწორება უნდა მოხდეს მოკლე ვადაში (საბანკო ანგარიშზე თანხების შეტანიდან დაახლოებით 1 თვეში).

(თუ ყველა გადასახდელი (ბაჟები და მოსაკრებლები, კომპანიის დომიცილირების გადასახდელი, სეკრეტარული მომსახურების გადასახდელები და ა. შ.) დროულად არ იქნება გადახდილი, კომპანია შეიძლება ამოირიცხოს რეესტრიდან (გაწეული დანახარჯების დაბრუნების გარეშე).)

3. (უნდა დანიშნონ კომპანიის თანამდებობრივი პირები — გამგეობისა და დირექტორთა საბჭოს წევრები, მდივანი, გარე აუდიტორი. ამ დანიშვნების შესახებ ყველა გადაწყვეტილებას (ან მის უმეტესობას) იღებენ აქციონერთა პირველ საერთო კრებაზე, რომელზეც დასწრება ჩვეულებრივ არაა სავალდებულო, რადგან პროცედურის გასამარტივებლად ისინი ფირმის საქმეების მწარმოებელ იურისტს უგზავნიან შესაბამის მინდობილობას. გამგეობისა და დირექტორთა საბჭოს რაოდენობრივი შემადგენლობა, რეზიდენტებისა და არარეზიდენტების თანაფარდობა განისაზღვრება რეგისტრაციის ქვეყნის კანონმდებლობით (იხ. დანართები 1-20).) ოფშორულ იურისდიქციებში ფართოდ გამოიყენება ნომინალური მფლობელობისა და აღმინისტრირების პრაქტიკა.

/ოფშორული იურისდიქციის ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი უპირატესობაა ინკორპორაციის დაბალი ღირებულება: კომპანიის დაფუძნება საშუალოდ 1000 \$ ჯდება. დაახლოებით ამდენივე ღირს მისი დომიცილირება (იურიდიული მისამართის დაცვა) წელიწადში.

ოფშორულ იურისდიქციებში კომპანიის საქმიანობა საჭიროებს ამ ტერიტორიებზე მოქმედი სამართლებრივი ნორმების ცოდნას. აუცილებელია, აგრეთვე, საკუთარი ქვეყნისა და იმ ქვეყნების სამარ-

თლებრივი ნორმების შესწავლა, რომელთა ტერიტორიებზეც უნდა განხორციელდეს საქმიანობა ოფშორული კომპანიის მეშვეობით. ოფშორული კომპანიის მფლობელებს ჩვეულებრივ, უჭირთ ამ საკითხებში გარკვევა, რის შედეგად წარმოიშვა მოთხოვნა ე. წ. სარეგისტრაციო მომსახურებაზე (ოფშორულ იურისდიქციაში კომპანიების რეგისტრაციასთან დაკავშირებულ მომსახურებაზე) და გაჩნდა სარეგისტრაციო კომპანიები (ფირმები).

სარეგისტრაციო კომპანიები ოფშორების მიმართ რეზიდენტები ან არარეზიდენტები არიან, მაგრამ აქედან მხოლოდ რეზიდენტი კომპანიები არიან უფლებამოსილი ე.წ. რეგისტრირებული კომპანიის სეკრეტარულ მომსახურებაზე, რომელიც მოიცავს ადმინისტრაციული მომსახურების შემდეგ კომპლექსს:

- იურიდიული მისამართის მიცემა და ოფისის ფორმალური რეგისტრაციის ორგანიზაცია;
- იურისტი (ადვოკატის, ნოტარიუსის) მიჩენა, რომელიც საჭიროების შემთხვევაში წარმოადგენს და დაიცავს ოფშორული კომპანიის მფლობელების ინტერესებს ადგილობრივი ხელისუფლების ორგანოებში, ინფორმაციას მიწოდის კანონმდებლობაში მომხდარი ცვლილებების, ანგარიშგების წარმოების წესების და ა. შ. შესახებ;
- საგადასახადო შეღავათების მიღება (დირექტორად ადგილობრივი მოსახლის დანიშვნა ხშირად ამარტივებს ამ პროცედურას);
- აქციონერებად და დირექტორებად ნომინალური პირების (რეზიდენტების) შერჩევა, კომპანიის რეესტრში მათი სახელების რეგისტრაციისთვის (იმ შემთხვევაში, თუ ქვეყნის კანონმდებლობა ითვალისწინებს საჯარო რეესტრში დამფუძნებლებისა და დირექტორების შესახებ მონაცემების შეტანას);
- რეზიდენტი მდივნის შერჩევა (თუ ეს მოთხოვნა კანონმდებლობითაა გათვალისწინებული);
- ადგილობრივ ორგანოებში წარსადგენი სადამფუძნებლო დოკუმენტების შენახვა;
- კორესპონდენციის მიღება და გაგზავნა;
- ყოველწლიური ანგარიშებისა და საგადასახადო დეკლარაციების მომზადება და ჩაბარება, ადგილობრივ კომპეტენტურ ორგანოებში წარმომადგენლობა.

სეკრეტარული ფირმა მოცემული ქვეყნის კანონმდებლობის საფუძველზე ახორციელებს კომპანიებისთვის განსაზღვრული დოკუმენტაციის წარმოებას. მას ერთდროულად შეუძლია მრავალი ოფშორული კომპანიის მომსახურება, რომლებიც სეკრეტარულ მომსახურებას საჭიროებენ (მათი რეგისტრაციის ადგილზე), რადგან მათი რეალური მფლობელები კომპანიის მართვას ძირითადად ოფშორული იურისდიქციის ტერიტორიების საზღვრებს გარედან ახორციელებენ. ამასთან, ოფშორულ კომპანიას უნდა ჰქონდეს იურიდიული მისამართი, ზოლო ძირითადი ბეჭედი ინახებოდეს მთავარ ოფისში.

სეკრეტარული კომპანიების მომსახურებით შეიძლება ისარგებლონ ფიზიკურმა პირებმა. ისინი ოფშორულ სტრუქტურებს იყენებენ ერთი ან რამდენიმე მიზნით [3, გვ. 88-89]:

1. აქტივების დაცვა (Protection of Assets). ამასთან, ოფშორული სტრუქტურებით პირადი ქონება დაცული იქნება მოსალოდნელი სასამართლო გარჩევების, მათ შორის განქორწინების პროცესების დროს; თავის ქვეყანაში ან რეგიონში პოლიტიკური არასტაბილურობის შემთხვევაში, მათ შორის ისეთი კანონების მოსალოდნელი მიღებისას, რომლებმაც შეიძლება უარყოფითად იმოქმედონ ოჯახის კეთილდღეობაზე (მაგალითად, ვალუტის გაცვლის კურსზე მკაცრი კონტროლის დაწესება, შემკვიდრეობაზე, ჩუქებაზე ან უცხოეთში კაპიტალის გაგზავნაზე გადასახადის განაკვეთის მოსალოდნელი გადაღება).

2. საკუთრების დაგეგმვა (სხვანაირად – ქონების დაგეგმვა) და ტრასტების გამოყენება (Estate Planing and Trusts), რომელშიც შედის ინვესტიციების, საოჯახო (საგვარეულო) ფონდების, უძრავი ქონების მართვა ისეთი სახით, რომ აქედან მიღებული შემოსავლები მინიმალური საგადასახადო დანაკარგებით მიდიოდეს წინასწარ განსაზღვრულ ბენეფიციარებთან.

3. კონფიდენციალობა (Confidetiality), რომელიც უზრუნველყოფს უცხო თვალისგან კერძო და ოჯახის შემოსავლების და ხარჯების, აგრეთვე მთელი კერძო ან საოჯახო ბიზნესის საიდუმლოდ შენახვას. ამ შემთხვევაში, აღსანიშნავია, რომ “კონფიდენციალობით ვაჭრობა” ოფშორული ინდუსტრიის მომგებიანი სექტორია. მაგრამ, უნდა ითქვას, რომ მთელი ინფორმაცია არ სცილდება სეკრეტარული კომპანიის ფარგლებს, რომელთა თანამშრომლები მკაცრად იცავენ პროფესიული ქცევის წესებს, ზოლო მთელი ოფიციალური დოკუმენტაცია, როგორც წესი, საიმედოდ ინახება ოფშორულ იურის-

დიქტიაში, რომელშიც საიდუმლოობის შესახებ ადგილობრივი კანონებით გათვალისწინებულია სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობა კონფიდენციალური ინფორმაციის გამჟღავნებაზე.

4. გადასახადების შემცირება კანონიერ საფუძველზე (Lawful Reduction of Taxes), რაც გულისხმობს არა მარტო საკუთრივ გადასახადების შემცირებას ბიზნესის რესტრუქტურირების შედეგად, არამედ კაპიტალის ზრდასაც კერძო და ოჯახის ინტერესებში ღრმად გააზრებული საერთაშორისო საინვესტიციო დაგეგმვის ხარჯზე.

ოფშორულ ბიზნესში არსებობს ნომინალური სერვისი, რომელიც საჭიროა ოფშორული კომპანიების კონფიდენციალობის ასამაღლებლად ან თავის ქვეყანაში ოფშორული კომპანიის ფილიალის წარმომადგენლობის, უცხოური ინვესტიციებით შექმნილი საწარმოების რეგისტრაციისთვის და ა. შ., როდესაც კომპანიის მფლობელმა დოკუმენტები უნდა წარადგინოს თავისი ქვეყნის სარეგისტრაციო ორგანოებში. ამ შემთხვევაში სარეგისტრაციო იურიდიული ფირმის თანამშრომლები ინიშნებიან ნომინალური მმართველების ან ნომინალური პარტნიორების მიერ. ისინი გასცემენ მფლობელის სახელზე დამოწმებულ მინდობილობას, რომლის საფუძველზე შეიძლება კომპანიის სახელით ხელშეკრულების დადება, წარმომადგენლობების რეგისტრაცია, ბანკებში ანგარიშების გახსნა და ა. შ.

ნომინალური მმართველის ცნებაში იგულისხმება ადმინისტრაციული პირი, რომელსაც ეკისრება კომპანიისა და აქციონერების ინტერესების წარმოდგენის მინიმალური ფუნქციები კომპანიის რეგისტრაციის ადგილზე. თავის მხრივ, ნომინალური აქციონერის ცნება გულისხმობს კომპანიის მფლობელთა შემადგენლობაში შეყვანილ და ადგილობრივი დირექტორის თანამდებობაზე დანიშნულ ცრუმაგიერ პირს, რომელსაც სადამფუძნებლო ხელშეკრულებისა და წესდების პირობებით პრაქტიკულად არავითარი უფლებები არ გააჩნია, ნომინალური დირექტორის (მმართველის) მოვალეობაში შედის ფაქტობრივი მფლობელებისათვის კომპანიის საქმიანობის შესახებ ანგარიშის წარდგენა. იგი კომპანიის მფლობელის (მფლობელების) ნდობით აღჭურვილი პირია და ფლობს სრულ ინფორმაციას კომპანიის საქმიანობის შესახებ.

“საგადასახადო ოაზისებში” შექმნილ კომპანიებს ახასიათებთ უპირატესობათა ფართო სპექტრი და მართვის დიდი მოქნილობა. ამასთან, ზოგიერთი ქვეყნის ხელისუფლება, სხვა კერძო ფირმები,

ბანკები ხშირად მათ უნდობლობას უცხადებენ, რადგან ვალდებულებათა დარღვევის შემთხვევაში ოფშორული კომპანიის მოძებნა გართულებულია. აღნიშნულის გამო, “საგადასახადო ოაზისების” გამოყენება გარკვეულად იზღუდება. მსხვილი ოპერაციების წარმოებისათვის, ჩვეულებრივ, უფრო მიზანშეწონილია კომპანიების დაფუძნება ე.წ. “შუალედური” რეგულირების ქვეყნებში ანუ იმ სახელმწიფოებში, რომლებიც რეზიდენტების (კომპანიებისა და მოქალაქეების) მიმართ იყენებენ მაღალ საგადასახადო შეღავათებს, მაგრამ უცხოელი ინვესტორებისათვის ითვალისწინებენ გარკვეულ უპირატესობებსა და შეღავათებს. ასეთ ქვეყნებში (მაგალითად, შვეიცარიაში, ისლანდიაში, ნიდერლანდებში და ა.შ.) რეგისტრირებული კომპანიები უფრო სოლიდური და რესპექტაბელური კომპანიების რიცხვში შედიან და კარგი საბანკო მომსახურებით (მათ შორის კრედიტებით) სარგებლობენ. კამასთან ერთად, “შუალედური” რეგულირების ქვეყნების ხელისუფლება გარკვეულ მოთხოვნებს უყენებს ოფშორული კომპანიების საქმიანობას. კერძოდ, კომპანიების მართვა უნდა განხორციელდეს მკაცრად განსაზღვრული წესით, რომელთა შორისაა:

- აქციონერთა მორიგი საერთო კრების მოწვევა ყოველწლიურად, წლიური ანგარიშის მისაღებად და ბალანსის დასამტკიცებლად;
- საჭიროების შემთხვევაში (გამგეობის თანამდებობრივი პირის დანიშვნა ან განთავისუფლება, კომპანიის წესდებაში ცვლილებების შეტანა და ა.შ.) აქციონერთა საერთო კრების რიგგარეშე მოწვევა;
- კომპანიის გამგეობის და დირექტორთა საბჭოს წევრების შესაბამისობა ისეთ დადგენილ პარამეტრებთან, როგორებიცაა: მოქალაქეობა, კვალიფიკაცია და ა.შ.
- გამგეობის სხდომების ჩატარება კომპანიის საქმიანობის ყველა მნიშვნელოვან საკითხზე (კონტრაქტების გაფორმება, დირექტორთა საბჭოს წევრების დანიშვნა-განთავისუფლება და ა. შ.).
- ბუღალტრული აღრიცხვის წარმოება და ანგარიშების წარდგენა;
- ანგარიშების სავალდებულო კონტროლი გარე აუდიტორების მიერ;
- ანგარიშის წარდგენა საგადასახადო ორგანოებში;
- გადასახადების გადახდა.

“შუალედური” რეგულირების სახელმწიფოთა საგადასახადო სისტემაში გათვალისწინებულია ყველა ძირითადი სახის გადასახადი: მოგებაზე, კაპიტალზე/კაპიტალის ნამეტზე, დივიდენდებზე, პროცენტებზე, პონორარსა და როიალტზე, შემკვიდრებაზე და ა. შ. ყოველი მათგანის განაკვეთები მკვეთრად მერყეობს ქვეყანათა მიხედვით./

2.3. ოფშორული პოლდინგური კომპანიები

პოლდინგი (Holding) ინგლისური სიტყვაა და “ფლობას”, “აქვს” ნიშნავს. პოლდინგური ან მფლობელი კომპანია სხვა კომპანიათა საკონტროლო პაკეტის მფლობელია, რის შედეგად იგი აკონტროლებს და მართავს მათ ანუ ესაა კომპანია, რომელიც ძირითადად დასპეციალებულია სხვა კომპანიებში (თავის ფილიალებში) პირდაპირი ინვესტიციების განხორციელებაზე და იღებს შემოსავალს დივიდენდების, პროცენტების ან როიალტის სახით. ამასთან, აღსანიშნავია, რომ პორტფელური ინვესტიციების ფლობა კომპანიას არ აძლევს პოლდინგის სტატუსს./

თანამედროვე პოლდინგური კომპანიები არაერთგვაროვანი არიან. ისინი მოიცავენ სადაზღვევო, საინვესტიციო, სატრასტო, სალიზინგო, სავაჭრო, საბროკერო და სხვა კომპანიებს, ბანკებს. მსხვილი პოლდინგები, როგორც წესი, ქმნიან სპეციალიზებულ მმართველ კომპანიას. კარგად განვითარებულ პოლდინგებში რამდენიმე სატრასტო კომპანია და ფონდია, რომლებიც უზრუნველყოფენ მათ ფინანსურ და ფუნქციურ მდგრადობას მრავალი ათეული წლის განმავლობაში.

პოლდინგების პოპულარობა განპირობებულია იმით, რომ მათ მფლობელებს შეუძლიათ ერთდროულად რამდენიმე მიზნის მიღწევა. მათ შორის აღსანიშნავია [16, გვ. 59]:

- სხვადასხვა ფუნქციური დანიშნულების კომპანიების გაერთიანება ერთ სისტემაში;
- მოგებასა და კორპორაციაზე გადასახადების დაგეგმვა;
- დივიდენდებსა და პროცენტებზე გადასახადების შემცირება;
- ფინანსური ნაკადებისა და ინვესტიციების ოპტიმიზაცია ჯგუფის შიგნით;

- მცირე ჯგუფის ჩარჩოში საინვესტიციო, საბანკო, საფონდო, სადაზღვევო საქმიანობის პროფესიული გამოცდილების მიღება შესაბამის ბაზრებზე დამოუკიდებელი მონაწილეების სახით გასასვლელად;
- ჯგუფის სოლიდარული იმიჯის, რეპუტაციის, სავაჭრო მარკის გამომუშავება.

(ქოლდინგური ჯგუფის ცნება განსხვავებულია სხვადასხვა ქვეყნის კანონმდებლობაში. მაგალითად, ჰოლანდიაში ქოლდინგურ ჯგუფში, ჩვეულებრივ, იგულისხმება ერთი დონის ანუ პირდაპირი მფლობელობა, ლუქსემბურგში – ორი დონის ანუ არაპირდაპირი მფლობელობა. ამასთან, ამ ორივე ქვეყნის კანონმდებლობის შესაბამისად შეიძლება იყოს ე.წ. “შუალედური” ქოლდინგი. “შუალედური” ქოლდინგის ცნებაში იგულისხმება ისეთი ქოლდინგი, რომელიც არაა ჯგუფში შემავალი კომპანიების საბოლოო მფლობელი. ამ შემთხვევაში უკანასკნელი მფლობელი ჯგუფის შემადგენლობაში შედის.) ქოლდინგური ჯგუფის განმსაზღვრელია, აგრეთვე, რაოდენობრივი მაჩვენებლები, რომლებიც გვიჩვენებენ კუთვნილ კომპანიებში ქოლდინგის წილის ზომის შესაბამისობას ნორმატივებთან: მაგალითად, ყოველი კომპანიის გადახდილი კაპიტალის 10 ან 25% [17, გვ. 62].

აღნიშნული მიზნების ერთიანობის უზრუნველსაყოფად ქოლდინგებს ქმნიან ხელსაყრელი ეკონომიკური და სამართლებრივი გარემოს ქვეყნებში.

(ქოლდინგური კომპანიები თავიანთი დანიშნულებით ორ ჯგუფადაა დაყოფილი: ჩვეულებრივი და საფინანსო (საფინანსო-საინვესტიციო) ქოლდინგები.)

ჩვეულებრივ ქოლდინგს შეუძლია შემდეგი ოპერაციების განხორციელება [17, გვ. 60-61]:

- შეზღუდული პასუხისმგებლობის კომპანიების აქციების, ერთობლივი დაბანდების (units) ფონდებში წილების, ობლიგაციების შეძენა, ფლობა და განკარგვა;
- სავაჭრო მარკებისა და პატენტების ფლობა, სხვებისათვის მათი გადაცემა ლიცენზიების საფუძველზე. ამასთან, ზოგიერთ ქვეყანაში, მაგალითად, ჰოლანდიაში ნებადართულია სუბლიცენზირება, სხვაში კი, მაგალითად, ლუქსემბურგში, იგი აკრძალულია;
- კრედიტების გაცემა და იმ კომპანიების საქმიანობის ავანსირება, რომლებშიც ქოლდინგის ინვესტიციებია (მოცემუ-

ლი ინვესტიციების წილი შეიძლება განისაზღვროს ან როგორც “გონივრული”, ან რაოდენობრივად პროცენტებში, კონკრეტული კანონმდებლობის შესაბამისად);

- საკუთარი სახსრების განთავსება ფინანსური დაწესებულებების დეპოზიტებზე (ამასთან, არ შეიძლება, რომ პოლდინგის აქტივები მთლიანად ან უმეტესი ნაწილით დეპოზიტებისგან შედგებოდეს);
- კრედიტების აღება (ნასესხები სახსრების მაქსიმალურად დასაშვები თანაფარდობა გაცემული კაპიტალის მიმართ რეგულირდება ან კანონმდებლობით, ან პრეცედენტებისა და პრაქტიკის საფუძველზე);
- ობლიგაციების გამოშვება (ობლიგაციების მაქსიმალურად დასაშვები ემისია დადგენილია ინდივიდუალურად, როგორც თანაფარდობა გაცემული კაპიტალის მიმართ).

ფინანსური პოლდინგი, ზემოაღნიშნული ოპერაციების გარდა, ახორციელებს ზოგიერთ წმინდა საბანკო ოპერაციას: კრედიტებისა და გარანტიების მიცემა, ვალების ფაქტორინგის განხორციელება (ჯგუფში შემაჯალი კომპანიებისათვის).

პოლდინგური კომპანიების საქმიანობისათვის კანონმდებლობით გათვალისწინებულია გარკვეული შეზღუდვები. კერძოდ, მათ, როგორც წესი, ეკრძალებათ [17, გვ. 62]:

- მიწისა და შენობების ფლობა, პოლდინგის პირდაპირი საჭიროებისათვის ანუ დირექტორების ან პერსონალის საცხოვრებლად გამოყენების გარდა. უკანასკნელ შემთხვევაში მიწისა და შენობების ფლობა დამხმარე საქმიანობად ითვლება. ამასთან, პოლდინგს შეუძლია უძრავი ქონების მფლობელი კომპანიის აქციების ფლობა იმ პირობით, რომ ამ კომპანიებს აქვთ შეზღუდული პასუხისმგებლობის კომპანიის სტატუსი;
- საწარმოო და სავაჭრო საქმიანობის პირდაპირი განხორციელება;
- თავიანთ სტრუქტურებში ფიზიკურ პირებთან მომუშავე სტრუქტურული ქვედანაყოფების ქონა.

ჩვეულებრივი პოლდინგები იქმნება შემდეგი ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმებით: შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოება (მათ შორის წარდგენითი აქციებით), კომანდიტური საზოგადოება, კოოპერატივი (კოოპერაციული საზოგადოება), ფინანსური

ჰოლდინგები – შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოების სახით.

თანამედროვე პირობებში ჰოლდინგების შექმნისათვის განსაკუთრებით ხელსაყრელ ქვეყნებად მიჩნეულნი არიან პოლანდია (ნიდერლანდები) და ლუქსემბურგი. პოლანდიაში განსაკუთრებული პოპულარობით სარგებლობენ ე.წ. “შუალედური” ჰოლდინგები, რადგან ისინი იძლევიან მთელ რიგ უპირატესობებს:

- სახელმწიფოს საერთაშორისო რეპუტაციის გამოყენება;
- სტაბილური ეროვნული ვალუტა;
- სავალუტო კონტროლის არარსებობა;
- ორმაგი დაბეგვრის თავიდან აცილების შესახებ უამრავი ხელშეკრულების არსებობა;
- საანგარიშო პერიოდის დადგომამდე საგადასახადო ორგანოებთან დაბეგვრის ყველა დეტალის შეთანხმების შესაძლებლობა.

ჰოლდინგის საბოლოო მფლობელის კომპანია, ჩვეულებრივ, დაფუძნებულია პოლანდიასთან შესაბამისი ხელშეკრულებით დაკავშირებულ (ხელსაყრელი საგადასახადო კლიმატის მქონე) ქვეყნებში, რის შედეგად შესაძლებელია დამატებითი შეღავათების მიღება, აგრეთვე, ჰოლდინგის საფინანსო და საინვესტიციო მობილურობის ამაღლება.

პოლანდიაში (ნიდერლანდებში) ჰოლდინგური კომპანიების საქმიანობისადმი წაყენებული მოთხოვნები მოცემულია დანართში 14.

ნიდერლანდების კანონმდებლობით უცხოური კომპანიების აქტივების მფლობელი პოლანდიური ჰოლდინგი, რომელიც აკმაყოფილებს დროისა და წილის კრიტერიუმებს, უცხოეთიდან შემოტანილ დივიდენდებზე გადასახადს არ იხდის. ამასთან, მას მოეთხოვება მოგებაზე გადასახადის გადახდა შემოსავლის მიღების ქვეყანაში. დროის კრიტერიუმში იგულისხმება, რომ აქციების ფლობის პერიოდი არ უნდა იყოს ერთ ფინანსურ წელზე ნაკლები, ხოლო წილის ზომის კრიტერიუმით დადგენილია, რომ პოლანდიურ ჰოლდინგურ კომპანიას უნდა ეკუთვნოდეს უცხოური კომპანიის გადახდილი კაპიტალის არანაკლებ 5% და ჰქონდეს ხმის უფლება.

ზოგიერთი ქვეყნის კანონმდებლობა არ ითვალისწინებს უცხოეთში მიღებული მოგების სავალდებულო რეპატრიაციას, ამიტომ თუ პოლანდიური ჰოლდინგი ასეთი კანონმდებლობის მქონე ქვეყანაში რეგისტრირებული კომპანიის კუთვნილებაა, მას შეუძლია პოლანდიაში დააგროვოს თავისი უცხოური ფილიალებიდან მიღებული დივიდენდები და გამოიყენოს შემდგომი რეინვესტირებისათვის.

ზოგიერთ ქვეყანაში ორმაგი დაბეგვრის თავიდან აცილების შესახებ ხელშეკრულების მქონე ქვეყნიდან რეპატრირებული დივიდენდები გამოირიცხება დასაბეგრი ბაზიდან. ასეთ სიტუაციაში პოლანდიური პოლდინგის მიერ მიღებული დივიდენდები საბოლოო მფლობელის რეგისტრაციის ქვეყანაში არ იბეგრება და ამით უზრუნველყოფილია შემოსავლების გადიდება.

პოლანდიური ფინანსური პოლდინგები პოლდინგური ჯგუფის შიდა დაფინანსების საუკეთესო საშუალებად ითვლება. ამ შემთხვევაში დასაფინანსებლად გამოიყენება შიდა და გარე წყაროები. შიდა წყაროს როლს ასრულებს ჯგუფის სხვა კომპანიები, გარეს — საბანკო კრედიტი. დაფინანსების შიდა და გარე წყაროებს შორის თანაფარდობა კანონმდებლობით არაა გათვალისწინებული, მაგრამ საგადასახადო ინსაქციას შეუძლია რისკის წინასწარი განსაზღვრა და ყოველი გარიგებისათვის ინდივიდუალური ნორმატივის დადგენა. მაგალითად, თუ პოლდინგური კომპანია ნასესხებ სახსრებს იყენებს აქციების პაკეტის საყიდლად, ჩვეულებრივ, გამოიყენება ნასესხები და საკუთარი სახსრების თანაფარდობა 6:1 [17, გვ. 66].

პოლანდიაში ფართოდაა გავრცელებული სავაჭრო მარკების, ნოუ-პუს და პატენტების მფლობელი პოლდინგური კომპანიები. ისინი შეიძლება იყვნენ საბოლოო ან შუალედური მფლობელები. პირველ შემთხვევაში ისინი გასცემენ ლიცენზიებსა და პატენტებს და იღებენ შემოსავალს სალიცენზიო გადასახდელების სახით, რომლებიც იბეგრება 2-7%-იანი განაკვეთით. მეორე შემთხვევაში პოლდინგური კომპანიის ფუნქციაა სუბლიცენზიის გაცემა, რის შედეგად მას შეუძლია საგადასახადო განაკვეთების შემცირება, დაბეგვრას დაქვემდებარებული ბაზიდან საბოლოო მფლობელისათვის სალიზინგო გადასახდელების გამორიცხვის შედეგად. ასეთი სიტუაცია ფართოდ გამოიყენება მაღალტექნოლოგიურ და კინოინდუსტრიაში, სადაც სალიზინგო გადასახდელები, ჩვეულებრივ, ძალიან დიდია.

ლუქსემბურგში პოლდინგური კომპანიები იქმნება:

- პოლდინგური კომპანიების შესახებ 1929 წლის 31 ივლისის მიღებული კანონის საფუძველზე (ამ კანონის მიღებით ლუქსემბურგში შესაძლებელი გახდა როგორც რეზიდენტი, ისე არარეზიდენტი (ოფშორული) პოლდინგური კომპანიების რეგისტრაცია);

- საერთო საგადასახადო კანონმდებლობის საფუძველზე.

1929 წლის 31 ივლისის პოლდინგური კომპანიების შესახებ მიღებული კანონის საფუძველზე შექმნილი პოლდინგური კომპანიების განსაკუთრებულ თავისებურებად ითვლება, ერთი მხრივ, მთელი

რიგი შეღავათებით სარგებლობის უფლება და, მეორე მხრივ, საქმიანობის სახეებზე შეზღუდვების დაწესება. კერძოდ, პოლდინგს ეკრძალება პირდაპირი საწარმოო საქმიანობა, აგრეთვე, მოსახლეობის კომერციულ მომსახურებაზე დასაყუდებული ქვედანაყოფების ფლობა.

პოლდინგების შესახებ მიღებული კანონმდებლობით ლუქსემბურგში დასაშვებია 3 ტიპის პოლდინგების შექმნა:

- ჩვეულებრივი პოლდინგი;
- საფინანსო პოლდინგი;
- პოლდინგი-მილიარდერი.

“პოლდინგი-მილიარდერი” ისეთი პოლდინგია, რომლის გაცემული კაპიტალისა და გამოშვებული ობლიგაციების თანხა აღემატება 1 მლრდ. ლუქსემბურგულ ფრანკს. სხვა პოლდინგური კომპანიებისგან განსხვავებით, “მილიარდერებს” აქვთ დამატებითი უპირატესობანი:

- მათ შეუძლიათ იმ კომპანიების ფინანსური დახმარება, რომელთა კაპიტალის არანაკლებ 25%-ის მფლობელნი (პირდაპირ ან ირიბად) ისინი არიან;
- მათ მიმართ არ გამოიყენება ნასესხები და საკუთარი სახსრების დაწესებული თანაფარდობა 1:3, აგრეთვე, გაცემული კაპიტალისა და გამოშვებული ობლიგაციების თანაფარდობა 1:10;
- მათ აქვთ არჩევანის უფლება: გადაიხადონ გადასახადი ხელმოწერაზე თუ სპეციალური საშემოსავლო გადასახადი. უკანასკნელ შემთხვევაში მსხვილი პოლდინგის საგადასახადო წნეხი არსებითად მცირდება.

არარეზიდენტი პოლდინგური კომპანიების საქმიანობა უნდა განხორციელდეს შემდეგი მიმართულებების ჩარჩოში [3, გვ. 62]:

- ინვესტიციები ქალიშვილ-კომპანიების საწესდებო კაპიტალში;
- სესხის გაცემა იმ ქალიშვილ და დამოუკიდებელ ფირმებზე, რომლებშიც მათი წილი 10% და მეტია;
- სესხის გაცემა ლუქსემბურგის საფინანსო პოლდინგურ კომპანიებზე;
- პირდაპირი და საპორტფელო ინვესტიციების განხორციელება;
- პატენტების განკარგვა და ინტელექტუალური საკუთრების ლიცენზიებით ვაჭრობა.

1929 წლის 31 ივლისის კანონის საფუძველზე შექმნილ პოლდინგურ კომპანიებზე არ ვრცელდება საერთაშორისო ხელშეკრულებები ორმაგი დაბეგვრის თავიდან აცილების შესახებ. ეს ნაკლოვანება გარკვეულწილად კომპენსირებულია ქვეყნის შიდა საგადასახადო შეღავათებით.

საერთო საგადასახადო კანონმდებლობის საფუძველზე შექმნილი პოლდინგური კომპანიები ლუქსემბურგის სამართალში ცნობილია SOPARFI კომპანიის სახელწოდებით. ისინი განსხვავდებიან ზემოთ დახასიათებული პოლდინგური კომპანიებისაგან. SOPARFI კომპანია ჩვეულებრივი შეზღუდული პასუხისმგებლობის კომპანიაა, რომლის საქმიანობა არაა სპეციალურად ლიმიტირებული. იგი ვალდებულია გადაიხადოს ყველა ძირითადი გადასახადი: კორპორაციის, მუნიციპალური, კომპანიის წმინდა ღირებულების, დამატებული ღირებულების, კაპიტალის (აქციების გაყიდვისას გადახდილი კაპიტალის) გადასახადები.

SOPARFI კომპანიას შეუძლია ნებაყოფლობით შეზღუდოს თავისი საქმიანობა და დაიყვანოს იგი მხოლოდ აქციების ფლობაზე. ამ შემთხვევაში იგი თავისუფლდება ზემოთ ჩამოთვლილი გადასახადების უმეტესი ნაწილისაგან (ამასთან, მას სჭირდება გარკვეული დადგენილი პირობების დაცვა). ზოგიერთ შემთხვევაში SOPARFI კომპანიას არ სურს თავისი საქმიანობის შეზღუდვა და მისი დაყვანა აქციების ფლობაზე. მიუხედავად ამისა, მას შეუძლია თავისი გადასახადების შემცირება სხვადასხვა საგადასახადო შეღავათების კომბინირების გზით. მთელი რიგი საგადასახადო შეღავათების მიუხედავად, ლუქსემბურგის კანონმდებლობით შენარჩუნებულია სარეგისტრაციო ბაჟი, რომელსაც იხდიან კომპანიის შექმნისას და მისი კაპიტალის ყოველი გადიდებისას, აგრეთვე, დამატებული ღირებულების გადასახადი.

1929 წლის 31 ივლისის კანონის საფუძველზე შექმნილი კომპანიებისაგან განსხვავებით, SOPARFI კომპანიებზე ვრცელდება საერთაშორისო შეთანხმებები ორმაგი დაბეგვრის თავიდან აცილების შესახებ.

ლუქსემბურგის პოლდინგური კომპანიებისადმი წაყენებული ძირითადი მოთხოვნები მოცემულია დანართში 12.

თავი 3. ოფშორული ბიზნესის წარმოების მსოფლიო პრაქტიკა

3. 1. ოფშორული ოპერაციები და საგადასახადო დაბეგმვა

ოფშორულ იურისდიქციაში რეგისტრირებული საწარმოების მიერ განხორციელებული საერთაშორისო საფინანსო და სავაჭრო ოპერაციების საკანონმდებლო საფუძველია ოფშორული ოპერაცია, რომელიც თავისი შინაარსით ფინანსურ ინსტრუმენტს წარმოადგენს. იგი გამოიყენება დაბეგვრის დაგეგმვისა და მინიმიზაციისათვის, აგრეთვე კომერციული საიდუმლოს დასაცავად.

ოფშორული ოპერაციებს მიეკუთვნება [7, გვ. 340]:

- საკონსულტაციო მომსახურება დაბეგვრის მინიმიზაციის, ოფშორული ზონების შერჩევის და სხვა საკითხებზე;
- ოფშორული კომპანიების შექნასა და რეგისტრაციასთან, მათ გაყიდვასთან, საბანკო ანგარიშების გახსნასთან და ა.შ. დაკავშირებული მომსახურება;
- საერთაშორისო კომერციულ ბრუნვაში ოფშორული კომპანიების ეფექტიან გამოყენებასთან დაკავშირებული მომსახურება;
- მომსახურება ოფშორული კომპანიების მართვაზე მინდობილობითი მართვის გზით;
- სპეკულაციური ოპერაციები კაპიტალის მართვაზე (სავალუტო დილინგი, ინვესტიციები, საზღვარგარეთული ქონების ფლობა და განკარგვა, ოპერაციები უძრავი ქონებით, სატრანსფერო, სატრასტო ოპერაციები და ა.შ.)
- საკონსულტაციო მომსახურება საგადასახადო დაგეგმვაზე.

საგადასახადო დაგეგმვა ხორციელდება საგადასახადო დანაკარგების შემცირების მიზნით. იგი ითვალისწინებს გეოგრაფიული, სამართლებრივი, ეკონომიკური და სხვა ფაქტორების გამოყენებას და მოიცავს შემდეგ ეტაპებს:

I. კომპანიისა და მისი სტრუქტურული ქვედანაყოფების (მმართველი საწარმოო, კომერციული და ა.შ.) რეგისტრაციისათვის გადასახადების თვალსაზრისით ყველაზე ხელსაყრელი ადგილის შერჩევა. შესაბამისად, საგადასახადო დაგეგმვის პირველი ეტაპის ძირითადი ამოცანაა საწარმოს საქმიანობის მიზნებიდან გამომდინარე მისი გაადგილებისათვის ყველაზე ხელსაყრელი ქვეყნის შერჩევა. რო-

გორც ცნობილია, საქმიანობის გარკვეული სახეებისათვის სხვადასხვა ქვეყანაში სხვადასხვა საგადასახადო კანონმდებლობაა მიღებული, ამიტომ პრაქტიკულად ნებისმიერ ქვეყანაში შეიძლება მოიძებნოს საქმიანობის სახე, რომლის მიმართ ეს ქვეყანა შეასრულებს "საგადასახადო ნავსაყუდელის" როლს. ასეთი საგადასახადო ნავსაყუდელი, უპირველესად, უნდა აკმაყოფილებდეს შემდეგ კრიტერიუმებს:

- მას უნდა ჰქონდეს უფრო მცირე საგადასახადო განაკვეთები, ვიდრე ეროვნული საგადასახადო სამართლითაა გათვალისწინებული;
- უზრუნველყოფილი უნდა იყოს საბანკო და კომერციული საიდუმლოება.

II. კომპანიის საქმიანობის ხასიათისა და მიზნების საფუძველზე მისი ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმის შერჩევა. ე. ი. მეორე ეტაპზე საჭიროა იურიდიული პირისათვის დაბეგვრის თვალსაზრისით ოპტიმალური ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმის, აგრეთვე, მისი საქმიანობის ხასიათისა და მიზნებიდან გამომდინარე შიდა სტრუქტურის შერჩევა.

III. დასაბეგრი შემოსავლის მოცულობისა და საგადასახადო ვალდებულებების განსაზღვრისას საგადასახადო კანონმდებლობისა და საგადასახადო შეღავათების სწორი და რაც შეიძლება სრული გამოყენება, აგრეთვე მათი ურთიერთკავშირის უზრუნველყოფა გარიგებათა გაფორმების სამართლებრივ ფორმებთან. მესამე ეტაპის მთავარი მიზანია კანონმდებლობით გათვალისწინებული საგადასახადო შეღავათების რაც შეიძლება სრული გამოყენება. სხვადასხვა ქვეყნის გამოცდილებით დადგენილია, რომ მიმდინარე საგადასახადო დაგეგმვა ეფუძნება საკანონმდებლო ბაზის, მისი ცვლილებების ტენდენციების კარგ ცოდნას. ამასთან, მეწარმეს უნდა შეეძლოს საგადასახადო კანონმდებლობის თვალსაზრისით ხელსაყრელი და არახელსაყრელი ხელშეკრულებების განსაზღვრა.

IV. მიღებული მოგებისა და სხვა ფულადი სახსრების რაციონალური განთავსება-გამოყენება გადასახადების თვალსაზრისით. ე.ი. ამ ეტაპზე ზღვება მოგებისა და კაპიტალის განთავსების ისეთი ვარიანტის შერჩევა, რომელიც მომავალში მოიტანს დამატებით შემოსავალს საგადასახადო შეღავათების ხარჯზე. მაგალითად, ბევრ ქვეყანაში გადასახადებისგანაა განთავისუფლებული ინვესტიციები სახელმწიფო ფასიან ქაღალდებში, სამეცნიერო კვლევებში და ა.შ.

საგადასახადო დაგეგმვა იძლევა საქმიანობის და აქტივების განთავსების სხვადასხვა ვარიანტიდან ისეთი ვარიანტის შერჩევის

შესაძლებლობას, რომელიც უზრუნველყოფს ყველაზე ნაკლებ საგადასახადო ვალდებულებებს.

საგადასახადო დაგეგმვის მიზნით შექმნილი ოფშორული კომპანია, ჩვეულებრივ, გამოიყენება გადასახადების თვალსაზრისით ხელსაყრელ რეგიონში განლაგებული, ძირითადი ან დამხმარე მოგების ცენტრის სახით, სადაც თავს იყრის სხვადასხვა ქვეყანაში მიღებული შემოსავალი.

3.2. ბემების ოფშორული ბიზნისი

კონკონომიკის გლობალიზაციისა და საერთაშორისო საქმიანი აქტივობის ზრდის პირობებში დიდი მნიშვნელობა ენიჭება საერთაშორისო გადაზიდვების რაციონალურ ორგანიზაციას. საერთაშორისო გადაზიდვებში საკვანძო ადგილი უკავია საზღვაო ტრანსპორტს, რომელზედაც, სპეციალისტთა შეფასებით, მოდის საერთაშორისო ვაჭრობის საერთო მოცულობის 70-80%-ზე მეტი. μ

XX საუკუნეში საერთაშორისო საზღვაო გადაზიდვებს ზრდის ტენდენცია ახასიათებს, რაც უპირველესად, საერთაშორისო ვაჭრობის განვითარების შედეგია. 2000 წელს გადაზიდვების მთლიანმა მოცულობამ 5230 მლრდ ტონა შეადგინა, ხოლო ტვირთბრუნვამ – 21563 მლრდ ტონა-მილი. 1970 წელთან შედარებით, ანუ 30 წლის განმავლობაში აღნიშნული მაჩვენებლები გაორმაგდა. გადაზიდვების საერთო მოცულობაში 2000 წელს ნავთობის გადაზიდვაზე მოდიოდა 56,2%, მშრალ ტვირთზე – 43,8%, 1975 წელს ეს მაჩვენებლები შესაბამისად შეადგენდა 53,5 და 46,5 %-ს. μ

ამჟამად მსოფლიო ტვირთბრუნვის ცენტრმა გადაინაცვლა აშშ-ს, იაპონიისა და სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზიის სახელმწიფოთა ნაპირებისაკენ. მიუხედავად ამისა, ნაოსნობის ძირითადი ინსტიტუტები რჩებიან ლონდონის სიტიში. აქვეა განლაგებული ლოიდის სანაოსნო რეგისტრი, რომელიც დარგის არაფორმალურ საზღადავებზე ორგანოს როლს ასრულებს. ლოიდის სანაოსნო რეგისტრი კლასიფიკაციური საზოგადოებაა, რომელიც თვალყურს ადევნებს ახალი გემების მშენებლობას, ანიჭებს მათ კლასს და ყოველწლიურად აქვეყნებს საზღვაო ფლოტის გემების სიას მათი მიწერის პორტის მნიშვნებით. μ

1988 წელს ლონდონის სანაოსნო რეგისტრმა პირველად გამოაქვეყნა მონაცემები მსოფლიო ნაოსნობის მდგომარეობის შესახებ, რომელიც დაეფუძნა გემებზე ეროვნული კაპიტალის ფაქტობრივი კონტროლის მონაცემებს (და არა დროშის პრინციპებს, როგორც ეს

მანამდე ზღებოდა). ამ მონაცემების საფუძველზე პირველ ადგილზე აღმოჩნდა საბერძნეთი. ამ 10 მილიონიანი მოსახლეობის მქონე მცირე ქვეყანამ გაუსწრო ისეთ უძლიერეს ქვეყნებს, როგორებიც არიან აშშ და იაპონია. აღსანიშნავია, ისიც, რომ საზღვაო გადაზიდვების უძველესმა გამგებლებმა (დიდი ბრიტანეთი, საფრანგეთი, ესპანეთი, პორტუგალია) დიდი ხანია დაკარგეს თავიანთი პოზიციები საერთაშორისო გადაზიდვების მსოფლიო ბაზარზე.

აღნიშნული გარემოებების გამო, 60-80-იანი წლების მიჯნაზე ლონდონში დაიხურა ჯერ კიდევ XIX საუკუნის ბოლოს აშენებული გიგანტური საწყობები, რომლებიც განკუთვნილი იყო თამბაქოს, ხეტყის, ბამბის შესაძენად.

- ბერძენი გემთმფლობელები აკონტროლებენ 3424 გემს, რომელთა ერთობლივი დედვეიტი შეადგენს 139 მლნ. ტონას, რაც მსოფლიო საეაჭრო ფლოტის 16,3%-ია. ბერძნული დროშით ცურავს 911 გემი, საბერძნეთის წილად მოდის ევროკავშირის საეაჭრო ფლოტის ნახევარი. საბერძნეთის უძლიერეს საზღვაო სახელმწიფოდ ჩამოყალიბებას ხელი შეუწყო ნაოსნობის უძველესმა ტრადიციებმა, რომელთაც საფუძველი ბერძნული ეპოსის გმირმა, ოდისეუსმა ჩაუყარა. გასული საუკუნის 30-იანი წლების მსოფლიო ეკონომიკური დეპრესიის დროს, ბერძნულმა ფლოტმა, ერთადერთმა მსოფლიოში, გაზარდა თავისი ტონაჟი ახალი გემების იაფად შესყიდვით. ამჟამად ამ სფეროში ბერძნების მიერ კონტროლირებადი აქტივების ღირებულება შეადგენს 40-70 მლრდ დოლარს. ამ კაპიტალის ძირითადი ნაწილი ძველი სანაოსნო კომპანიების ხელშია, რომლებიც ბერძნული საოჯახო კლანების კონტროლის ქვეშ იმყოფებიან. ბერძენი გემთმფლობელების სახელები, არისტოტელე ონასისი და სტავროს ნაირხოსი ჩვენს დროში სიმდიდრისა და წარმატების სიმბოლოებად იქცნენ.

ბერძნული ფლოტის განვითარებას ხელს უწყობს რიგი ლობისტური ორგანიზაციებისა, რომლებიც წარმოადგენენ ბერძნების ინტერესებს ლონდონში განლაგებულ სანაოსნო ინსტიტუტებთან და რომლებსაც ცნობილი სანაოსნო მაგნატი, ჯონ ზაჯაბატერსი მეთაურობს. ბერძენ გემთმფლობელებს ახასიათებს გემების ყიდვა-გაყიდვის “ანტიციკლური მეთოდი”, რომელიც გულისხმობს: “იყიდო მაშინ, როდესაც სხვები ყიდიან და გაყიდო მაშინ, როდესაც სხვები ყიდულობენ”

XX საუკუნის 90-იანი წლების სანაოსნო კომპანიებისათვის დამახასიათებელია კაპიტალის კონსოლიდაციისა და კონცენტრაციის პროცესი. საზღვაო ნაოსნობა შევიდა განვითარების ახალ “სუპერ-მარკეტის მოდელში”. უკანასკნელი პერიოდის უმსხვილესი გარიგე-

ბა კონტინერული გადაზიდვების სფეროში დასპეციალებული ბრიტანული კომპანიის P&O Containers-ის შერწყმა ჰოლანდიურ Neddloyd-თან (რომლის შედეგად კომპანიის ხარჯები შემცირდა 200 მლნ დოლარით), აგრეთვე, American President Lines-ის მიერ სინგაპურის Neptune Orient Lines-ს შეძენა, გარიგების თანხამ 825 მლნ დოლარი შეადგინა. დაახლოებით იგივე დაუჯდა დანიურ Maersk-ს უმსხვილესი საზღვაო გადამზიდავის, ამერიკული ფირმის Sea Land-ის შეძენა. ფინანსური კონსოლიდაციის პროცესმა განაპირობა შეკვეთების გადიდება ახალი გემების მშენებლობაზე და მსოფლიო საზღვაო ფლოტის სწრაფი ზრდა.

სანაოსნო კომპანია, როგორც წესი, შეიძლება იყოს გემთმფლობელი და გემთგამომყენებელი. გემთმფლობელი კომპანია შეიძლება იყოს ერთი გემის ან ფლოტის მფლობელი, რომელიც იძენს გემებს, უზრუნველყოფს გემების საერთაშორისო სტანდარტებთან შესაბამისობას, აფორმებს გემის მიწერასა და დროშის მიღებას, თვალყურს ადევნებს გემების ტექნიკურ მდგომარეობას, აფინანსებს მათ რემონტს. გემთგამომყენებელი კომპანიის ფუნქციებში შედის პერსონალის დაქირავების მართვა, ჩარტერული გაფორმებები და ა. შ. ზოგიერთ შემთხვევაში ორივე ტიპის კომპანიის ფუნქციები გაერთიანებულია ერთ კომპანიაში, მაგრამ ითვლება, რომ ასეთი შერწყმა ეერ უზრუნველყოფს ბიზნესის სტაბილურობას, ფლობისა და მართვის რისკების არსებითი განსხვავების გამო.

საერთაშორისო საზღვაო გადაზიდვების მომგებიანობის ამაღლებაში მნიშვნელოვან როლს ასრულებს მოხერხებული ანუ იაფი დროშის პრაქტიკა. მოხერხებული დროშა (flag of convenience) გულისხმობს საზღვაო გემების ღია რეგისტრაციას დამატებითი მოგების მიღების მიზნით. ამ მოგებას იღებენ არარეზიდენტი გემთმფლობელები გემების რეგისტრაციის ქვეყანაში საგადასახადო შეღავათების, კლასიფიკაციის და ა. შ. შედეგად.

იაფი დროშის პრაქტიკამ განსაკუთრებული მნიშვნელობა მოიპოვა მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ. ამ პერიოდში ამერიკელმა გემთმფლობელებმა დაიწყეს თავიანთი გემების გადაყვანა პანამის დროშის ქვეშ. სულ ცოტა ხანში პანამას შეუერთდა ლიბერია, კონდურასი და კოსტა-რიკა. ამჟამად იაფი დროშის გამოყენების შესაძლებლობას იძლევა 20-ზე მეტი სახელმწიფო. ტრანსპორტელთა საერთაშორისო ფედერაციის მონაცემებით იაფი დროშის რეგისტრები გააჩნიათ შემდეგ სახელმწიფოებს: ანტიგუა და ბარბუდა, ანტილიის კუნძულები, არუბა, ბელიზი, ბჰამის კუნძულები, ბერმუდის კუნ-

ბულები, ბარბადოსი, ბირმა, ვანუატუ, ჰობალტარი, ჰონდურასი, კაიმანის კუნძულები, კამბოჯა, კანარის კუნძულები, ლიბერია, ლიბანი, ლუქსემბურგი, მავრიკია, მალტა, მარშალის კუნძულები, გერმანული საერთაშორისო გემების რეგისტრი, ნიდერლანდები, კუკის კუნძულები, პანამა, სენტ-ვინსენტი და გრენადინები, ტუვალუ, შრი-ლანკა. მათ შორის ტრადიციულად პირველობას ინარჩუნებენ ლიბერია და პანამა. უკანასკნელ პერიოდში კი მათი სერიოზული კონკურენტები არიან კვიპროსი და მალტა. შესაბამისად, ეროვნული ფლოტების რეიტინგებით თუ ვიშჯელებით, სწორედ ამ სახელმწიფოებს გააჩნიათ უდიდესი საზღვაო ფლოტები. მაგრამ ეს მცდარი წარმოდგენაა, რადგან ისინი თავიანთ დროშებს აძლევენ უცხოურ ან ოფშორულ გემთმფლობელ კომპანიებს და საკუთარი ფლოტი ფაქტობრივად არ გააჩნიათ.

მოხერხებული დროშის რეგისტრის განსაზღვრის ძირითადი კრიტერიუმია განსხვავება გემთმფლობელის კომპანიის ეროვნულ კუთვნილებასა და ეროვნულ ფლოტს შორის, ანუ მოხერხებული დროშით გემი ცურავს იმ შემთხვევაში, როდესაც გემის ფლობისა და კონტროლის უფლება აქვს პირს, რომლის ეროვნება განსხვავდება გემის ცურვის ეროვნული დროშისგან.

მოხერხებულ დროშაზე ზედამხედველობის კომისიის მიერ შემუშავებული “როდჩელის წესებით” დადგენილია მოხერხებული დროშის განსაზღვრის დამატებითი კრიტერიუმები. ამ კრიტერიუმებს მიეკუთვნება [7, გვ. 344]:

- სახელმწიფო იძლევა იმ გემების რეგისტრაციის ნებართვას, რომელთა მფლობელები მოცემული ქვეყნის რეზიდენტები არ არიან;
- გემის რეგისტრისა და დროშის რეგისტრაციის შეცვლის სიმარტივე;
- შეღავათიანი დაბეგვრა;
- სახელმწიფო დაინტერესებულია არა გემის გამოყენებით, არამედ მხოლოდ გადასაზიდი ტვირთის ტონაჟიდან მიღებული შემოსავლებით (გადასახადები, მოსაკრებლები);
- ნებადართულია გემებისათვის უცხოელი მუშაკების დაქირავება;
- სახელმწიფო არაა დაინტერესებული გემთმფლობელებისათვის მკაცრი ეროვნული და საერთაშორისო რეჟიმების დადგენაში.

არარეზიდენტი გემთმფლობელი თავისი გემის რეგისტრაციას ახდენს მოხერხებული დროშის ქვეყანაში, რის შემდეგ გემი და მისი ეკიპაჟი მოცემული სახელმწიფოს დროშით ცურავს. მოხერხებული დროშის ქვეყნების კანონმდებლობა გემთმფლობელებს არ ავალდებულებს მებღაურთა სოციალური უზრუნველყოფისა და პროფესიული უფლებების მსოფლიო სტანდარტების დაცვას. საგადასახადო ანგარიშების რეჟიმი ასეთი გემთმფლობელებისათვის გამარტივებულია.

✓ მოხერხებული დროშის ყოველი რეგისტრის მიერ მიღებული შემოსავალი დამოკიდებულია გემის ტიპსა და ზომებზე. რაც უფრო დიდია გემი, მით უფრო მეტი სარგებელი აქვს მისგან მის ადმინისტრაციასა და სახელმწიფოს. ✕ ამჟამად მოხერხებული დროშები მსოფლიო ფლოტის დაახლოებით 30%-ს შეადგენს და მათ ახასიათებს ავარიულობის მაღალი დონე. მოხერხებული დროშისათვის დამახასიათებელია რისკის მაღალი დონე, რადგან ისინი, ჩვეულებრივ, არ დებენ საზღვაო დაზღვევის ხელშეკრულებას. მოხერხებული დროშის ქვეყნები არ შეუერთდნენ ზღვაზე ადამიანის სიცოცხლის დაცვის საერთაშორისო კონვენციას (1974/1980, International Convention for the Safety of Life at Sea – SOLAS), რის შედეგად გემთმფლობელები არ ასრულებენ ამ კონვენციით დადგენილ მოთხოვნებს. ამის გამო მათ დაახლოებით 5 მლნ დოლარი ეკონომია აქვთ.

✓ ოფშორული იურისდიქცია, როგორც წესი, იძლევა გადასახადებისგან განთავისუფლების შესაძლებლობას, მაგრამ ზოგიერთ ქვეყანაში გემების ოფშორული მიწერა არ გულისხმობს გადასახადებისგან სრულ განთავისუფლებას. ეს დამახასიათებელია იმ ქვეყნებისთვის, სადაც დაბეგვრის მიზნისათვის გამოიყენება რეზიდენტების საკუთარი განმარტებები. გემების დაბეგვრის მსოფლიო პრაქტიკაში ცნობილია ფაქტები, რომლებიც მიწერის ადგილის გარდა, მოიცავენ შემდეგ გარემოებებს: ხელშეკრულების არსებობას ორმაგი დაბეგვრის თავიდან აცილების შესახებ (ეს ხელშეკრულება დადებული უნდა იქნეს გემის მიწერის ქვეყანასა და იმ ქვეყანას შორის, რომელთანაც ხორციელდება ბიზნესი); ხელსაყრელი კანონმდებლობის არსებობას აქციონერების წარმოშობის ქვეყანაში, რომელიც იძლევა უცხოეთში მოგების აკუმულირებისა და აქციონერების წარმოშობის ქვეყანაში გადასახადების არგადახდის შესაძლებლობას მოგების რეპატრიაციამდე. ✕

მაგალითად, თუ გემების ოფშორული კომპანია რეგისტრირებულია დაბალი ან ნულოვანი დაბეგვრის ზონაში და იგი ბიზნესს აწარმოებს აშშ-ში, იგი კერ შეძლებს შეღავათების სრულად გამო-

ყენებას, რადგან 1986 წელს აშშ-ში მიიღეს აქტი საგადასახადო რეფორმის შესახებ, რომლის თანახმად არარეზიდენტები ვალდებული არიან — აშშ-სა და სხვა ქვეყანას შორის, ან მთლიანად აშშ-ის წყლებში მგზავრების ან ტვირთების ტრანსპორტირებისთვის ან კონტეინერის გამოყენების, დაქირავების ან არენდის შედეგად მიღებული შემოსავლის 50%-დან (მხოლოდ აშშ-ის წყლებში ოპერაციების შემთხვევაში — 100%-დან) გადაიხადონ გადასახადი 4%-იანი განაკვეთით.

ამ წესებს აქვს გამონაკლისი. კერძოდ, კომპანიებს ათავისუფლებენ 4%-იანი გადასახადისგან შემდეგ შემთხვევებში:

- თუ გემის მიწერის ქვეყანა აშშ-ს მოქალაქეებს და რეზიდენტ კომპანიებს აძლევს შესაბამისი გადასახადისაგან ეკვივალენტურ განთავისუფლებას;
- თუ არარეზიდენტი კომპანიების აქციების 50%-ზე მეტი პირდაპირ ან ირიბად ეკუთვნის იმ ქვეყნის რეზიდენტ ფიზიკურ პირებს, რომელიც აშშ-ის მოქალაქეებსა და კომპანიებს აძლევს შესაბამისი გადასახადებისგან ეკვივალენტურ განთავისუფლებას;
- თუ არარეზიდენტი გემთმფლობელი კომპანიის ან კომპანიის, რომლის საკუთრების პირდაპირი ან ირიბი წილი გემთმფლობელ კომპანიაში 50%-ს შეადგენს, აქციები რეგულარულად და უპირეტესად კოტირდება მოცემული ქვეყნის უფლებამოსილ საფონდო ბირჟაზე;
- თუ შესაბამისი გადასახადისაგან ურთიერთგანთავისუფლება განმტკიცებულია ხელშეკრულებით ორმაგი დაბეგვრის თავიდან აცილების შესახებ [17, გვ. 71-72]

სავაჭრო ზღვაოსნობა ქვეყნის ბიუჯეტისათვის არანაკლებ მომგებიანია, ვიდრე განუახლებადი ბუნებრივი რესურსებით ვაჭრობა, მაგრამ ზოგიერთი ქვეყნის ეროვნული კანონმდებლობა ხელს უშლის გემის ბიზნესის განვითარებას. მაგალითად, იტალიის გემთმფლობელები აფრთხილებენ თავის მთავრობას, რომ მალე იტალიური გემი რელიკვიად გადაიქცევა. იტალიელ გემთმფლობელებს აქვთ ევროპაში ყველაზე მაღალი გადასახადი მოგებაზე; ისინი ზაზინას უხდიან შემოსავლის 53,2%-ს. საბერძნეთში, ირლანდიაში, პორტუგალიაში, ესპანეთსა და პოლანდიაში ეს განაკვეთი მერყეობს 5-20%-ის ზღვრებში, ხოლო ევროკავშირის სხვა ქვეყნებში 30-39%-ია.

აღნიშნულ სიტუაციაში იტალიელი გემთმფლობელები ცდილობენ სხვა ღროშის ქვეშ გადასვლას და ამით მოგების გადიდებას. მაგალითად, 85 ათასი ტონა წყალწყვის ტანკერის წლიური შენახვა

24 ადამიანი ეკიპაჟითა და იტალიური დროშით გემთმფლობელს უჯდება 1 მლნ აშშ დოლარით უფრო მეტი, ვიდრე ასეთივე გემისა ბერძნული დროშით.

საეკსპლოატაციო ფლოტის კაპიტალი და პერსონალი მუშაობს საერთაშორისო ბაზარზე, ამიტომ მათთვის აბსოლუტურად სულერთია, რა დროშას ატარებს გემი. სამაგიეროდ სხვა დროშაზე გადასვლით სახელმწიფო კარგავს ბიუჯეტში შემოსავლებს. აღნიშნულის გამო, მესამე ქვეყნის ბაზრებზე ან სხვა დროშაზე გადასვლის თავიდან აცილების მიზნით, მიღებულია სპეციალური კანონები. მაგალითად, საყოველთაოდ მიღებული პრაქტიკით, აშშ-ში საექსპორტო-საიმპორტო გადაზიდვების 50%-ს ახორციელებს ამერიკული ფლოტი. ამასთან, გემს შეიძლება არ ჰქონდეს ეროვნული დროშა, მაგრამ იგი დაფარასტული უნდა იყოს ამერიკული კომპანიის მიერ. ნებისმიერ შემთხვევაში ტრანსპორტი მუშაობს სახელმწიფო ბიუჯეტის შევსებაზე.

აფრიკის ქვეყნებშიც კი, რომელთაც საკუთარი ფლოტი არ გააჩნიათ, ექსპორტ-იმპორტის ტვირთების ნახევარი აუცილებელი წესით გადაიზიდება მათ მიერ დაფარასტული ფლოტით, რის შედეგად მთელი მოგება ქვეყანაში რჩება.

ჩიაფი დროშის გამოყენების შესაძლებლობამ მრავალ ქვეყანაში წარმოშვა მეორე რეესტრის შემოღების აუცილებლობა. მეორე რეესტრი ითვალისწინებს ეროვნული და უცხოური გემების რეგისტრაციას შეღავათიანი საგადასახადო და საბაჟო პირობების მინიჭებით. მეორე რეგისტრი ერთ-ერთმა პირველმა ნორვეგიამ გამოიყენა: ეს იყო 1987 წელს. ამ ნაბიჯის შედეგად შეწყდა ნორვეგიული გემების გადასვლა სხვა დროშებზე, ხოლო ნორვეგიული ფლოტის ტონაჟი ოთხ წელიწადში გაორმაგდა და 55 მლნ ტონა დედვეიტს მიაღწია. მეორე რეესტრები გააჩნიათ დანიას, გერმანიას, ლუქსემბურგს, ესპანეთს, პორტუგალიას და სხვა ქვეყნებს.

1994 წელს საქართველოში შემუშავებულ იქნა საზღვაო რეესტრი და საქართველო გახდა ღია რეგისტრის ქვეყანა. რეგისტრში მუშაობის პროცესში ფართოდ გამოიყენებოდა სხვა ქვეყნების გამოცდილება. x

საქართველოს ღია საზღვაო რეესტრში თავიდანვე იქნა გათვალისწინებული გემების რეგისტრაციის გამარტივებული პროცედურა, რომელიც ითვალისწინებს საზღვაო ადმინისტრაციაში ნაოსნობისათვის საერთაშორისო კონვენციებით გათვალისწინებული სერტიფიკატების (მაგალითად, SOLAS, MARPOL და ა.შ.), გემების კუთვნილების დამადასტურებელი ნებისმიერი დოკუმენტის, დამოუკიდებელი

ინსპექტორის მიერ ჩატარებული “გემის უსაფრთხოების ინსპექციის შესახებ” რაპორტის და გემების ფოტოსურათის წარმოდგენას.

საქართველოს დროშის ქვეშ უცხოელი გემთმფლობელების მოსაზიდად რეესტრში გათვალისწინებულია დაბალი სარეგისტრაციო მოსაკრებლები. ჩვენს ქვეყანაში პირველადი მოსაკრებელი უფრო დაბალია, ვიდრე, მაგალითად, ანტიგუაზე ან ბაჰამის კუნძულებზე. მაგრამ ყოველწლიური გადასახადი კი საშუალო დონეზე მაღალია. მოსაკრებლების დამახინჯებული სისტემის გამო, ისინი ყოველწლიურ გადასინჯვას მოითხოვს.

საქართველოში ღია საზღვაო რეესტრის არსებობის მოუხდევად, საქართველოს გემები ცურავენ მარშალის კუნძულების დროშის ქვეშ და ეს აიხსნება ამ ქვეყნის ხელსაყრელი საკანონმდებლო ბაზით, რომელიც იძლევა გემის დაპატიმრებით გამოწვეული პრობლემების იოლად გადაჭრის შესაძლებლობას.

გემთმფლობელობისა და მართვის ეფექტიანობის მიზნით უძველესი დროიდან ოფშორული იურისდიქცია გამოიყენება. ყველაზე პოპულარულ “საგადასახადო ნავსაყუდლებს” მიეკუთვნებიან: კვიპროსი, მენის კუნძული, სინგაპური, ბერმუდის კუნძულები¹ გემების კომპანიების ფლობის, მართვისა და დაბეგვრის სისტემები ამ იურისდიქციებში განსხვავებულია.

კვიპროსი გემების ბიზნესის აღიარებული ცენტრია. მისი დროშის ქვეშ ცურავს სხვადასხვა ტიპის 2 ათასზე მეტი გემი. აქ განლაგებულია გემების მმართველი უამრავი კომპანია.

კვიპროსის პოპულარობა აიხსნება გემების ოფშორული კომპანიებისათვის ხელსაყრელი საგადასახადო კლიმატით: 1963 წლიდან გემების ოპერაციებისგან მიღებული შემოსავალი და დივიდენდები განთავისუფლებულია გადასახადებისგან. გარდა ამისა, გემების ოფშორებისათვის დადგენილია სხვა შეღავათებიც [17, გვ. 81]:

- გადასახადებისგან განთავისუფლებულია გემების ოფშორული კომპანიების აქციების მემკვიდრეობა;
- არ არსებობს გადასახადი კაპიტალის გადიდებაზე გემების ან გემების კომპანიის აქციების გაყიდვისას;
- არაა გათვალისწინებული გადასახადი გემის მეთაურთა შემადგენლობისა და ეკიპაჟის ხელფასზე;
- გაუქმებულია სახელმწიფო ბაჟი გემების გაყიდვაზე ან დაგირავებაზე. X

მთელი რიგი შეღავათები აქვს ოფშორული კომპანიების უცხოურ პერსონალს. თანამშრომლები, რომლებიც მუშაობენ კვიპროსის ფარგლებს გარეთ, მაგრამ ხელფასს კვიპროსის ბანკში იღებენ, საშემოსავლო გადასახადისაგან განთავისუფლებულნი არიან. კვიპრო-

სის ფარგლებს გარეთ მდებარე ბანკის მეშვეობით ხელფასის მიღებისას მათი გადასახადი 6%-ს არ აღემატება. თუ მუშაკი უშუალოდ კვიპროსის, ტერიტორიაზე მუშაობს, მისი ხელფასის დაბეგვრის მაქსიმალური განაკვეთი 30%-ია. თუ მუშაკი მუშაობს, როგორც კვიპროსზე, ისე უცხოეთში, მაშინ მან გადასახადი უნდა გადაიხადოს მხოლოდ კვიპროსზე მუშაობისას მიღებული შემოსავლიდან. დამატებითი საგადასახადო შეღავათები გათვალისწინებულია ხელშეკრულებებით ორმაგი დაბეგვრის თავიდან აცილების შესახებ. აღნიშნული შეღავათების გარდა, ოფშორული კომპანიები განთავისუფლებულნი არიან სავალუტო კონტროლისაგან და არ იხდიან არაპირდაპირ გადასახადებს, კერძოდ, გადასახადს სოციალური დაზღვევის ფონდში [17, გვ. 81].

კვიპროსზე 1986 წლიდან მოქმედებს საკუთარი საკლასიფიკაციო საზოგადოება — კვიპროსის გემების ბიურო. მისი შტაბ-ბინა განლაგებულია კვიპროსის უმსხვილეს პორტში, ლიმასოლში. 1989 წლიდან კვიპროსზე მოქმედებს კვიპროსის გემთმფლობელთა საბჭო. ესაა დამოუკიდებელი ორგანიზაცია, რომელიც შექმნილია მსხვილი გემთმფლობელის, კლაუს ოლდენფორდის მიერ. მისი მიზანია საბჭოს წევრების ინტერესების დაცვა კვიპროსის ოფიციალურ ორგანოებში.

გემების ბიზნესის წარმოებისათვის დასაწყისში საჭიროა გემთმფლობელი კომპანიის შექმნა, რომელიც შემდგომ იძენს ყველა უფლებას. გემების კომპანიები იქმნება ორი ძირითადი ფორმით:

1. უცხოური კომპანიის ოფშორული განყოფილება, რომლის შესაქმნელად საჭიროა კვიპროსის ცენტრალური ბანკის ნებართვა;

2. კვიპროსზე რეგისტრირებული გემების ოფშორული კომპანია. იგი მთლიანად არარეზიდენტებს უნდა ეკუთვნოდეს და საქმიანობა მთლიანად კვიპროსის ფარგლებს გარეთ ხორციელდებოდეს.

კომპანიების საქმიანობა ხორციელდება 1963 წლის (შემდგომი შესწორებებით) კანონით სავაჭრო ნაოსნობის შესახებ. გემების კომპანიები არარეზიდენტის სტატუსს იღებენ კვიპროსის ცენტრალურ ბანკში. არარეზიდენტ კომპანიებს შეუძლიათ სხვა რეზიდენტებისაგან გემების ყიდვა და გაყიდვა, სხვა ქვეყნებში კრედიტების მიღება, გემების დაგირავება არარეზიდენტების სასარგებლოდ (სავალუტო კონტროლის ორგანოების ნებართვის გარეშე), კვიპროსის ბანკებში “საგარეო” სტატუსის ანგარიშების გახსნა (კვიპროსის ფუნტებში ან ნებისმიერ სხვა ვალუტაში). აპერაციები ამ ანგარიშებზე თავისუფლად კონვერტირებადია და მსოფლიოს ნებისმიერ წერტილში გადაგზავნას ექვემდებარება.

1963 წლის კანონის თანახმად, კვიპროსის დროშით გემების რეგისტრაცია შეიძლება იმ შემთხვევაში, თუ იგი ეკუთვნის კვიპროსის რეზიდენტს, კვიპროსზე რეგისტრირებულ კომპანიას ან უცხოეთში რეგისტრირებულ კომპანიას, რომლის საკონტროლო პაკეტის მფლობელი არის კვიპროსის რეზიდენტი, მინისტრთა საბჭოს სპეციალური გადაწყვეტილების საფუძველზე. კვიპროსის ცენტრალური ბანკის გადაწყვეტილებით არარეზიდენტი შეიძლება იყოს კვიპროსული კომპანიის აქციების 100%-იანი მფლობელი. ამ შემთხვევაში მას ეძლევა არარეზიდენტი კომპანიის სტატუსი სავალუტო კონტროლისათვის.

სარეგისტრაციო გემი, რომელიც რეგისტრაციის მომენტში კვიპროსის პორტში არ იმყოფება, ექვემდებარება დროებით რეგისტრაციას. დროებითი რეგისტრაციის ვადა 6 თვითაა განსაზღვრული, რომელიც შეიძლება 3 თვით გაგრძელდეს (წინასწარი განცხადების საფუძველზე).

გემის რეგისტრაციისათვის კომპანიის მფლობელმა უნდა წარადგინოს კომპანიის ინკორპორაციის სერტიფიკატი და სადამფუძნებლო დოკუმენტები კომპანიების რეესტრის ჩანაწერით.

გემის რეგისტრაციისათვის საჭიროა განაცხადის შეტანა კომუნიკაციებისა და სამუშაოების მინისტრის სახელზე კომპანიების რეესტრის მეშვეობით. ერთდროულად კვიპროსის გემების რეგისტრში ტელექსით ან ფაქსით იგზავნება ამონაწერი საკლასიფიკაციო საზოგადოებიდან და ამონაწერი რადიოკომპანიიდან. პირველ ამონაწერში უთითებენ გემის კლასს საერთაშორისო სავაჭრო კლასიფიკაციის შესაბამისად. მასში აგრეთვე გამოიხატება მზადყოფნა რაიმე რეკომენდაციების გარეშე კვიპროსის მთავრობის სახელით ახალი სერტიფიკატის გაცემის შესახებ, კვიპროსის დროშის ქვეშ გემის ხელახალი რეგისტრაციის შემთხვევაში. მეორე ამონაწერით დასტურდება, რომ გემს არ გააჩნია დავალიანება რადიოკომპანიის წინაშე რადიოკავშირის გამოყენებაზე.

1990 წლის 1 ივლისიდან კვიპროსის დროშის დამატებითი პირობების გარეშე შეიძლება იმ გემების რეგისტრაცია, რომელთა ხნოვანება 17 წელს არ აღემატება. უფრო მეტი ხნოვანების გემების რეგისტრაციისათვის საჭიროა მთელი რიგი პირობების დაცვა, რომელთა რაოდენობა იზრდება გემის ასაკის შესაბამისად.

წარდგენილი დოკუმენტების საფუძველზე კვიპროსის გემების რეგისტრი გასცემს ნებართვას გემის რეგისტრაციაზე და ინსტრუქციას უგზავნის კვიპროსის კონსულს იმ ქვეყანაში, სადაც იმ მომენტში იმყოფება გემი. თუ გემზე ფორმდება დროებითი რეგისტრაცია, მისმა მფლობელმა კონსულს უნდა წარუდგინოს დამატებითი დოკუ-

მენტები: სერტიფიკატი აღრინდელი რეგისტრიდან გემის ამორიცხვის შესახებ, საკუთრების სერტიფიკატი, დავალიანებისა და საგირავნო ვალდებულებების არარსებობის დადასტურება, ხელშეკრულება კვიპროსის კომპანიაზე გემის გადაცემის შესახებ, განცხადება ახალი რადიომოსახმობი ნიშნების შესახებ და ა. შ. დროებითი რეგისტრაციის პროცედურა, ჩვეულებრივ, ერთ კვირაში შეიძლება დასრულდეს, თუ ხელახალი რეგისტრაციის დროს გემის სახელწოდება არ იცვლება.

მუდმივი რეგისტრაციის გასაფორმებლად საჭიროა შემდეგი დამატებითი დოკუმენტები: ტონაჟის საერთაშორისო სერტიფიკატი, ინსპექციის დასკვნები, საერთაშორისო სერტიფიკატები Loadline, SOLAS და MARPOL, აგრეთვე, გემსა და რადიოკაშვირის საერთაშორისო სამმართველოს შორის დადებული ხელშეკრულების ეგზემპლარი. ამის შემდეგ გემს ენიჭება ახალი მუდმივი სარეგისტრაციო ნომერი და გაიცემა რეგისტრაციის დამადასტურებელი ყველა დოკუმენტი.

კვიპროსზე ნებადართულია გემების პარალელური რეგისტრაცია ანუ გარკვეული პერიოდის განმავლობაში გემს შეიძლება ჰქონდეს აღრინდელი რეგისტრაციის ადგილი და ერთდროულად იგი შეტანილი იქნეს კვიპროსის გემების რეგისტრშიც. ამასთან, პარალელური რეგისტრაციის მთელი ვადის განმავლობაში გემი ცურავს კვიპროსის დროშით (მას ეკრძალება უცხოური დროშის გამოყენება), ხოლო გემის დოკუმენტებში უთითებენ კვიპროსის სარეგისტრაციო ნომერს და მიწერის პორტს.

გემის პარალელური რეგისტრაცია შესაძლებელია, როდესაც:

- გემი დაფრახტულია კვიპროსის კომპანიის მიერ “ბერბოუტ-ჩარტერი” პირობით (ეს პირობა ითვალისწინებს გემის დაფრახტვას ეკიპაჟის გარეშე და ხაგრძლივი ვადით);
- გემის აღრინდელი რეგისტრაციის ქვეყნის კანონებით ნებადართულია პარალელური რეგისტრაცია;
- კვიპროსის გემების რეგისტრში წარდგენილია გემის აღრინდელი რეგისტრისა და გირავნობის მფლობელთა (თუ ასეთები არსებობენ) წერილობითი თანხმობა.

კვიპროსის კანონებით კვიპროსზე რეგისტრირებული გემების ეკიპაჟი 15%-ით რეზიდენტებით უნდა დაკომპლექტდეს, მათი კომპეტენტურობა კი საერთაშორისო ატესტატებით დადასტურდეს. ✕

3.3. ოფში(ო)რული სატრასტი(ო) ბიზნესი

ჯ “ტრასტი” (trust) ინგლისური სიტყვაა და “ნდობას” ნიშნავს. ტრასტი ქონების მართვის ფორმაა, რომელიც ხელშეკრულების საფუძველზე ხორციელდება.✓

ტრასტის არსი გამოიხატება შემდეგში: ტრასტის დამფუძნებელი (Settlor) ტრასტის შესახებ შეთანხმების (Trust Deed) საფუძველზე ნდობით აღჭურვილ (მინდობილ) მესაკუთრეს ან ტრასტის მზრუნველს (trustee) გადასცემს თავის ქონებას ან ფასეულობას (trust fund), რომელმაც დამფუძნებლის ინსტრუქციების (letter of wishes) შესაბამისად და მესამე პირის – სარგებლის მიმღების ან ბენეფიციარის (Beneficiary) ინტერესებში უნდა მართოს იგი. სარგებლის მიმღები შეიძლება რამდენიმე იყოს. ტრასტის დამფუძნებელი შეიძლება იყოს ბენეფიციარი ანუ ტრასტისაგან შემოსავლის მიმღები პირი. ბენეფიციარისთვის გადასახდელი თანხები და მათი გადახდის ვადები განისაზღვრება ტრასტის შეთანხმებით (ხელშეკრულებით). საბოლოო ანგარიშით, მთელი ქონება, მათ შორის შემოსავლები ინვესტიციებისაგან (სამმართველო ხარჯების გამოკლებით), ბენეფიციარს გადაეცემა. საკუთრებაში შეიძლება იყოს: კომპანია, უძრავი ქონება, ფულადი სახსრები და სხვა.

– ჯტრასტები სხვადასხვა სახისაა და მათი კლასიფიკაცია შეიძლება სხვადასხვა ნიშნით განხორციელდეს. საქმიანობის მასშტაბებით შეიძლება იყოს ეროვნული და საერთაშორისო ტრასტები. ეროვნულია დაფუძნების ქვეყანაში ქონების მართვის მიზნით შექმნილი ტრასტი ანუ ტრასტის დაფუძნება და სატრასტო საქმიანობა ერთი ქვეყნით იფარგლება. თავის მხრივ, საერთაშორისოა ისეთი ტრასტი, რომელიც შექმნილია ერთ ქვეყანაში, მაგრამ განკუთვნილია სხვა ქვეყანაში არსებული ქონების მართვისათვის.

ნდობით აღჭურვილი მმართველისათვის (ნამ) მინიჭებული უფლებების მოცულობით განასხვავებენ ფიქსირებულ და დისკრეციულ ტრასტებს. ფიქსირებულია ისეთი ტრასტი, რომელშიც ნამ-ი თავის საქმიანობას წარმართავს ტრასტში გადაცემული ქონების მართვის ხელშეკრულებაში დაფიქსირებული დამფუძნებლის ან მზრუნველის მითითებით. დისკრეციულ (ფრ. *discretionnaire* ნიშნავს პირადი შეხედულების მიხედვით, თვითნებურად) ტრასტში ნამ-ი სატრასტო ქონებას თავისი შეხედულების მიხედვით განკარგავს. ნამ-ს შეუძლია დააწესოს სატრასტო ქონების განკარგვის შედეგად მიღებული და ბენეფიციარებს შორის გასანაწილებელი შემოსავლების პროპორციები.✓

ტრასტები შეიძლება იყოს გამოსაწვევი და გამოუწვევი (სამუდამო). პირველ შემთხვევაში ტრასტის დამფუძნებელს შეუძლია ტრასტით გადაცემული ქონების უკან დაბრუნება, მეორეში კი ეს უფლება სამუდამოდ აქვს დაკარგული.

დამფუძნებელთა რიცხვით ტრასტი შეიძლება იყოს ინდივიდუალური და კოლექტიური. ინდივიდუალური ტრასტის დროს დამფუძნებელი ერთი პირია, კოლექტიურ ტრასტში კი ორი და მეტი დამფუძნებელია. ამასთან, ზოგიერთი ქვეყნის კანონმდებლობით განსაზღვრულია დამფუძნებელთა ფიქსირებული რაოდენობა, ზოგიერთში კი ეს რაოდენობა არაა განსაზღვრული, ანუ ტრასტი შეიძლება შეიქმნას ნებისმიერი რაოდენობის დამფუძნებელთა მიერ.

კოლექტიური ტრასტები, ჩვეულებრივ, გამოსაწვევი და დისკრეციული სახისაა. მათი დამფუძნებლები ძირითადად არიან საპაიო საინვესტიციო ფონდების მუშაიები, რომლებსაც შეუძლიათ სატრასტო ქონების დაბრუნება მათი კუთვნილი წილის (პაის) გამოსყიდვით. საინვესტიციო ფონდების კოლექტიური ტრასტის ნაშთი სატრასტო ქონებას მართავს თავისი მუხდულების მიხედვით. იგი იზღუდება მხოლოდ საინვესტიციო პაიების ემისიის პროსპექტში და/ან კონკრეტული ფონდის წესებში დაფიქსირებული ნორმებით.

ტრასტი, ჩვეულებრივ, სპეციალური იურიდიული პირის წარმოქმნას არ ითვალისწინებს და მისი დამფუძნებლისაგან განსხვავებით, შეიძლება სამუდამო ან თითქმის სამუდამო იყოს: ტრასტი იცავს ბენეფიციართა მრავალი თაობის ინტერესებს.

ტრასტის წარმატებული გამოყენების ერთ-ერთი პირველი მაგალითია წმ. ფრანცისკის ორდენის ბერების მიერ ინგლისში მიწის ნაკვეთის შეძენა. ამ ორდენის (სულიერი ძმობის) წესებით ბერებს ეკრძალებოდათ რაიმე საკუთრების ქონა, მაგრამ მათ მოძებნეს გამოსავალი: მიწის ნაკვეთი გადაეცა მზრუნველს, რომელიც ბერების სახელით მოქმედებდა.

ტრასტი წარმოიშვა შუა საუკუნეებში. მისი ისტორია დაკავშირებულია დიდი ბრიტანეთის ისტორიასა და სამართლებრივ სისტემასთან, რომელიც მოიცავს ქონებრივ კოდექსსა და ზოგად სამართალს. სამართლებრივი წესების ეს ორი სხვადასხვა კრებული 1875 წლიდან გამოიყენება ერთიანი სასამართლოს მიერ. მიუხედავად ამისა, ისინი დამოუკიდებელნი არიან და ამიტომ ერთი და იგივე საკითხი ორი სხვადასხვა პოზიციიდან შეიძლება იყოს განხილული. ზემოთ მოყვანილ მაგალითში ქონებრივი დავის წარმოშობისას ზოგადი სამართლის სისტემის სასამართლოში მზრუნველს მიწის მესაკუთრედ მიიჩნევდნენ, ხოლო ბერებს პრეტენზიის წაყენების უფლება არ ექნებოდათ. თავის მხრივ, ქონებრივი სამართლის სისტემა

აუცილებლად განასხვავებდა ნამდვილ და ნომინალურ მფლობელებს და მზრუნველს პასუხს აგებინებდა ტრასტის ხელშეკრულების დარღვევაზე.

ტრასტის ინსტიტუტი ვითარდებოდა მრავალი საუკუნის მანძილზე და დღესაც სრულყოფას განიცდის, მაგრამ მისი ფუნქციონირება იდეა უცვლელი დარჩა: დამფუძნებლის მიერ საკუთრების უფლების გადაცემა ნდობით აღჭურვილ პირზე, რომელმაც ნამდვილი მფლობელების ინტერესებში უნდა განახორციელოს საკუთრების მართვა.

აღსანიშნავია, რომ უკანასკნელ პერიოდამდე ტრასტის ინსტიტუტი დამახასიათებელი იყო ზოგადი სამართლის სისტემის ქვეყნებისათვის, ამჟამად კი იგი სხვა ქვეყნებშიც (მაგალითად, ლიხტენშტეინში) გამოიყენება.

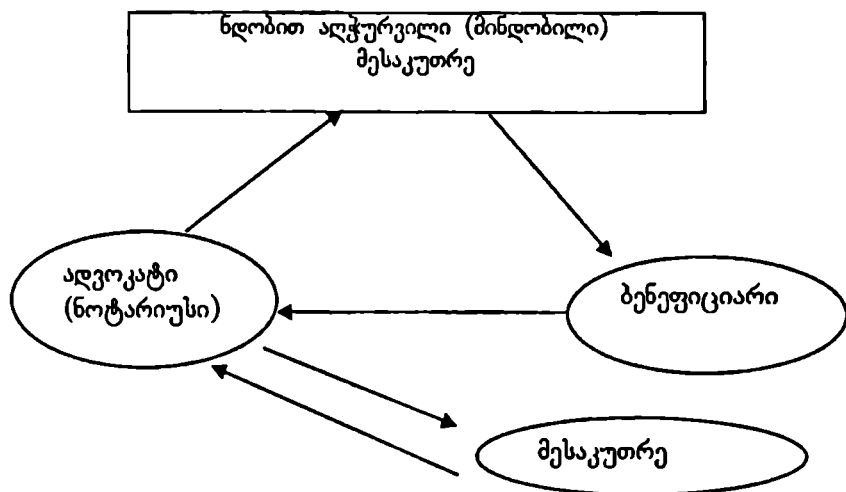
ამჟამად სატრასტო ურთიერთობანი რეგულირებულია შესაბამისი კანონებით. ტრასტის სამუშაო სქემა შემდეგია: დაინტერესებული პირი ქირაობს იურიდიულ ფირმას, რომელიც აფუძნებს ტრასტს და ნიშნავს მისი აქტივების ნდობით აღჭურვილ (მიმწოდებ) მმართველს. ამ უკანასკნელის საქმიანობას მეთვალყურეობს დაინტერესებული პირი, რომელიც, ამასთან, ინტერესის მიმღებიც ხდება. ამ სქემაში დაინტერესებული პირი არაა საკუთრების მფლობელი (იურიდიულად მას არ შეუძლია საკუთრების განკარგვა, რადგან ეს ფუნქცია ნდობით აღჭურვილ მმართველს დაეკისრა), მაგრამ მას, როგორც ბენეფიციარს, აქვს ტრასტის შედეგად მიღებული ყველა სარგებლის მიღების სრული უფლება.

ნდობით აღჭურვილი მმართველის ყველაზე მთავარი ვალდებულებაა ტრასტის ხელშეკრულებით ბენეფიციარების ინტერესებში გათვალისწინებული პირობების შესრულება და ტრასტის მართვა მან მკაცრად უნდა დაიცვას ტრასტის ხელშეკრულებით დადგენილი ინსტრუქციები და მითითებები. ნამ-ს ეკრძალება საკუთარ ინტერესებში სატრასტო საკუთრების გამოყენება. იგი ვალდებულია მისთვის მინიჭებული უფლებამოსილებანი გამოიყენოს მხოლოდ ნამდვილი მფლობელის ინტერესებში. ზოგიერთ შემთხვევაში ნამ-ი თავის ვალდებულებებს უფასოდ ასრულებს. მიუხედავად ამისა, მან პატიოსნად უნდა განახორციელოს სატრასტო საკუთრების მართვა. პროფესიული (ლიცენზირებული) ნამ-ების მიმართ წაყენებული მოთხოვნები კიდევ უფრო მაღალია. მისი სტატუსისთვის შეუფერებელი მოქმედებების განხორციელების ან თავისი ვალდებულებების შეუსრულებლობის შემთხვევაში ტრასტის ხელშეკრულება დარღვეულად ითვლება და ნდობით აღჭურვილმა მმართველმა უნდა აანაზღაუროს მისი მოქმედებებით გამოწვეული ზარალი. ტრასტის ხელშეკრულებით

ბის პირობების დარღვევის შემთხვევაში ნამდვილ მფლობელს (ტრასტის დამფუძნებელს) და ბენეფიციარს მუდამ შეუძლია სასამართლოში ნდობით აღჭურვილი პირის მოქმედებების გასაჩივრება.

ბენეფიციარის შემოსავლები, ჩვეულებრივ, იბეგრება მისი საცხოვრებელი ქვეყნის კანონის (წესების) მიხედვით, მაგრამ მხოლოდ მათი რეალურად მიღების შემდეგ [4, გვ. 99]. აღნიშნული იძლევა გადასახადების გადახდის გადავადებისა და შემოსავლების რეინვესტირების, საბრუნავი კაპიტალის ზრდის შესაძლებლობას. შესაბამისად, ბენეფიციარს ამ შემთხვევაში შეუძლია უფრო მეტი შემოსავლის მიღება, ვიდრე შუალედური გადასახადების გადახდისას.

ტრასტის საფუძველში ჩადებული ანტისაგადასახადო კონცეფციები გამოიხატება უბრალო და რთული ალტერნატიული ტრასტების სქემებში. უბრალო ტრასტის სქემა წარმოდგენილია ნახ. 1.

ნახ. 1. უბრალო ტრასტი [18, გვ. 32]

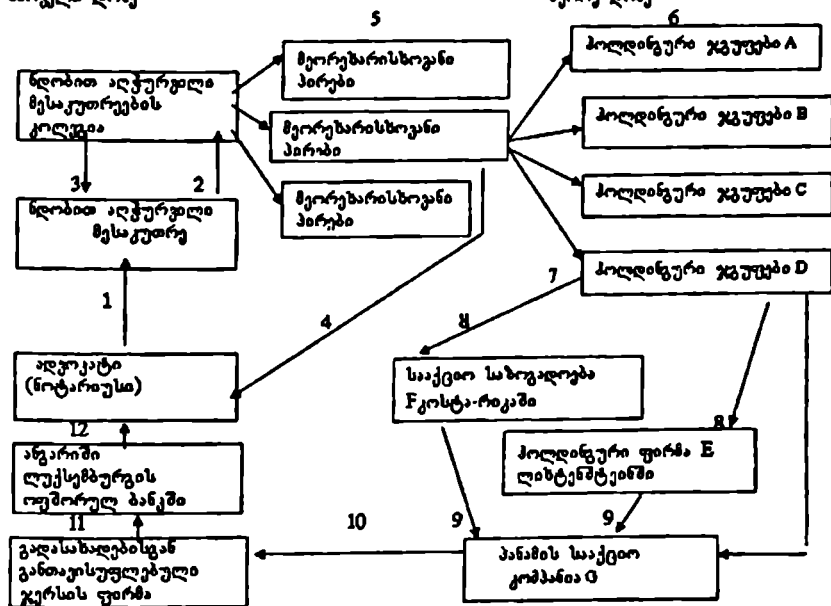
ამ სქემაში მესაკუთრე (beneficial owner), როგორც წესი, არარეზიდენტია. იგი ნდობით აღჭურვილ პირს, რომელიც გამოდის დამფუძნებლის როლში (settler), აკისრებს მინდობითი მართვისთვის (trust property) გამოყოფილი მისი საკუთრების განკარგვას. დამფუძნებელი, თავის მხრივ, ქონებას ოფიციალურად ანდობს ნდობით აღჭურვილ მესაკუთრეს (trustee), რომლის როლში, როგორც წესი, გამოდის რამელიმე კომპანია (საფინანსო, საფონდო, სატრასტო

კომპანია ოფშორულ ზონაში). ნდობით აღჭურვილი მესაკუთრე იყენებს სატრასტო ქონებას და მიღებულ შემოსავალს ოფიციალურად გადასცემს სარგებლის მიმღებს (ბენეფიციარს – beneficiary). ბენეფიციარი შეიძლება იყოს ფინანსური კომპანია სხვა ოფშორულ ზონაში, რომლის სასარგებლოდაა შექმნილი ტრასტი. სარგებლის მიმღები დამფუძნებელს არაოფიციალურად, ფარულად გადასცემს შემოსავლებს. დამფუძნებელი სარგებელს ასევე ფარულად გადასცემს მესაკუთრეს. მოცემულ სქემაში ტრასტი დაფუძნებულია მესამე პირის სასარგებლოდ.

რთული ალტერნატიული ტრასტის სქემაში (ნახ. 2) ნდობით აღჭურვილი მესაკუთრე დაკავშირებულია ნდობით აღჭურვილი მმართველების კოლეგიასთან. ნამ-ები წყვეტენ, დამფუძნებელთა რამდენიმე ჯგუფიდან რომელი მიიღებს გასულ ფინანსურ წელში მიღებულ შემოსავალს.

შესაძლო ბენეფიციარების
პირველი ჯგუფი

შესაძლო ბენეფიციარების
მეორე ჯგუფი

ნახ. 2. რთული ალტერნატიული ტრასტი [18, გვ. 34]

ნამ-ების კოლეგია კისრულობს საიდუმლო ვალდებულებას მეორეხარისხოვანი X პირის (3) დანიშვნის შესახებ. ერთდროულად დამფუძნებელი (settler) იძლევა ლუქსემბურგის პოლდინგური ჯგუფის D-ს დანიშვნის საიდუმლო ვალდებულებას (4). 5 და 6 პუნქტებით წარმოდგენილია პირველი და მეორე დონის შესაძლო ბენეფიციარები. შემდეგ მეორეხარისხოვანი X პირის შემოსავლებს უთმობენ პოლდინგურ ჯგუფს D, შემდეგ ეს შემოსავლები E, F, G ფირმებს გადაეცემა. პანამის სააქციო კომპანია G შემოსავლებს იღებს E და F-სგან, რომლებსაც შემდეგ გადასახადებისგან განთავისუფლებულ ჯერსის ფირმას გადასცემს. ეს უკანასკნელი შემოსავალს ლუქსემბურგის ოფშორული ბანკის ანგარიშზე (11) რიცხავს. და ბოლოს, დამფუძნებელი გამოქვითავს თავის პონორარსა და დანახარჯებს. რთული ალტერნატიული ტრასტის სქემა საკმაოდ ძვირადღირებულია, ამიტომ მისი გამოყენება მიზანშეწონილია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც გადასახადებისგან გამოთავისუფლებული თანხები ალმატება ყველა აღნიშნული ფირმის შენახვის ხარჯებს.

... \ / ტრასტის გამოყენებით შეიძლება:

- საკუთრების დაგეგმვა;
- მემკვიდრეობაზე დამატებითი შესაძლებლობების მიღება და გადასახადების შემცირება;
- სიკვდილის შემდეგ ქონების არასასურველი გაყოფის თავიდან აცილება;
- სუსტი და შრომისუნარო პირების დაცვა;
- მიმდინარე საგადასახადო ვალდებულებების შემცირება;
- აქტივების დაცვა;
- ოჯახის სიმდიდრის შენარჩუნება;
- ოჯახური ბიზნესის გაგრძელება;
- ქონების მოქნილი მართვა;
- კონფიდენციალობის უზრუნველყოფა;
- საქველმოქმედო საქმიანობის განხორციელება. X

ბევრი მდიდარი ადამიანის სურვილია, რომ სიკვდილის შემდეგ (ან სხვა სიტუაციაში, მაგალითად, ქმედუნარიანობის დაკარგვისას) მათი ქონება დაუყოვნებლივ არ გადავიდეს მემკვიდრეების საკუთრებაში (კანონის ან ანდერძის საფუძველზე). ასეთ სიტუაციაში ტრასტის გამოყენებით მათ შეუძლიათ მემკვიდრეებს დაუტოვონ არა ქონება, არამედ მისგან მიღებული შემოსავალი და ისიც, გარკვეული

პირობებით. ოჯახის უფროსის გარდაცვალება, როგორც წესი, იწვევს ქონების გაყოფის აუცილებლობას ანდერძის არსებობა-არარსებობის მიუხედავად. ასეთ სიტუაციას ადგილი აქვს ნებისმიერი სამართლის სისტემის ქვეყნებში. ზოგადი სამართლის სისტემის ქვეყანაში მცხოვრები ადამიანის გარდაცვალების შემდეგ მისი ქონება ექვემდებარება შეფასებას. შეფასებული სამემკვიდრეო თანხიდან, მფლობელებისა და მემკვიდრეების სურვილის მიუხედავად, ავტომატურად გამოირიცხება შეფასებაზე, კორესპონდენციასა და საკუთრივ გაყოფაზე გაწეული დანახარჯები. თუ ოჯახის უფროსი თავის სიცოცხლეში გააფორმებს ტრასტის ხელშეკრულებას, ეს ხარჯები და ქონების გაყოფა თავიდან იქნება აცილებული. გარდა ამისა, ზოგიერთ ქვეყანაში არსებობს ე. წ. იძულებითი მემკვიდრეობა — მემკვიდრეებად ითვლებიან მხოლოდ შესაბამის კანონში მითითებული პირები (და არა ისინი, რომლებიც ანდერძში იყვნენ მითითებული). ე.ი. შეიძლება ესე მოხდეს, რომ ანდერძში მითითებულმა პირმა დაკარგოს მემკვიდრეობა. ასეთი სიტუაციის თავიდან აცილება შეიძლება ტრასტის გამოყენებით. ამასთან, ტრასტი უნდა დაფუძნდეს ზოგადი სამართლის სისტემის იურისდიქციაში. ტრასტის ხელშეკრულების დადების ქვეყნის შერჩევას აქვს უაღრესად დიდი მნიშვნელობა, განსაკუთრებით იმ შემთხვევაში, როდესაც იძულებითი მემკვიდრე სასამართლო წესით მოითხოვს თავის წილს. ამჟამად ოფშორული ქვეყნების უმეტესობაში მოქმედებენ კანონები, რომლებიც იძულებით მემკვიდრეებს არ აძლევენ გამარჯვების საშუალებას (მოცემულ შემთხვევაში სატრასტო საკუთრების დაცვა წარმოებს კანონით ინვესტიციების შესახებ). ტრასტის მეშვეობით შესაძლებელია მცირეწლოვანი ბავშვების, ხანდაზმული მშობლების, ქმედუნარო ადამიანების და ა. შ. ინტერესების დაცვა, ქონების შენარჩუნება და ა. შ.

ტრასტი ფართოდ გამოიყენება აქტივების დასაცავად. ტრასტის ეს ფუნქცია ეფუძნება იმ გარემოებას, რომ ზოგადი სამართლის სისტემაში სატრასტო ქონებასა და ფასეულობაზე არ შეიძლება სარჩელის აღძვრა არც დამფუძნებლისა და არც ნაშ-ის კრედიტორების მიერ. ამასთან, ბოროტმოქმედების თავიდან აცილების მიზნით, ტრასტის დაფუძნებისას გათვალისწინებულია პერიოდი, რომლის განმავლობაში განიხილება კრედიტორების პრეტენზიები ტრასტში გადაცემულ ქონებასა და ფასეულობაზე. ოფშორულ ტრასტში ეს პერიოდი მინიმუმამდე დაყვანილი. მაგალითად, ბაჰამის კუნძულებზე იგი 2 წელს შეადგენს. ოფშორული ტრასტის უპირატესობა გამოიხატება, აგრეთვე, იმაში, რომ ამ შემთხვევაში სატრასტო ქონება და ტრასტისგან მიღებული შემოსავლები არ იბეგრება. ამის

გამო იგი საგადასახადო დაგეგმვის ეფექტიან საშუალებად ითვლება. აღნიშნულიდან ნათლად ჩანს, თუ რა დიდი მნიშვნელობა აქვს ტრასტის დაფუძნების ადგილის შერჩევას. ტრასტის დაფუძნებისათვის აღიარებული ქვეყნებია: ინგლისი, აშშ, ავსტრალია, აგრეთვე, ოფშორული ცენტრები – ბაჰამის, კაიმანის, გერნზის, ჯერსის, მენის კუნძულები, ჰიბრალტარი და სხვა.

ოფშორული სატრასტო ზონების შერჩევისას გასათვალისწინებელია შემდეგი ფაქტორები [17, გვ. 105-106]:

- ნამდვილად აქვს თუ არა მოცემულ ოფშორულ ზონას ხელსაყრელი საგადასახადო რეჟიმი;
- ხელსაყრელია თუ არა მოცემული ზონის სატრასტო კანონმდებლობა და არის თუ არა მასში გათვალისწინებული განსაკუთრებული დებულებები, რომლებიც იზიდავენ ან პირიქით, არ იზიდავენ კონკრეტული ტიპის დამფუძნებლებს;
- პასუხობს თუ არა სასამართლო პროცესი მაღალ საერთაშორისო სტანდარტებს და საკმაოდ ეფექტიანია თუ არა სასამართლო სისტემა იმ შემთხვევაში, როდესაც საჭიროა იქნება ტრასტის დაცვა ან მასში ჩადებული პირობების იძულებითი შესრულება;
- პასუხობს თუ არა მისაწოდებელი პროფესიული მომსახურება, აგრეთვე, კავშირგაბმულობის არსებული სისტემა მოცემულ ოფშორულ ზონაში ტრასტის მართვისადმი წაყენებულ მოთხოვნებს;
- სტაბილურია თუ არა მოცემული ოფშორული ზონა პოლიტიკურად; შეიძლება თუ არა დაჯერებით ითქვას, რომ მოცემული ოფშორული ზონა შეინარჩუნებს თავის სტაბილურობას უახლოეს მომავალში.

ოფშორულ ზონებში რეგისტრირებული ტრასტების მიმზიდველობა აიხსნება შემდეგი გარემოებებით [4, გვ. 10]:

- ტრასტის დამფუძნებლიდან ნამ-ზე საკუთრების უფლების გადასვლის აღიარება ტრასტის რეგისტრაციის ქვეყნის კანონმდებლობის მიერ;
- ტრასტის რეგისტრაციის ქვეყანაში ბენეფიციარის შემოსავლების დაბეგვრისგან განთავისუფლების მექანიზმი (მას შეიძლება ჰქონდეს შემდეგი ინსტრუმენტები: დაბეგვრიდან არარეზიდენტების მიერ ტრასტის რეგისტრაციის ქვეყნის ფარგლებს გარეთ მიღებული შემოსავლების გამორიცხვა;

მოცემულ ქვეყანაში შემოსავლებზე გადასახადების არარსებობა; არარეზიდენტებისათვის შემოსავლების დაბეგვრის განსაკუთრებული რეჟიმის მიცემა; სპეციალური საგადასახადო შეღავათების შემოღება);

- კონფიდენციალობის რეჟიმის დაცვა;
- სავალდებულო ანგარიშებისა და დამფუძნებლების შესახებ ინფორმაციის გამჟღავნების არამკაცრი მოთხოვნები;
- ტრასტის რეგისტრაციის ქვეყნის შეცვლის შესაძლებლობა.

ტრასტს დადებით მხარეებთან ერთად, აქვს გარკვეული ნაკლოვანებებიც. უპირველესად, ესაა ქონებაზე კონტროლის დაკარგვა, რის შედეგად შეიძლება ადგილი ჰქონდეს არაკომპეტენტურ მართვას ან ბოროტგანზრახულ გაფლანგვას. ასეთი რისკის თავიდან აცილება ან მისი მინიმუმამდე დაყვანა შეიძლება შემდეგი სახით:

- კომპანიის ღირექტორად და ანგარიშის განმკარგავად დანიშნოს დაინტერესებული პირი;
- ნამ-ად დანიშნოს მსოფლიოში აღიარებული კომპანია (მაგალითად, აუდიტორული კომპანია);
- ტრასტის გარანტის (ტრასტის მზრუნველის, მეურვის) ანუ ნდობით აღჭურვილი მესაკუთრის საქმიანობის მკონტროლებელი პირის დანიშვნა (ზოგიერთ ქვეყანაში გარანტის დანიშვნა კანონმდებლობითაა გათვალისწინებული).

დამფუძნებლის ინტერესების გარანტად გამოდის ტრასტის დამცველი (protector of the trust), რომელსაც შეუძლია ვეტოს დადება დამფუძნებლის ინტერესების საზიანოდ მიღებულ გადაწყვეტილებებზე. ჯდისკრეციულ ტრასტში ტრასტის დამცველის გამოყენებით გარანტირებულია დამფუძნებლის ნება-სურვილის დაცვა და, ამასთან, შესაძლებელია ცვალებად პირობებთან ადაპტაცია.

სატრასტო ქონების არასწორი განკარგვის ყველაზე დიდი საშიშროება წარმოიშვება დისკრეციული ტრასტის დროს, ამიტომ ამ შემთხვევაში ნამ-ის (მზრუნველების) მიმართ მაღალი მოთხოვნებია წაყენებული და პრესტიჟულ ოფშორულ სატრასტო იურისდიქციებში ეს საქმიანობა ლიცენზირებას ექვემდებარება. გარდა ამისა, განსაკუთრებული შეზღუდვებია დაწესებული სატრასტო კომპანიის მინიმალურ გადასახდელ კაპიტალზე. მაგალითად, ბაჰამის კუნძულებზე რეგისტრირებული სატრასტო კომპანიისათვის, რომელსაც აქვს განუსაზღვრელი რაოდენობის პირთა მომსახურების უფლება, ოგი

უნდა იყოს არანაკლებ 1 მლნ \$, ხოლო თუ იგი ემსახურება კლიენტთა შეზღუდულ რაოდენობას – არანაკლებ 100 ათასი \$.

ტრასტის გამოყენება იძლევა ქონების განკარგავსთან დაკავშირებული მრავალი პრობლემის გადაწყვეტის შესაძლებლობას. ამიტომ იგი ფართოდ გამოიყენება არამართო სატრასტო კანონმდებლობის ქვეყნებში, არამედ იმ ქვეყნების რეზიდენტების მიერაც, სადაც იგი არაა აღიარებული. უკანასკნელ შემთხვევაში ტრასტის გამოყენება ითვალისწინებს სატრასტო საკუთრების გადაცემას ოფშორულ კომპანიაზე, შემდეგ კი ამ კომპანიის აქციები ტრასტში უნდა გადაეცეს.

მართალია, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი ტრასტის ცნებას არ შეიცავს, მაგრამ მასში გათვალისწინებულია საკუთრების მინდობის ნორმები (საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი, მუხლები 724-729).

საკუთრების მინდობის ხელშეკრულებით საკუთრების მიმნდობი გადასცემს ქონებას მინდობილ მესაკუთრეს, რომელიც იღებს და მართავს მას საკუთრების მიმნდობის ინტერესების შესაბამისად.

მინდობილი მესაკუთრე მოვალეა მართოს მინდობილი საკუთრება თავისი სახელით, მაგრამ საკუთრების მიმნდობის რისკითა და ხარჯით.

მინდობილი მესაკუთრე მესამე პირებთან ურთიერთობაში სარგებლობს მესაკუთრის უფლებამოსილებით. თუ მინდობილი მესაკუთრე, საკუთრების მიმნდობის ინტერესების საწინააღმდეგოდ, არ იჩენს ისეთ გულისხმიერებას, როგორიც მას საკუთარი საქმეების მიმართ უნდა გამოეჩინა, იგი ვალდებულია აანაზღაუროს ამ მოქმედებით გამოწვეული ზიანი.

მინდობილი მესაკუთრე მინდობილ საკუთრებასთან დაკავშირებული საქმიანობისათვის საკუთრების მიმნდობისაგან არ იღებს გასამრჯელოს, თუ მხარეთა შეთანხმებით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული.

მინდობილ საკუთრებასთან დაკავშირებული ყველა ხარჯი ეკისრება საკუთრების მიმნდობს.

ქონების ნაყოფი რჩება საკუთრების მიმნდობს.

საკუთრების მიმნდობის ხელშეკრულება იდება წერილობით.

მესამე პირებთან ურთიერთობაში პასუხს აგებს მინდობილი მესაკუთრე.

საკუთრების მინდობის მიმართ გამოიყენება დავალების ხელშეკრულების შესაბამისი წესები.

დავალების ხელშეკრულებით რწმუნებული ვალდებულია შეასრულოს მისთვის დავალბებული (მინდობილი) ერთი ან რამდენიმე მოქმედება მარწმუნებლის სახელითა და ხარჯზე.

მარწმუნებელი ვალდებულია გადაუხადოს რწმუნებულს გასამრჯელო მხოლოდ ხელშეკრულებით ან კანონით გათვალისწინებულ შემთხვევებში.

თუ გასამრჯელოს ოდენობა არ არის განსაზღვრული, მაშინ რაიმე ნიხრის არსებობისას შეთანხმებულად მიიჩნევა სანიხრო გასამრჯელო, ისევე, როგორც ნიხრის არარსებობისას – ჩვეულებრივი გასამრჯელო.

რწმუნებულმა დავალბა პირადად უნდა შეასრულოს, გარდა იმ შემთხვევისა, როცა მას ნება დართეს გადაეღო იგი მესამე პირისათვის, ანდა იძულებულია ასე მოიქცეს შექმნილი გარემოებების გამო. დაშვებულია დამხმარე პირთა ჩართვა.

თუ ნებადართულია დავალბების გადანდობა მესამე პირისათვის, მაშინ რწმუნებული პასუხს აგებს მხოლოდ იმ ბრალისათვის, რომელიც მას მიუძღვის გადანდობისას და ამ პირის შერჩევაში.

რწმუნებული მოვალეა შეასრულოს მარწმუნებლის მითითებები.

რწმუნებულს შეუძლია გადაუხვიოს მარწმუნებლის მითითებებს, თუ გარემოებიდან გამომდინარე, მას შეუძლია ივარაუდოს, რომ მარწმუნებელი საქმის ვითარების ცოდნის შემთხვევაში მოიწონებდა ასეთ გადახვევას. რწმუნებულს მოვალეა მითითებებისგან გადახვევაზე შეატყობინოს მარწმუნებელს და დაელოდოს მის გადაწყვეტილებას, თუკი დაყოვნებით მარწმუნებელს არ შეეკმნება ზიანის მიყენების საფრთხე.

თუ რწმუნებულის მიერ მითითებების შესრულებამ შეიძლება მარწმუნებელს მიაყენოს მნიშვნელოვანი ზიანი, მას შეეძლება მითითებების შესრულება მხოლოდ მაშინ, როცა აცნობებს მარწმუნებელს ზიანის თაობაზე, ხოლო ეს უკანასკნელი კი არ შეცვლის თავის მითითებას.

რწმუნებული მოვალეა მისცეს მარწმუნებელს აუცილებელი ინფორმაცია, ხოლო მისი მოთხოვნით – მიაწოდოს ცნობები დავალბების შესრულების მიმდინარეობის შესახებ, შესრულების შემდეგ კი ჩააბაროს ანგარიში.

შეთანხმება, რომლითაც მომავალში შეიზღუდება ან გამოირიცხება რწმუნებულის მოვალეობები ამ მუხლის პირველი ნაწილის მიხედვით, საჭიროებს წერილობით ფორმას.

რწმუნებული მოვალეა არ გაახმაუროს თავისი საქმიანობის ფარგლებში მისთვის ცნობილი ფაქტები, რომელთა საიდუმლოდ შენახვითაც მარწმუნებელი მართლზომიერადაა დაინტერესებული, თუ-

კი კანონის საფუძველზე არ არსებობს საიდუმლოების გამჟღავნების მოვალეობა, ან მარწმუნებელი ნებას დართავს რწმუნებულს გაამჟღავნოს იგი.

ფაქტების გაუხმაურებლობის მოვალეობა არსებობს სახელშეკრულებო ურთიერთობების დამთავრების შემდეგაც.

რწმუნებელი მოვალეა დაუბრუნოს მარწმუნებელს ყველაფერი, რაც მან მიიღო მინდობილი მოქმედების შესასრულებლად და არ გამოიყენა ამისათვის, აგრეთვე ისიც, რაც მან შეიძინა მინდობილი მოქმედების შესრულებასთან დაკავშირებით.

თუ რწმუნებული თავისთვის იყენებს ფულს, რომელიც მას უნდა დაუბრუნებინა მარწმუნებლისათვის ან გამოიყენებინა მის სასარგებლოდ, რწმუნებული ვალდებულია დააბრუნოს ფული პროცენტთან ერთად.

ქონება, რომელიც რწმუნებულმა დავალებული მოქმედების შესრულებისას შეიძინა მარწმუნებლის ხარჯზე და საკუთარი სახელით, ან მარწმუნებელმა გადასცა მას დავალებული მოქმედების შესასრულებლად, კრედიტორებთან რწმუნებულის ურთიერთობაში ჩაითვლება მარწმუნებლის ქონებად.

მარწმუნებელმა უნდა აუნაზღაუროს რწმუნებულს მინდობილი მოქმედების შესასრულებლად გაწეული აუცილებელი ხარჯები.

ამ მუხლის პირველი ნაწილის მიხედვით მოთხოვნა არ არსებობს, თუ ხარჯები გასამრჯელოთი უნდა დაიფაროს.

რწმუნებულს შეუძლია მოსთხოვოს მარწმუნებელს ავანსი იმ ხარჯებისათვის, რომლებიც მას უნდა აუნაზღაურდეს.

მარწმუნებელი მოვალეა აანაზღაუროს მისი ბრალის გარეშე დამდგარი ზიანიც, რომელიც წარმოეშვა რწმუნებულს დავალებული მოქმედების შესრულებისას, თუ ზიანი დადგა დავალებული მოქმედების შესრულებასთან დაკავშირებული მნიშვნელოვანი საფრთხის შედეგად მარწმუნებლის მითითების გამო.

პირველი ნაწილის მიხედვით მოთხოვნა არ არსებობს, თუ დამდგარი ზიანი გასამრჯელოთი უნდა დაიფაროს, ან თუ ზიანი გამოწვეულია რწმუნებულის მოქმედებით. თუ სადავო გახდება გასამრჯელოთი ზიანის დაფარვა, მაშინ მტკიცების მოვალეობა ეკისრება რწმუნებულს.

თუ რწმუნებული უსასყიდლოდ ასრულებს მისთვის დავალებულ მოქმედებას, იგი პასუხს აგებს მხოლოდ განზრახ ან უხეში გაუფრთხილებლობით გამოწვეული ზიანისათვის.

დავალების ხელშეკრულების შეწყვეტა მხარეებს შეუძლიათ ნებისმიერ დროს. შეთანხმება ამ უფლებაზე უარის შესახებ ბათილია.

თუ ხელშეკრულება რწმუნებულმა მაშინ შეწყვიტა, როდესაც მარწმუნებელი მოკლებული იყო შესაძლებლობას, სხვაგვარად უზრუნველყო თავისი ინტერესები, რწმუნებულმა უნდა აანაზღაუროს ხელშეკრულების შეწყვეტით მიყენებული ზიანი, გარდა იმ შემთხვევებისა, როცა რწმუნებულს ამისათვის მნიშვნელოვანი საფუძველი ჰქონდა.

თუ ხელშეკრულება წყდება მარწმუნებლის მიერ, მაშინ ის მოვალეა აუნაზღაუროს რწმუნებულს მინდობილი მოქმედების შესრულებისას გაწეული ყველა აუცილებელი ხარჯი, ხოლო, თუ ხელშეკრულება სასყიდლიანი იყო, — გადაუხადოს გასამრჯელო შესრულებული სამუშაოს კვალობაზე.

ხელშეკრულება არ წყდება მარწმუნებლის გარდაცვალების ან ქმედუნარობის დადგომის გამო, თუ სხვა რამ არ არის შეთანხმებული ან სხვა რამ არ გამომდინარეობს მინდობილობის შინაარსიდან.

თუ ხელშეკრულება წყდება მარწმუნებლის გარდაცვალების ან მისი ქმედუნარობის დადგომის გამო, რწმუნებული ვალდებულია გააგრძელოს დავალებული მოქმედების შესრულება, თუ დაყოვნება მარწმუნებელს ან მის მემკვიდრეებს შეუქმნის ზიანის მიყენების საფრთხეს, ვიდრე მემკვიდრე ან მარწმუნებლის კანონიერი წარმომადგენელი არ მიიღებს აუცილებელ ზომებს; ამასთან, სახელშეკრულებო ურთიერთობა ჩაითვლება გასაგრძელებლად.

თუ ხელშეკრულება წყდება მარწმუნებლის ან მისი ქმედუნარობის დადგომის გამო, მაშინ იგი ჩაითვლება რწმუნებულისათვის გაგრძელებულად, ვიდრე მას არ ეცნობება ხელშეკრულების შეწყვეტის საფუძველების შესახებ.

ხელშეკრულება წყდება რწმუნებულის გარდაცვალების შემთხვევაში, თუ სხვა რამ არ არის შეთანხმებული ან სხვა რამ არ გამომდინარეობს მინდობილობის შინაარსიდან.

რწმუნებულის სიკვდილის შემთხვევაში მისი მემკვიდრეები ვალდებულნი არიან აცნობონ მარწმუნებელს ამის შესახებ და მიიღონ აუცილებელი ზომები მარწმუნებლის ინტერესების დასაცავად (სსკ, მუხლები 709-722).

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, წინადადებათი მმართველობა საქართველოში გარკვეულწილად გამოსაწვევი ტრასტის მსგავსი ფორმაა. ამასთან, საქართველოს კანონში კომერციული ბანკების საქმიანობის შესახებ მოცემულია ტრასტის ცნება და იგი განმარტებულია როგორც ნდობითი ფუნქცია (მუხლი 1). ამ კანონით კომერციული ბანკებისათვის ნებადართულია “კლიენტების დავალებით ნდობითი (სატრასტო) ოპერაციების განხორციელება, სახსრების

მოზიდვა და განთავსება” (მუხლი 20.1ზ). შესაბამისად, საქართველოში არსებობს სატრასტო საქმიანობის მარეგულირებელი ნორმატიული ბაზა და შესაძლებელია მისი გამოყენება. ✕

3.4. ოფშორული საბანკო ბიზნესი

✕ ოფშორული საბანკო ბიზნესი ოფშორული ბიზნესის ყველაზე პრესტიჟული და რთული სექტორია. საბანკო დაწესებულებებს წამყვანი ადგილი უკავიათ ოფშორულ ფინანსურ ცენტრებში, სადაც საერთაშორისო საბანკო საქმიანობისთვის შექმნილია ფართო შესაძლებლობები. ✕ აღნიშნულის შედეგად ოფშორულ ბანკებს ექმნებათ მთელი რიგი უპირატესობანი ჩვეულებრივ ბანკებთან შედარებით. ოფშორულ იურისდიქციებში პრაქტიკულად მსოფლიოს ყველა უმსხვილესი ბანკია წარმოდგენილი, რადგან საერთაშორისო საბანკო წრეებში კარგადაა ცნობილი, რომ ეფექტიანი საფინანსო ან საფონდო სექტორის განხორციელება, აგრეთვე საგადასახადო დაგეგმვის ორგანიზაცია შეუძლებელია ოფშორული ზონების გამოყენების გარეშე. ოფშორული ბანკების დეპოზიტებზე არსებული ფულადი სახსრების მოცულობა 1,5 ტრლნ \$-ს აღემატება.

ოფშორულ იურისდიქციებში ბანკების დაფუძნების პრაქტიკამ XX საუკუნის მეორე ნახევრიდან ფართო ხასიათი მიიღო. ამის მთავარ მიზეზად მიჩნეულია სავალუტო შეზღუდვებისა და სავალუტო კონტროლის შემოღება, რომელიც პრაქტიკულად ყველა განვითარებულ ქვეყანაში არსებობს (აღნიშნულის შედეგად ბანკებს ეზღუდებათ როგორც ეროვნული, ისე უცხოელი კლიენტების მომსახურების შესაძლებლობები), აგრეთვე, საბანკო საქმიანობის წესების გამკაცრება, ბანკების შემოსავლებზე მაღალი საგადასახადო განაკვეთების დაწესება როგორც განვითარებულ, ისე განვითარებად ქვეყნებში.

✕ საბანკო საქმიანობის წესების გამკაცრებაში იგულისხმება [4, გვ. 87-88]:

- ბანკებისა და საკრედიტო დაწესებულებების მინიმალური საწესდებო კაპიტალისადმი წაყენებული მოთხოვნები;
- საბანკო საქმიანობაზე ლიცენზიის მიღების მკაცრი პირობები;
- ინფორმაციის გამოძევალების მაღალი სტანდარტები;

- დამატებითი მოთხოვნები ბანკებისადმი, რომლებიც იზიდავენ ფიზიკური პირების ანაბრებს;
- შეზღუდვები საინვესტიციო საქმიანობაზე;
- აკრძალვები გარკვეული ოპერაციების განხორციელებაზე, ქალიშვილ-საწარმოების დაფუძნებაზე.

ამასთან ერთად, საბანკო დაწესებულებების საკრედიტო და საინვესტიციო შესაძლებლობებზე, მათი ოპერაციების რენტაბელობაზე არსებით გავლენას ახდენს შემდეგი გარემოებანი:

- საკრედიტო დაწესებულებების საქმიანობის რეგულირება ცენტრალური ბანკების მიერ;
- სავალდებულო ნორმატივების სისტემა;
- სავალდებულო ანარიცხები, რომლებიც საბანკო დაწესებულებებმა უნდა გადარიცხონ სხვადასხვა სპეციალურ ფონდებში.

საბანკო ბიზნესზე სახელმწიფოთა ეროვნული იურისდიქცია შეიძლება განხორციელდეს ორი მიმართულებით:

- საკრედიტო გარიგებათა მონაწილეების (ინვესტორები, ბანკები, მსესხებლები) საქმიანობაზე კონტროლი;
- სავალუტო-ფულადი რეგულირება.

ოფშორულ იურისდიქციებში საბანკო ბიზნესისთვის უზრუნველყოფილია სრული საიდუმლოება და ეროვნული კონტროლისაგან ავტონომიურობა ზემოაღნიშნული მიმართულებებით, აგრეთვე მათ ტერიტორიაზე განსახორციელებელი საბანკო ოპერაციებისა და მათი მონაწილეებისათვის. ამასთან, ოფშორულ ბანკებს არ სჭირდებათ დეპოზიტების უზრუნველყოფის რეზერვირება, დეპოზიტების დაზღვევაზე მოსაკრებლების გადახდა, მათ არ გააჩნიათ ღირექტიული წესით დადგენილი დაკრედიტების ლიმიტები, ნორმატივებით განსაზღვრული შეზღუდვები. აღნიშნულის გამო, ოფშორული ბანკები მაღალი რენტაბელობით გამოირჩევიან. მათ შეუძლიათ მაღალ-მომგებიან და ამასთან, მაღალრისკიან პროექტებში მონაწილეობა და დეპოზიტებზე ჩვეულებრივ ბანკებთან შედარებით მაღალი პროცენტების გადახდა.

ზოგადი ცნებით ოფშორულ ბანკში იგულისხმება სადეპოზიტო ფინანსური ინსტიტუტი, რომელსაც აქვს ოფშორული საბანკო ლიცენზია. ამ ტიპის ლიცენზიის შესაბამისად ბანკის საქმიანობის სფერო შეზღუდულია და მას შეუძლია ფინანსური მომსახურება გაუწიოს მხოლოდ მოცემული ოფშორული იურისდიქციისათვის უცხო ფიზიკურ და იურიდიულ პირებს [19, გვ. 20]. აღნიშნულიდან გა-

მომდინარე, ოფშორულ საბანკო იურისდიქციებში ადგილობრივ კონტროლს არ ექვემდებარება უცხოელების მიერ უცხოურ ვალუტაში განხორციელებული ოპერაციები. ამ იურისდიქციებში არარეზიდენტებისათვის შეიძლება ნებადართული იყოს ოპერაციები ადგილობრივ ვალუტაში ანუ ეს ოპერაციები უნდა განხორციელდეს ოფშორულ საფუძველზე. მაგალითად, ნიუ-იორკის ოფშორულ საბანკო ზონაში არარეზიდენტებისთვის დაშვებულია ოპერაციების განხორციელება დოლარებში.

ოფშორული საბანკო ლიცენზიები სხვადასხვა სახისაა. მთლიანობაში ისინი შეიძლება ორ სახედ დაიყოს: შეზღუდული და შეუზღუდავი. შეზღუდული ლიცენზიის მფლობელი ბანკი ემსახურება მხოლოდ თავის აქციონერებს ან ლიცენზიაში ან წესდებაში მითითებულ პირებს. შეუზღუდავი ლიცენზიით ბანკს ეძლევა მომსახურების ფართო შესაძლებლობები. აღნიშნული კლასიფიკაციის მიუხედავად, ლიცენზიები განსხვავდება იურისდიქციის შესაბამისად. მაგალითად, კაიმანის კუნძულებზე საბანკო საქმიანობისათვის გათვალისწინებულია 3 სახის ლიცენზია:

1. A ტიპის შეუზღუდავი ლიცენზია;
2. B ტიპის შეუზღუდავი ოფშორული ლიცენზია;
3. B ტიპის შეზღუდული ოფშორული ლიცენზია.

პირველი სახის ლიცენზიით მის მფლობელს შეუძლია საბანკო მომსახურების სრული კომპლექსის განხორციელება და ბიზნესის წარმოება როგორც კაიმანის კუნძულების ტერიტორიაზე, ისე მის ფარგლებს გარეთ. ესაა ყველაზე პრესტიჟული ლიცენზია. მისი მფლობელი ბანკები პასუხისმგებელნი არიან კაიმანის კუნძულების საერთაშორისო რეპუტაციის უზრუნველყოფაზე. A ტიპის ლიცენზია, ჩვეულებრივ, გაიცემა აღიარებული საერთაშორისო ფინანსური დაწესებულებების მიერ გახსნილ ბანკებსა და სატრასტო კომპანიებზე. A ტიპის ლიცენზიის მფლობელ ბანკს კაიმანის კუნძულებზე უნდა ჰქონდეს მუდმივი ოფისი (პერსონალით) და გამოცდილება ადგილობრივ და საერთაშორისო საბანკო საქმეში. ამ ტიპის ლიცენზიის ყოველწლიური გადასახდელი 42 ათას კაიმანურ დოლარს შეადგენს. მეორე სახის ლიცენზიით ბანკს შეუძლია საბანკო და სატრასტო ბიზნესის წარმოება კაიმანის კუნძულების არარეზიდენტ კლიენტებთან, მისი ტერიტორიის ფარგლებს გარეთ. ამ ლიცენზიის წლიური ღირებულებაა 12600 კაიმანური დოლარი. მესამე სახის ლიცენზიით ბანკს შეუძლია მხოლოდ წინასწარ შეთანხმებული საქმიანობის სახეების განხორციელება და კაიმანის კუნძულებისათვის არარეზიდენტ კლიენტებთან მუშაობა. B ტიპის შეზღუდული ოფშო-

რული ლიცენზიის მფლობელი ბანკები, ჩვეულებრივ, იქმნება ერთი ოჯახის აქტივების მართვისათვის ან მცირე ფინანსური გარიგებებისათვის. ამ ლიცენზიის ღირებულება 6 ათასი კაიშანური დოლარია.

ნიუეში გამოიყენება ოფშორული საბანკო ლიცენზიების 3 კლასი: A, B და C. A კლასის ლიცენზიის შემთხვევაში ბანკს ნიუეში უნდა ჰქონდეს მუდმივმოქმედი ოფისი ადგილობრივი პერსონალით.

აღსანიშნავია, რომ შეზღუდული ლიცენზიის გამოყენებისას ოფშორული ბანკის დაარსება საკმაოდ მარტივია, რადგან ამ შემთხვევაში ნაკლები მოთხოვნები წაყენება განმცხადებლებსა და საწესდებო კაპიტალის ზომას. მაგალითად, კაიშანის კუნძულებზე A ტიპის გენერალური შეუზღუდავი ლიცენზიის მქონე დამოუკიდებელი ბანკის შესატანი საწესდებო კაპიტალი 500 ათასი \$-ია. ამასთან, ცალკეულ შემთხვევაში ბანკებისა და სატრასტო კომპანიების ინსპექტორს შეუძლია მოითხოვოს საწყისი საწესდებო კაპიტალის გაზრდა. B ტიპის შეზღუდული ოფშორული ლიცენზიის მქონე კეპტიური ბანკის საწესდებო კაპიტალი კი მხოლოდ 24 ათასი დოლარია. ბაჰამის კუნძულებზე განერალური ლიცენზიის მქონე ოფშორული ბანკების მინიმალური სააქციო კაპიტალია არანაკლებ 1 მლნ დოლარი, ხოლო შეზღუდული ლიცენზიის შემთხვევაში – არანაკლებ 100 ათასი დოლარი.

ოფშორულ ზონებში დაფუძნებული ბანკები იღებენ გარკვეულ ეკონომიკურ უპირატესობებს, რომელთა შორის ძირითადია [4, გვ. 88]:

- საერთაშორისო ბაზრებზე შეღწევა სახსრების მიზიდვისა და განთავსებისათვის, ეროვნული კანონმდებლობით დადგენილი შეზღუდვების გვერდის ავლით;
- მოგების დაბეგვრის შეღვათიანი რეჟიმი;
- ოფშორული ბანკების მიერ გაცემული კრედიტების აქტიური გამოყენება დაბეგვრის მინიმიზაციისათვის;
- ოფშორულ ზონებში რეგისტრირებულ დეპოზიტებზე დარიცხული და გაცემული პროცენტები არ ექვემდებარება “წყაროსთან” დაბეგვრას;
- ოფშორულ ბანკებზე, როგორც წესი, არ ვრცელდება სავალუტო შეზღუდვები, თუ მათი საქმიანობა ზორციელდება რეგისტრაციის ქვეყნის ფარგლებს გარეთ.

ოფშორული საბანკო ბიზნესი ეფუძნება ოფშორულ დეპოზიტს, რომელიც წმინდა ბუღალტრული სახით ეროვნული კონტროლიდა-

ნაა ამოღებული. ოფშორული დეპოზიტი მოკლევადიანი ანაბარია, რომელიც ბრუნავს საერთაშორისო სივრცეში და არ ექვემდებარება რომელიმე სახელმწიფოს რეგულირებას. ოფშორული დეპოზიტისათვის დამახასიათებელია სპეციფიკური თავისებურება — იგი არსებობს არა მენაბრის მიერ თანხების შეტანის შედეგად, არამედ შიდა ეროვნულ ბაზარზე უკვე არსებული დეპოზიტის ოფშორულ საფუძველზე გადაგზავნით. ამ გადაგზავნის ტექნიკა შემდეგია [20, გვ. 212]:

დავუშვათ, რომ ამერიკელ მენაბრეს, რომელსაც აქვს ვადიანი ანაბარი ამერიკულ ბანკში აშშ-ში, სურს მისი გადაგზავნა დოლარების (ოფშორულ) დეპოზიტზე ლონდონში. ამ შემთხვევაში ამერიკულმა ბანკმა კლიენტის ანგარიშიდან (ვადიანი დეპოზიტიდან) შესაბამისი თანხა დებეტით უნდა გადაიტანოს ლონდონის ბანკის (ან ლონდონში არსებული თავისი ფილიალის) მიმდინარე ანგარიშზე “ლორო”, რომელთანაც მას აქვს საკორესპონდენტო ურთიერთობა. თავის მხრივ, ლონდონის ბანკი კრედიტში ატარებს ამერიკული ბანკის მიმდინარე ანგარიშს (ანგარიში “ნოსტრო”) და დებეტში ატარებს კლიენტის ანგარიშს მის სახელზე ვადიანი დეპოზიტის გახსნით.

ამერიკული ბანკის მიმდინარე ანგარიშზე ვადიანი დეპოზიტის გადაგზავნის შედეგად იგი თავისუფლდება პროცენტების გადახდის ვალდებულებისაგან (აშშ-ს კანონმდებლობა კრძალავს მიმდინარე ანგარიშებზე პროცენტის გაცემას). ეს ვალდებულება გადააქვს ლონდონის ბანკზე. უკანასკნელი, რადგან არ იღებს თავის მიმდინარე ანგარიშზე პროცენტებს ამერიკულ ბანკში, მაგრამ ვალდებულია ისინი გადაიხადოს კლიენტის ვადიან დეპოზიტზე, იძულებულია თავისთვის მოძებნოს სახსრების გამოყენებიდან მოგების მიღების შესაძლებლობა. მას შეუძლია ისინი გადასცეს სხვა ბანკს ბანკთაშორის ბაზარზე ან ასეც სხვა მსესხებლებს კაპიტალის ბაზრის მეშვეობით (დეპოზიტის ვადის ფარგლებში ან როლოვერულ, პერიოდულ საფუძველზე). იმავედროულად, ამერიკელ მენაბრეს თავისუფლად შეუძლია თავისი დეპოზიტის გადაყვანა სხვა ნებისმიერ კონვერტირებად ვალუტაში (ბანკს ასევე შეუძლია ამ დეპოზიტების გამოყენება თავისი სავალუტო სპეკულაციებისათვის) ან გამოიყენოს იგი თავის კონტრაქტებთან ანგარიშსწორებისთვის. ასეთია, მაგალითად ნავთობდოლარების გაჩენის მექანიზმი, რომლებსაც უხდიდნენ ამერიკული კორპორაციები ნავთობმომპოვებელ ქვეყნებს. კორპორაციების მიმდინარე ანგარიშებზე ოვერდრაფტის დაშვებით, ბანკები თვითონ ქმნიდნენ ოფშორულ დეპოზიტებს. შემდეგ ამ დეპოზიტს თავისუფლად შეუძლია მოძრაობა ოფშორულ ცენტრებსა და

ზონებს შორის ბანკიდან ბანკში აშშ-ის საზღვრებს გარეთ. ყველა ეს გადაადგილება ფიქსირდება ამერიკულ ბანკში – ოფშორული დეპოზიტის ფუძემდებელში.

“ლორო” და “ნოსტრო” ანგარიშები საკორესპონდენტო ანგარიშებია საერთაშორისო ანგარიშსწორებისათვის.

“ლორო” ანგარიში არის: 1. საკორესპონდენტო ანგარიში საერთაშორისო ანგარიშსწორებისათვის, რომელიც იხსნება ეროვნულ ბანკში უცხოური კორესპონდენტი-ბანკის სახელზე; 2. კორესპონდენტი-ბანკის მიერ გახსნილი ანგარიში თავისი კორესპონდენტის დავალებით გასაცემი და მისაღები თანხების დასაცავად. “ლორო” ანგარიში შეიძლება იყოს, აგრეთვე, მოცემული საკრედიტო დაწესებულების კორესპონდენტ-ბანკთან გახსნილი მესამე ბანკის საკორესპონდენტო ანგარიში. ამასთან, მოცემულ საკრედიტო დაწესებულებაში კორესპონდენტი-ბანკის ანგარიშს უწოდებენ “ვოსტრო” ანგარიშს. იგი ძირითადად იხსნება იმ კომერციული ბანკების მიერ, რომლებიც აქტიურად ახორციელებენ საბანკო გზავნილებს, აკრედიტივებს, ინკასოსა და სხვა ოპერაციებს საქონელსა და მომსახურებაზე ანგარიშსწორებისათვის. საკორესპონდენტო ანგარიშებზე ფულის გადახდა ხორციელდება ანგარიშის ნაშთის ფარგლებში ან ნაშთზე გადამეტებით ოვერდრაფტის ხარჯზე. ოვერდრაფტი ეწოდება მოკლევადიან კრედიტს, რომლის მიცემა ხდება ბანკის კლიენტის ანგარიშების ჩამოწერითა და დებეტური სალდოს წარმოქმნით.

“ნოსტრო” ანგარიში არის: 1. ანგარიში, რომელიც ბანკს აქვს თავის უცხოურ კორესპონდენტ-ბანკში და რომელზედაც აღირიცხება ყველა მისი დანახარჯი და შემოსავალი; 2. საკორესპონდენტო ანგარიში, რომელზედაც ტარდება ბანკის დავალებით კორესპონდენტის მიერ შესრულებული ყველა ოპერაცია [7, გვ. 228].

ოფშორული დეპოზიტების მფლობელები (ინვესტორები) არიან:

1. ცენტრალური ბანკები და სახელმწიფო სააგენტოები;
2. ტრანსნაციონალური კორპორაციები;
3. კერძო ინვესტორები.

ოფშორულ იურიდიქციებში შექმნილი ყველა ბანკი და საკრედიტო დაწესებულება, მათი შექმნის მიზნის შესაბამისად დაყოფილია 3 კატეგორიად [8, გვ. 88-89]:

1. დამოუკიდებელი კლიენტების სრული კომპლექსით მომსახურებისათვის შექმნილი საბანკო დაწესებულებები;

2. ბანკები ძირითადად ურთიერთდაკავშირებული საწარმოების ჯგუფის შიდა ოპერაციების ჩასატარებლად (კეპტივური საბანკო დაწესებულებები);

3. საბანკო დაწესებულებები ცალკეული ოპერაციების განსახორციელებლად ან დამფუძნებლის აქტივების მართვისათვის.

ორგანიზაციული ფორმით ოფშორული ბანკები რამდენიმე ტიპისაა [3, გვ. 91]:

1. რეზიდენტი ბანკი, რომელიც ახორციელებს ოფშორული ტიპის ოპერაციებს. ამ შემთხვევაში ბანკს ოფშორულ იურისდიქციაში აქვს რეალურად ფუნქციონირებადი ოფისი;

2. ოფშორული ბანკის როლს ასრულებენ უცხოური ბანკების ოფშორული ფილიალები, დამოუკიდებელი შვილობილი ბანკები ან განყოფილებები. მაგალითად, კვიპროსზე ოფშორული ბანკები არსებობენ ოფშორული საბანკო განყოფილებების ან ოფშორული საბანკო ქვედანაყოფების (Offshore Banking Unit – OBU) სახით, რომლებსაც აქვთ რეალურად ფუნქციონირებადი კვიპროსული ოფისი;

3. ოფშორული ბანკები სრული ან გენერალური საბანკო ლიცენზიით, რომლებსაც აქვთ რეალურად ფუნქციონირებადი ოფისი ოფშორულ იურისდიქციაში;

4. ე. წ. მართული ბანკები ან ბანკები პერსონალის გარეშე, რომლებიც უცხოურ ეკონომიკურ ლიტერატურაში იწოდებიან როგორც "administered". ასეთი ბანკების მთავარი თავისებურება ისაა, რომ ისინი მოქმედებენ სხვა ბანკის ბაზაზე პატრონი ბანკის მიერ ოფშორული ბანკის მფლობელთან დადებული სპეციალური ხელშეკრულების საფუძველზე.

მართული ბანკები (ბანკები პერსონალის გარეშე) უცხოური ბანკების მიერ ოფშორებში შექმნილი ქვედანაყოფების ყველაზე გავრცელებული ფორმაა. მათ ახასიათებს მთელი რიგი უპირატესობანი [17, გვ. 29]:

- მართულ ბანკს არ სჭირდება საკუთარი ოფისის გახსნა, რის შედეგად აღგილი აქვს ადმინისტრაციული ხარჯების ეკონომიას;
- მართული ბანკი იღებს დეპოზიტებისა და სინდიცირებული კრედიტების განთავსების საერთაშორისო ევროვალუტების ბაზრებზე გასვლის შესაძლებლობას;
- ოფშორული განყოფილების ან ფილიალის მიერ მიღებული მოგება გროვდება ოფშორულ ზონაში და მისი რეპატრიაცია ხდება მხოლოდ საჭირო რაოდენობით და ისეთი რეგულარობით, რომელიც იძლევა გადასახადების შემცირების შესაძლებლობას;

- ოფშორული ბანკი კლიენტის დეპოზიტებს დაარიცხავს პროცენტებს, რომლებიც “წყაროსთან” არ იბეგრება;
- ოფშორულ ბანკს აქვს სხვა ოფშორული კომპანიების მომსახურების უფლება.

ოფშორულ ბანკებს ძირითადად აფუძნებენ ბანკები და ფინანსური კომპანიები, ტრანსნაციონალური კორპორაციები. მსოფლიოს ოფშორული იურისდიქციების საბანკო სპეციალიზაციის ძირითადი ცენტრებია: კუნძულები მენი, გერნსი, ჯერსი, კეიპროსი, ბრიტანული ვირჯინიის კუნძულები, ბაჰამისა და კაიმანის კუნძულები, ბარბადოსი, ბელიზი, კუნძულები ტერკსი და კაიკოსი, ირლანდია, ლუქსემბურგი, ჰიბრალტარი, ვანუატუ, ნაურუ, სამოა, კუკის კუნძულები და ა. შ.

საბანკო ბიზნესის ერთ-ერთი უმსხვილესი ცენტრია ბაჰამის კუნძულების თანამეგობრობა, რომელიც ჯერ კიდევ 1983 წ. საბანკო ოპერაციების მოცულობით მსოფლიოს მესამე ცენტრი იყო ნიუ-იორკისა და ლონდონის შემდეგ. ამჟამად აქ დაახლოებით 400 ბანკი და სპეციალიზებული ფინანსური ორგანიზაციაა. მათი უმეტესობა განკუთვნილია მდიდარი კერძო (ფიზიკური) პირების მომსახურებისა და კაპიტალის მართვისთვის.

1990 წელს, როდესაც ბაჰამის კუნძულებმა დაკარგეს მიმზიდველობა, მისმა ხელისუფლებამ მიიღო კანონი ბიზნესის საერთაშორისო სამეწარმეო კომპანიების რეგისტრაციის შესახებ. სხვადასხვა მონაცემებით კუნძულებზე რეგისტრირებულია 40-დან 95 ათასამდე ასეთი კომპანია. სწორედ ეს კომპანიები ქმნიან ბაჰამის ოფშორული ინდუსტრიის საფუძველს. აღნიშნული კანონის მიღების მიუხედავად, შეუძლებელი გახდა მდგომარეობის გამოსწორება და ბაჰამის კუნძულებმა დაკარგეს თავიანთი პოზიცია.

ამჟამად ოფშორული ფინანსური ცენტრების მსოფლიო ლიდერია კაიმანის კუნძულები, სადაც მოქმედებს 500-ზე მეტი ბანკი (როგორც ადგილობრივი, ისე უცხოური ბანკების ქვედანაყოფები).

კაიმანის კუნძულებზე უცხოური ბანკის ფილიალის ან განყოფილების გასახსნელად საჭიროა:

- დამფუძნებლის ქვეყნის ხელისუფლების თანხმობა (ეს თანხმობა საჭიროა იმ შემთხვევაშიც, როდესაც ბანკი არ აპირებს კაიმანის კუნძულებზე ოპერაციების წარმოებას);
- ლიცენზიის მიღება.

ლიცენზიის მისაღებად განცხადებაში დაწვრილებით უნდა აისახოს გასახსნელი ქვედანაყოფის საქმიანობის ყველა ასპექტი და უპირველესად [17, გვ. 34]:

- შექმნის ზოგადი მიზნები და მიზნები;
- კლიენტების ბაზა (იურიდიული ან ფიზიკური პირები, იმავე ჯგუფების წევრები, კლიენტთა ურთიერთობის გეოგრაფია და ა.შ.);
- აქტივების სტრუქტურისა (საკრედიტო პორტფელი, საინვესტიციო პოლიტიკა, ლიკვიდობის უზრუნველყოფა);
- საშტატო განრიგი სამმართველო და სხვა პერსონალისათვის;
- შემოსავლის წყაროები და ბალანსგარე ოპერაციების სახეები.

შეზღუდული საბანკო ლიცენზიის (კეპტიური ბანკის) განცხადებას უნდა დაერთოს იმ მხარეთა სრული სია, რომლებთან მოცემული ბანკი აპირებს ბიზნესის განხორციელებას. სატრასტო კომპანიებისათვის საჭიროა მონაცემები მათ მიერ მართული ტრასტების დამფუძნებლებისა და ბენეფიციარების შესახებ.

პრაქტიკულად ყველა ოფშორულ საბანკო იურისდიქციაში ბანკების რეგისტრაციისა და ლიცენზირებისადმი წაყენებულია უფრო მკაცრი მოთხოვნები, ვიდრე სხვა კომპანიებისადმი. მაგალითად, მათ, ჩვეულებრივ, ეკრძალებათ აქტივების ემისია წარმომდგენზე, უფრო ფართოა ბანკების რეგისტრაციისა და ლიცენზიის მიღებისათვის წარსადგენი აუცილებელი ინფორმაციის მოცულობა, გარდა ამისა, ბანკებისათვის შეიძლება სავალდებულო იყოს არამართო ყოველწლიური, არამედ ყოველკვარტალური ანგარიშების წარდგენა.

3.5. ოფშორული სადაზღვევო ბიზნესი

თანამედროვე პირობებში დაზღვევა ფინანსური საქმიანობის დამოუკიდებელი და კაპიტალის გამოყენების სპეციფიკური სფეროა. მისი უპირველესი მიზანია დამზღვევთა მატერიალური ინტერესების დაკმაყოფილების საფუძველზე მოგების მიღება. მზღვეველთა როლში გამოდიან დამზღვევთა შენატანების თავმოყრელი (სადაზღვევო ფონდების შემქმნელი) ორგანიზაციები (კომპანიები), რომლებიც კისრულობენ დამზღვევთა ზარალის ანაზღაურებას. სადაზღვევო ფონდების მოცულობა, ჩვეულებრივ, დამზღვევთა ზარალის ანაზღაურებისათვის საჭირო თანხებს აღემატება. საკუთრივ სადაზღვევო საქმიანობაში ამ თანხების გამოყენებლობის გამო, იქმნება კაპიტა-

ლის ბაზარზე სახსრების გატანისა და სხვადასხვა სახის ინვესტიციების განხორციელების შესაძლებლობა. შესაბამისად, სადაზღვევო კომპანიები გამოდიან კაპიტალის ბაზრის სუბიექტების როლში და მნიშვნელოვან მოგებას იღებენ. კიდევ უფრო მეტი მოგების მიღების შესაძლებლობას იძლევა ოფშორული სადაზღვევო ბიზნესი.

ოფშორული სადაზღვევო კომპანიები არიან გადამზღვევი (ჩვეულებრივი) კომპანიები (reinsurance companies) და სადაზღვევო კომპანიები, რომლებიც ახორციელებენ ფირმისშიდა დაზღვევას (captive insurance). კეპტიურ კომპანიებს შუალედური ადგილი უკავიათ დაზღვევასა და კორპორაციულ თვითდაზღვევას შორის. მათი შექმნა დაიწყო XX საუკუნის 60-იანი წლების ბოლოს, როდესაც ტრანსნაციონალური კორპორაციების სწრაფ ექსპანსიას არ მოჰყვა ტრადიციული სადაზღვევო კომპანიების განვითარება. კეპტიური, ე.წ. "ჯიბის" კომპანიები სპეციალურად იქმნება სამრეწველო კორპორაციების მიერ მშობლიური კომპანიების და მათთან დაკავშირებული ფირმების ქონებისა და ინტერესების დასაზღვევად. ამასთან კეპტიურ კომპანიას შეუძლია დააზღვიოს მხოლოდ უცხოურ იურისდიქციაში მყოფი შეილობილი ან მშობელი (დედა) კომპანიები. მათ მიერ მიღებული შემოსავალი ფირმაში ანუ "სახლში" რჩება, ამასთან, ოფშორულ კეპტიურ სადაზღვევო კომპანიებს უფრო მეტი შეღავათები აქვთ, ვიდრე ჩვეულებრივ ოფშორულ სადაზღვევო კომპანიებს.

კეპტიური სადაზღვევო კომპანიების გამოყენებით შესაძლებელია სადაზღვევო მომსახურების გაიაფება. ეს აიხსნება შემდეგი გარემოებით: სადაზღვევო განაკვეთის ფორმირებაზე ზემოქმედებს სადაზღვევო რეზერვის ფორმირების აუცილებლობა. მისი სიდიდე ოფშორულ იურისდიქციებში, მაღალგადასახადიან იურისდიქციებთან შედარებით, ბევრად ნაკლებია ან ასეთი რეზერვები საერთოდ არაა გათვალისწინებული, რის შედეგად იაფდება სადაზღვევო მომსახურება.

კეპტიური სადაზღვევო კომპანია დამფუძნებლებს აძლევს შემდეგ უპირატესობებს [8, გვ. 93-94]:

1. ჩვეულებრივი სადაზღვევო კომპანიები არ კისრულობენ სპეციფიკური რისკების დაზღვევას, მაგრამ თუ კისრულობენ – ძალიან მკაცრი პირობებით, ხოლო კეპტიური კომპანია აზღვევს ყველაფერს, ამასთან, დაბალი ფასებით – ამ შემთხვევაში იგი უბრალოდ შეუცვლელია.

2. თუ სადაზღვევო გადასახდელები გამოირიცხება დაბეგვრას დაქვემდებარებული ბაზიდან, საკუთარი სადაზღვევო კომპანია იძლევა სადაზღვევო გადასახდელების დონის თვითნებურად აწვეის შე-

საძლებლობას, რითაც ამცირებს საგადასახადო გადასახდელებს, ხოლო სადაზღვევო შენატანების სახით გადახდილი ფული მაინც საკუთარ ბიზნესში ბრუნდება.

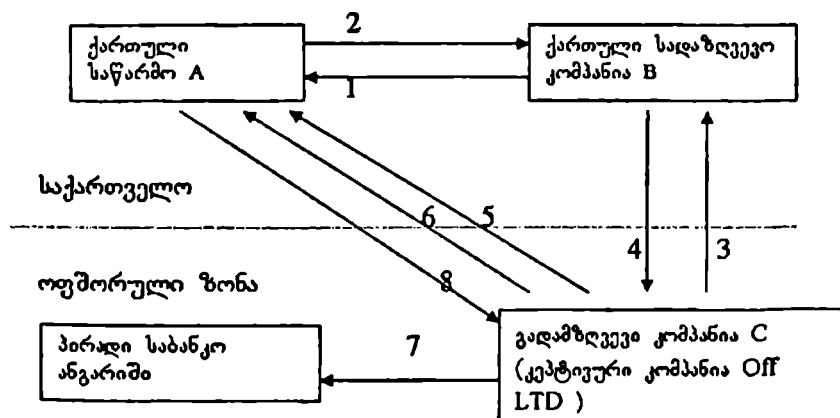
3. კეპტიურ კომპანიებს არ გააჩნიათ სადაზღვევო ბროკერებისათვის გასამრჯელოს გადახდის აუცილებლობა, რაც იძლევა ასეთი კომპანიების ზარჯების არსებითად შემცირებისა და რენტაბელობის ამაღლების შესაძლებლობას, ჩვეულებრივ სადაზღვევო კომპანიებთან შედარებით.

ოფშორული სადაზღვევო კომპანიის საქმიანობა ხორციელდება შემდეგი სქემით: საწარმო A აფუძნებს სადაზღვევო კომპანიას B, რომელიც, თავის მხრივ, ოფშორულ ოურისდიქციაში აფუძნებს გადამზღვევ კომპანიას C.

B და C კომპანიები სოლიდარული ფინანსური პასუხისმგებლები არიან რისკების დაზღვევისას.

A საწარმო (მაგალითად, ქართული) თავისი ქვეყნის B სადაზღვევო კომპანიაში აზღვევს ქონებას ეროვნულ ვალუტაში და მაღალი სადაზღვევო განაკვეთებით. A და B-ს შორის ფორმდება დაზღვევის ხელშეკრულება, რომლის საფუძველზე A იხდის შენატანს. აღსანიშნავია, რომ სადაზღვევო ქონებაში შეიძლება შედიოდეს ისეთი ქონება, რომლის დაზღვევა, ჩვეულებრივ, არაა მიღებული, რადგან მისი დაზიანების ან განადგურების შანსი თითქმის არ არსებობს. შემდეგ ეტაპზე წარმოებს რისკების გადაზღვევა ვალუტაში C ოფშორულ სადაზღვევო კომპანიაში. ასეთი სახით ლეგალურად ხდება ვალუტის გატანა უცხოეთში და ოფშორული კომპანიის ანგარიშზე მისი ჩარიცხვა, საიდანაც იგი უბრუნდება ქართულ კომპანიას სესხის სახით. სადაზღვევო ანარიცხები და გადასახდელები კრედიტის გამოყენებაზე მნიშვნელოვნად ამცირებენ საწარმოს საბალანსო მოგებას და, შესაბამისად, გადასახადებს. დაზღვევისა და გადაზღვევის ოპერაციებისათვის ოფშორული ზომების გამოყენების სქემა მოცემულია ნახ. 3, სადაც ციფრები აღნიშნავენ შემდეგ პოზიციებს: 1 — დაზღვევის ხელშეკრულების გაფორმება A და B-ს შორის; 2 — სადაზღვევო შენატანების გადახდა A-ს მიერ; 3 — გადაზღვევის ხელშეკრულების გაფორმება ეროვნულ სადაზღვევო კომპანია (B) და ოფშორულ გადამზღვევ კომპანიას (C) შორის; 4 — ფულადი სახსრების გადარიცხვა გადამზღვევის ანგარიშზე; 5 — ხელშეკრულების გაფორმება სესხის მიცემაზე; 6 — ქართული კომპანიის მიერ უცხოეთიდან კრედიტის მიღება; 7 — დაინტერესებული საქართველოს მოქალაქეების პირად საბანკო ანგარიშებზე ფულადი სახსრე-

ბის ჩარიცხვა; 8 – კრედიტის დაბრუნება მის გამოყენებაზე განსაზღვრულ თანხასთან ერთად.

ნახ. 3. ოფშორული ზონების გამოყენება დაზღვევისა და გადაზღვევის ოპერაციებისათვის

კეპტიურული დაზღვევა მიზანშეწონილია, როდესაც: 1. რისკი მცირეა, ხოლო სადაზღვევო პრემია მაღალია ან 2. ქვეყნის კანონით დაზღვევა სავალდებულოა, მაგრამ ბიზნესისათვის იგი არახელსაყრელია. პირველ შემთხვევაში საწარმოს მფლობელისათვის ხელსაყრელია ქონების დაზღვევა საკუთარ სადაზღვევო კომპანიაში, რადგან მას ექნება სადაზღვევო თანხების გამოყენების შესაძლებლობა (ეს თანხები მის განკარგულებაში რჩება). მეორე შემთხვევა შეიძლება განვიხილოთ შემდეგ მაგალითზე. ავიაკომპანიის კუთვნილი თვითმფრინავის დაზღვევა ქვეყნის კანონმდებლობით სავალდებულოა, მაგრამ კომპანიას არ სურს მისი დაზღვევა, რადგან თვითმფრინავის კატასტროფის შემთხვევაში, სადაზღვევო კომპენსაციის მიუხედავად, საქმიანობის გაგრძელება შეუძლებელი იქნება. ამიტომ ავიაკომპანია, სხვა სადაზღვევო კომპანიისათვის სადაზღვევო პრემიების გადახდის ნაცვლად, ოფშორულ იურისდიქციაში კეპტიურ სადაზღვევო კომპანიას აფუძნებს. ეს მისთვის ხელსაყრელია, რადგან იგი იღებს კანონით საჭირო სადაზღვევო პოლისს, აგრეთვე კომპენსაციას გადასახადებში (ზემოთ მოცემული სქემის მსგავსად), რადგან ანარიცხები სავალდებულო დაზღვევაზე საგადასახადო ბაზაში არ შედის.

აღსანიშნავია, რომ ოფშორული ბანკების მსგავსად, ოფშორული სადაზღვევო კომპანიების შექმნა საკმაოდ რთულია, რადგან [8, გვ.93]:

1. არსებობენ ოფშორული ტერიტორიები, სადაც სადაზღვევო კანონმდებლობა არ არსებობს: ნებისმიერ კომპანიას შეუძლია სადაზღვევო საქმიანობის განხორციელება ადგილობრივი კანონმდებლობის საფუძველზე, მაგრამ მას არ ექნება სადაზღვევო ლიცენზია, რადგან იქ არ არსებობს ცნება – სადაზღვევო ბიზნესის რეგულირება. შესაბამისად, ასეთი სადაზღვევო კომპანიის პერსპექტივები საერთაშორისო ბაზარზე ძალიან სეჭვოა.

2. ოფშორულ კომპანიას შეიძლება ეწეროს “სადაზღვევო”, მაგრამ იგი არ კისრულობდეს საბოლოო რისკებს, ე. ი. იგი ფაქტობრივად სადაზღვევო ბროკერის როლში გამოდის.

სრულფასოვანი სადაზღვევო კომპანიის შესაქმნელად საჭიროა ლიცენზირების პროცედურის გავლა. იგი ითვალისწინებს იმავე ოპერაციებს, რაც ოფშორული ბანკის დაფუძნებისთვისაა გათვალისწინებული: კონფიდენციალური ინფორმაციის წარდგენა, ბიზნეს-გეგმის დაწერა, საწესდებო კაპიტალის გადახდა და ა. შ.

ოფშორულ ზონებში სადაზღვევო კომპანიების დაფუძნებისათვის საჭიროა მთელი რიგი კრიტერიუმების დაცვა. მათ შორის აღსანიშნავია:

- მინიმალური გადახდილი საწესდებო კაპიტალი, რომელიც განსხვავებულია ოფშორული იურისდიქციებისა და დაზღვევის (ბიზნესის) სახეების (კატეგორიებისა და კლასების) მიხედვით;
- სათანადო ფინანსური კაპიტალის არსებობა და “რეზერვები – პრემიების” გარკვეული თანაფარდობის დაცვა;
- რისკების გადაზღვევა პირველი კლასის გადამზღვევ კომპანიებში;
- სადაზღვევო და საგადაზღვევო საქმიანობის გამოცდილება;
- პერსონალის სათანადო კვალიფიკაცია;
- ბიზნესის შემოწმება უფლებამოსილი კომპეტენტური აუდიტორების მიერ;
- ოფშორული იურისდიქციისათვის კომპანიის მიერ განხორციელებული სადაზღვევო ბიზნესის სარგებლობა.

სადაზღვევო სპეციალიზაცია ახასიათებს შემდეგ ოფშორულ იურისდიქციებს: კუნძულები მენი, გერნსი, ჯერსი, კეპროსი, ბაჰა-

მის კუნძულები, ბერმუდის კუნძულები, კაიმანის კუნძულები, კუნძულები ტერასი და კაიკოსი, ირლანდია, ლუქსემბურგი, ჰობარტარია.

მენის კუნძულზე სადაზღვევო საქმიანობა რეგულირდება 1986 წელს მიღებული სადაზღვევო აქტის საფუძველზე. ამ აქტის დამატების სახით მიღებულია, აგრეთვე, სადაზღვევო რეგულირების წესები, რომლებსაც პერიოდულად მიმდინარე ზოგადი მითითებებით ავსებენ.

მენის კუნძულზე სადაზღვევო კომპანიების შექმნა შეიძლება მხოლოდ შეზღუდული პასუხისმგებლობის კომპანიების ფორმით. დასაშვებია პასუხისმგებლობის შეზღუდვა აქციებით ან გარანტიებით. ამ კუნძულზე რეგისტრირებული კვატრეური კომპანიების უმეტესობა სარგებლობს მმართველი რეზიდენტი-სტრუქტურებით, ზოგიერთს აქვს საკუთარი ოფისი პერსონალით. სადაზღვევო კომპანიების ზედამხედველობას ახორციელებს დაზღვევის სამმართველო და მის მიერ დანიშნული ინსპექტორი (სუპერვიზორი). სამმართველო გასცემს ნებართვას (ლიცენზიას) სხვადასხვა სახის რისკების დაზღვევაზე. მას ნებისმიერ დროს შეუძლია კომპანიის საქმიანობის კონტროლის განხორციელება, მისთვის საინტერესო ინფორმაციის მოთხოვნა, დაზღვევის დამატებითი პირობების შემოღება, სეროიზული დარღვევების შემთხვევაში – კომპანიის ლიკვიდაციის წამოწყება.

მენის კუნძულზე დასაზღვევო კომპანიის რეგისტრაციაზე ნებაართვის მისაღებად აუცილებელია ბიზნეს-გეგმის წარდგენა, რომლის საფუძველზე ინსპექტორი ადგენს, ექნება თუ არა კომპანიას სათანადო ფინანსური რეზერვები სტაბილური ბიზნესისათვის. ბიზნეს-გეგმას ადგენენ 3 წელზე. იგი უნდა შეიცავდეს: შემოსავლების პროგნოზს, მოგებისა და ზარალის, დანახარჯების, ბალანსის ანგარიშებს, ანგარიშებზე სახსრების მოძრაობას (მათ შორის დამზღვევების გასამრჯელოს გაცემას), ყოველი წლის პრემიების თანხას, აგრეთვე, გადაზღვევის დაწვრილებით პროგრამას, რომელიც ასახავს გადაზღვევი ორგანიზაციის დასახელებებს, სადაზღვევო პრემიებს, გადაზიდვების თანხებს. ამასთან, დასაბუთებული და დადგენილი უნდა იყოს რეზერვები დაზღვევის ყოველ სახეზე და გადახდისუნარიანობის ნორმატივები.

გადახდისუნარიანობის ნორმატივები დგინდება ინდივიდუალურად ყოველი სადაზღვევო კატეგორიისათვის. ისინი წარმოდგენილია შემდეგი 3 გამსხვილებული კატეგორიით: 1. სიცოცხლის დაზღვევა; 2. სიცოცხლის დაზღვევისაგან განსხვავებული დაზღვევა; 3. შეზ-

ღუღული დაზღვევა. ეს კატეგორიები, თავის მხრივ, იყოფა კლასებად. მენის კუნძულზე მოქმედებს დაზღვევის 12 კლასი.

მენის კუნძულზე რეგისტრირებული კომპანიების მართვა და კონტროლი უშუალოდ ადგილზე წარმოებს. კუნძულის უფლებამოსილ სამთავრობო ორგანოებს აქვთ სადაზღვევო კომპანიის მიმდინარე დოკუმენტაციის ინსპექტირების უფლება.

სადაზღვევო კომპანიებმა დაზღვევის სამმართველოს ყოველწლიურად უნდა წარუდგინონ მომავალი წლის გადახადისუნარიანობის ნორმების დაცვის უზრუნველყოფელი კალკულაციის გეგმები. ამ კალკულაციებს ამოწმებენ აუდიტორები და თავის დასკვნას წარუდგენენ დაზღვევის ინსპექტორებს.

დაზღვევის სამმართველო ახორციელებს სადაზღვევო საქმიანობისათვის კომპანიის რესურსების საკმაობის შეფასებას შემდეგი ფაქტორების გათვალისწინებით:

- საწყისი გადახდილი კაპიტალის მოცულობა (ყოველი კლასის ბიზნესისათვის დადგენილია მინიმალური კაპიტალის ზომა);
- სატრასტო ბალანსი;
- გადახდისუნარიანობის ნორმები.

მინიმალურ კაპიტალთან ერთად კომპანიამ სპეციალურ ანგარიშზე უნდა შეიტანოს სავალდებულო რეზერვი, რომელიც საწესდებო კაპიტალის არანაკლებ 10%-ია. სარეზერვო თანხები განთავსდება დეპოზიტსა და სახელმწიფო ფასიან ქაღალდებში.

მენის კუნძულზე სავალდებულოა ყოველწლიური ფინანსური ანგარიშების, აგრეთვე, კვარტალური ანგარიშების წარდგენა.

ყოველწლიური ფინანსური ანგარიშის ფორმა განსაზღვრულია 1931 და 1986 წლების კანონებით კომპანიების შესახებ. იგი მოიცავს ღირებულებების ანგარიშს, მოგებისა და ზარალის ანგარიშს, ბალანსს კომენტარებით. წლიური ანგარიში ექვემდებარება აუდიტორულ შემოწმებას, რომელთაც მაღალ მოთხოვნებს უყენებენ. სიცოცხლის დამზღვევმა კომპანიებმა, აუდიტორული დასკვნის გარდა, დაზღვევის სამმართველო უნდა წარუდგინონ კომპეტენტური აქტუარის დასკვნა. ეს დასკვნა უნდა ადასტურებდეს, რომ ბალანსის წარდგენის თარიღისათვის კომპანიის ვალდებულება სიცოცხლის დაზღვევის მიმართ ბალანსში ასახულ სიცოცხლის დაზღვევის ფონდს არ აღემატება.

წლიური ფინანსური ანგარიში დაზღვევის სამმართველოს წარუდგინება აქციონერთა კრების მიერ მისი დამტკიცებიდან 21 დღის

განმავლობაში, მაგრამ არაუგვიანეს ექვსი თვის ვადაში ფინანსური წლის დამთავრებიდან.

წლიური ანგარიშების დამატების გარდა, სადაზღვევო კომპანიის ღირებულებები დაზღვევის სამმართველოში წარადგენენ, აგრეთვე, კვარტალურ ანგარიშებს. კვარტალური ანგარიშების მიზანია კანონთან და ლიცენზიის მოთხოვნებთან კომპანიის საქმიანობის შესაბამისობის დადასტურება. ამ ანგარიშებში უნდა აისახოს პრემიები, გაცემული გასამრჯელო, გადამზღვეველთა გადასახდელები, ანგარიშის ბალანსი, ინვესტიციები, გადაზღვევის შეწყვეტილი კონტრაქტები, ყველა სხვა მატერიალური ცვლილება.

მენის კუნძულის კანონმდებლობით მაღალრისკიანი პროექტების შემთხვევაში სადაზღვევო კომპანიებს წაეყენებათ დამატებითი მოთხოვნები. მაგალითად, თუ კომპანიის ერთდროული რისკი აღწევს მისი წმინდა ღირებულების 25%-ს, უნდა შეიქმნას დამატებითი რეზერვი აქციონერთა გაუნაწილებელი მოგების ხარჯზე. ამ რეზერვში ყოველწლიურად გადაირიცხება კომპანიის მთლიანი მოგების (დაბეგრამდე) 20% იმ მომენტამდე, სანამ ერთდროული რისკი 25%-ზე ნაკლები არ იქნება. რისკის 15%-მდე შემცირების შემთხვევაში ინსპექტორის ნებართვის საფუძველზე შეიძლება მთელი მოგება აქციონერებზე გაიცეს. ინსპექტორის ასეთი ნებართვა გაიცემა მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც გამოირიცხულია რისკის შემდგომი გადიდება.

1981 წელს მიღებულია აქტი განთავისუფლებული სადაზღვევო კომპანიების შესახებ. ამ აქტით კომპანიები, რომლებიც თავიანთ საქმიანობას ახორციელებენ მხოლოდ მენის კუნძულის ფარგლებს გარეთ (მენის იურისდიქციას ისინი იყენებენ მხოლოდ კომპანიის რეგისტრაციისა და მართვის ადგილად), თავისუფლდებიან საშემოსავლო გადასახადისაგან. ამისათვის მათ შესაბამისი განაცხადი უნდა გააკეთონ ასესორის სახელზე. გადასახადებისგან თავისუფლდება როგორც უშუალოდ სადაზღვევო საქმიანობისაგან მიღებული მოგება, ისე ინვესტირებისგან მიღებული შემოსავლები, დივიდენდები და ღირებულებითა ხელფასები.

მენის კუნძულის არარეზიდენტი სადაზღვევო კომპანიებისათვის, რომლებიც საქმიანობას კუნძულის ტერიტორიაზე ახორციელებენ (თავისი განყოფილების ან ფილიალის მეშვეობით), იხდნენ საშემოსავლო გადასახადს 20%-იანი განაკვეთით. სადაზღვევო პრემიებზე კი არაა გათვალისწინებული დამატებული ღირებულების გადასახადი.

უკანასკნელ წლებში სადაზღვევო სპეციალიზაციის ოფშორული იურისდიქციებიდან განსაკუთრებული პოპულარობა მოიპოვა

ჯერსის კუნძულმა, რადგან მისი კანონმდებლობა ხელს უწყობს კუნძულის ტერიტორიაზე ბიზნესის, კერძოდ კი – სადაზღვევო ბიზნესის განვითარებას. 1983 წელს აქ მიღებულია კანონი სადაზღვევო ბიზნესის შესახებ, რომელშიც შესწორებები შეტანილია 1984 წელს. გარდა ამისა, პერიოდულად გამოიცემა მთავრობის ბრძანებები სადაზღვევო საქმის შესახებ, რომელთა შორისაა “ბრძანებულება ნატურალურ ფორმაში ანაზღაურების შესახებ”, “ბრძანებულება განაცხადის შეტანისას ბაჟის გადახდის შესახებ”, “ბრძანებულება კომპანიათა რაოდენობის დაწესების შესახებ”, “ბრძანებულება გამონაკლისებისა და განთავისუფლებების შესახებ” და ა. შ. 1983 წლის კანონი ეკპტივურ სადაზღვევო და გადაზღვევ კომპანიებს განსაკუთრებულ სტატუსს ანიჭებს. ამასთან, ამ კანონით იზღუდება ეკპტივური კომპანიების მფლობელთა რიცხვი და იგი 15-ს არ უნდა აღემატებოდეს.

ჯერსის კუნძულებზე სადაზღვევო კომპანიების დაფუძნებისადმი საკმაოდ მკაცრი მოთხოვნებია წაყენებული. მათ უნდა დაიცვან ზემოთ აღნიშნული ყველა კრიტერიუმი. ამასთან, კანონის თანახმად, კომპანიებს აქვთ ჯერსის რეზიდენტი აგენტებისა და პერსონალის გამოყენების უფლება.

სადაზღვევო კომპანიის შექმნის ნებართვა ფორმალურად გაიცემა ფინანსებისა და ეკონომიკის კომიტეტის მიერ, მაგრამ კომპანიის დამფუძნებლებმა ჯერ უნდა მიმართონ კომერციული საქმეების რწმუნებულს, რომელსაც აკისრია სადაზღვევო საქმიანობის რეალური კონტროლი და მართვა. ნებართვის გასაცემად რწმუნებული ითხოვს შესაქმნელი კომპანიის შესახებ ინფორმაციას. ამ ინფორმაციაში შედის ბიზნეს-გეგმა, საქმიანობისა და მართვის აღწერა, სამწლიანი ფინანსური პროგნოზი, სადაზღვევო და გადაზღვევის ხელშეკრულებებისა და პოლისის ნიმუშები. სადაზღვევო საქმიანობის განხორციელებაზე გაცემული ნებართვა ითვალისწინებს ყოველწლიურ შემოწმებებს, რომელთა მიზანია კანონთან და ლიცენზიებთან წარმოებული ბიზნესის შესაბამისობის დადგენა.

ჯერსის კანონმდებლობით კომპანიების მინიმალური კაპიტალის ზომა არაა განსაზღვრული, ამიტომ მისი დადგენა ხდება ყოველი ინდივიდუალური სიტუაციიდან გამომდინარე. აღნიშნულის მიუხედავად, ჩვეულებრივ შეუძლებელია კომპანიის დაფუძნებაზე ნებართვის მიღება, თუ მისი გადახდილი საწესდებო კაპიტალი 100 ათას ფუნტ სტერლინგზე ნაკლებია.

ჯერსის კუნძულებზე სადაზღვევო კომპანიების შექმნა შეიძლება ორი ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმით:

- კომპანია რეზიდენტი დაბეგვრის მიზნებისათვის;

• გადასახადებისგან განთავისუფლებული კომპანია — exempt;

უკანასკნელ შემთხვევაში კომპანიამ უნდა გადაიხადოს ყოველწლიური მოსაკრებელი 500 ფტ სტერლინგის ოდენობით.

კომპანიის იურიდიული ფორმის (სტატუსის) განსაზღვრა ენიჭება რწმუნებულს საშემოსავლო გადასახადებზე, სტატუსი დამოკიდებულია კუნძულის ეკონომიკისათვის კომპანიის მნიშვნელობაზე და ემყარება შემდეგ მთავარ წესს: კომპანიის მიერ კუნძულის ბიუჯეტში გადახდილი ჯამური გადასახადი არ უნდა იყოს მისი მოგების 2%-ზე ნაკლები. კომპანიის დასაბეგრი ბაზის ფორმირებისას ითვალისწინებენ, აგრეთვე, ზოგიერთ სხვა ფაქტორსაც.

მენის კუნძულისაგან განსხვავებით, ჯერის კუნძულზე ფინანსური ანგარიშების კონკრეტული ფორმა არაა განსაზღვრული. მიუხედავად ამისა, სადაზღვევო კომპანიებმა ხელისუფლებას ყოველწლიურად უნდა წარუდგინონ დამოუკიდებელი აუდიტორების მიერ შემოწმებული ანგარიში, რომელსაც, ჩვეულებრივ, დიდ ბრიტანეთში მიღებული მოთხოვნების შესაბამისად ადგენენ.

კომპანიის ფინანსური ანგარიში ინახება კომერციული საქმის დეპარტამენტში. უცხო პირებს ეკრძალებათ ამ ინფორმაციის გაცნობა, რადგან იგი კონფიდენციალური ხასიათისაა.

სადაზღვევო ბიზნესი კარგადაა განვითარებული კვიპროსზე. აქ სადაზღვევო ბიზნესი ძირითადად აგენტებისა და ბროკერების მეშვეობით ხორციელდება, თუმცა დასაშვებია სადაზღვევო პროდუქტების პირდაპირი გაყიდვა სადაზღვევო კომპანიების მიერ.

კვიპროსზე სადაზღვევო ბიზნესის საკანონმდებლო ბაზა დივერსიფიცირებულია. აქ პრაქტიკულად ყველა სახის რისკის დაზღვევა შეიძლება. სადაზღვევო კომპანიების საქმიანობის ზედამხედველობას ახორციელებს დაზღვევის სუპერინტენდანტი, რომელიც თავის საქმიანობას წარმართავს 1967 და 1980 წლის კანონებით დაზღვევის შესახებ, 1969 წლის სადაზღვევო კომპანიების წესებით, 1984 და 1990 წლებში მიღებული დამატებითი საკანონმდებლო აქტებით დაზღვევის შესახებ.

სადაზღვევო ლიცენზიის მიღება წარმოებს დაზღვევის სუპერინტენდენტში განაცხადის წარდგენის საფუძველზე, რომელსაც უნდა დაერთოს ამონაწერი საბანკო ანგარიშიდან (ამონაწერი ადასტურებს საწესდებო კაპიტალისა და სალიცენზიო ბაჟის გადახდას). აღნიშნულიდან გამომდინარე, ლიცენზიის მიღებაზე განაცხადის შეტანამდე კომპანია უნდა იყოს რეგისტრირებული და მას გახსნილი უნდა ჰქონდეს საბანკო ანგარიში.

კომპანიები, რომლებიც სადაზღვევო ლიცენზიას პირველად იღებენ, სუპერინტენდენტს აბარებენ დოკუმენტების კომპლექტს,

რომელშიც შედის: სადამფუძნებლო დოკუმენტების ასლები, განცხადებული და შეტანილი კაპიტალის ამსახველი ბალანსი, 3-წლიანი ბიზნეს-გეგმა აუდიტორის დასკვნით, სიცოცხლის დაზღვევისათვის, აგრეთვე, აქტუარის დასკვნა. ლიცენზია განიხილება დაახლოებით 30-დღიან ვადაში. იგი გაიცემა 1 წლის ვადით, რის შემდეგ შეიძლება მისი გაგრძელება. ლიცენზიის გასაგრძელებლად სუპერინტენდანტს წარედგინება ინფორმაცია კომპანიის შემოსავლების შესახებ, მოგებისა და ზარალის ანგარიში, საანგარიშო წლის ბალანსი, აგრეთვე, ინფორმაცია წინა ორი წლის განმავლობაში გადახდისუნარიანობის მარჟის დაცვის შესახებ, ხოლო მისმა სიცოცხლის დამზღვევმა კომპანიებმა დამატებით უნდა წარადგინონ აქტუარის ანგარიში.

დაზღვევის სუპერინტენდანტს აქვს კომპანიების საქმეების კონტროლის, აუდიტორის დასკვნის პარამეტრების გაფართოების უფლება. ყოველი ახალი სადაზღვევო პროდუქტი მასთან უნდა იყოს შეთანხმებული. დარღვევების შემთხვევაში სუპერინტენდანტს შეუძლია ლიცენზიის შეჩერება ან მისი გაუქმება. მის ფუნქციაში შედის, აგრეთვე, სადაზღვევო აგენტებისა და ბროკერების საქმიანობის ლიცენზირება.

ჩვეულებრივი სადაზღვევო კომპანიის მინიმალური კაპიტალი 200 ათას კვიპროსულ ფუნტს შეადგენს, ხოლო კეპტივური კომპანიებისათვის იგი 20-ჯერ ნაკლებია. ჩვეულებრივი სადაზღვევო კომპანიები ვალდებული არიან სახსრები განათავსონ სპეციალურ ფონდებში ცენტრალური ბანკის სპეციალურ ანგარიშებზე (კეპტივურ კომპანიებზე ეს მოთხოვნა არ ვრცელდება). კვიპროსის ცენტრალურ ბანკს განსაკუთრებული ადგილი უკავია სადაზღვევო ბიზნესში. მის ფუნქციებში შედის:

- სარეზერვო ფონდებში ანარიცხი თანხების შეგროვება;
- ადგილობრივ სადაზღვევო კომპანიებში განხორციელებული უცხოური ინვესტიციების დონის კონტროლი;
- ოფშორული გენერალური და კეპტივური სადაზღვევო კომპანიების, ფილიალებისა და განყოფილებების შექმნაზე ნებართვის გაცემა;
- ოფშორული კომპანიების განთავისუფლება სავალუტო კონტროლისაგან;
- სხვა ფუნქციები.

სადაზღვევო კომპანიებს, ოფშორული გენერალური და კეპტივური კომპანიების გარდა, ევალებათ სადაზღვევო პრემიების ნაწილის ინვესტირება ე. წ. ნებადართულ ინვესტიციებში. ანარიცხები

შეადგენენ ხანძრისა და უბელური შემთხვევების დაზღვევიდან მიღებული პრემიების 70%-ს (გადაზღვევაზე გადახდილი თანხების გამოკლებით) და ტვირთების სატრანსპორტო დაზღვევიდან მიღებული პრემიების 50%-ს.

კვიპროსის სადაზღვევო კომპანიების ფინანსური ანგარიშგებისათვის დამახასიათებელია გარკვეული თავისებურებანი. ამ კომპანიებს აქვთ უფლება საიდუმლოდ შეინახონ საშემოსავლო გადასახადების გაანგარიშების მექანიზმი, ყოველი კლასის დაზღვევის რაოდენობრივი პარამეტრები, სარეზერვო ანგარიშებზე ფულადი სახსრების კონკრეტული მოძრაობა, აქტივების, პასივების, შემოსავლებისა და დანახარჯების ხასიათი.

წლიურ ფინანსურ ანგარიშგებაში შედის ანგარიში შემოსავლების შესახებ, მოგებისა და ზარალის ანგარიში და ბალანსი. ფინანსური ანგარიშგება ექვემდებარება სავალდებულო აუდიტორულ შემოწმებას. ანგარიშებს ინახავენ კომპანიების რეესტრის არქივში.

კვიპროსზე დაბეგვრა ორ ეტაპად ხორციელდება. პირველ ეტაპზე (საანგარიშო პერიოდის დადგომამდე 6 თვით ადრე) კომპანია იხდის საგადასახადო ავანსს მიმდინარე წლის მოსალოდნელი მოგების შესაბამისად. ამ ავანსს ითვალისწინებენ საბოლოო ანგარიშსწორების დროს და თუ ფაქტობრივი მოგება მოსალოდნელს აღემატება, კომპანია სხვაობაზე იხდის გადასახადს, ხოლო მოსალოდნელი გადახდილი მოგების მიღებისას გადახდილი მოგების ნამეტო (მას აგრეთვე ემატება პროცენტი დადგენილი განაკვეთით) უბრუნდება კომპანიას.

უცხოეთიდან კონტროლირებადი უცხოური სადაზღვევო კომპანიების ოფშორული განყოფილებები, რომლებიც კვიპროსის ტერიტორიაზე საქმიანობას არ ეწევიან, განთავისუფლებულნი არიან მოგებაზე გადასახადისაგან, აგრეთვე, უცხოელი დამფუძნებლებისათვის გადასახდელ დივიდენდებზე გადასახადისაგან.

მოგებაზე გადასახადი შეადგენს 20%-ს, თუ კომპანიის მოგება არ აღემატება 100 ათას კვიპროსულ ფუნტს და 25%-ს — მასზე მეტი თანხების შემთხვევაში. ოფშორული გენერალური და კეპტიური კომპანიებისთვის გათვალისწინებულია შეღავათიანი დაბეგვრა — 4,25%. დაბეგვრას ექვემდებარება კომპანიების აგრეგირებული მოგება ყველა ხარჯის გამოკლებით. უცხოური კომპანიების განყოფილებების ხარჯებში მეთაური კომპანიის შენახვის ხარჯები არ უნდა არემატებოდეს კვიპროსის განყოფილების მიერ მიღებული პრემიების 3%-ს.

თავი 4. ტრანსფერული ფასწარმოქმნა და შავი ფულის ბათეთრება ოფშორულ რეჟიმში

4.1. ტრანსფერული ფასები და მათი ბამოქმენება იმსა(ორტ-იმპორტის ოპერაციებში

ნებისმიერი ფირმის ფულადი სახსრების მართვა ერთ-ერთი მთავარი ამოცანაა, ხოლო თვით ამ სახსრების მოძრაობაში მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია ტრანსფერულ ფასებს. ისინი დაწესებულია ფირმის შიდა არხებით სარეალიზაციო საქონელზე (მატერიალური ნივთობრივი საქონელი, მომსახურება, სამუშაო) ანუ ტრანსფერული ფასი ერთი და იმავე ფირმის (კორპორაციის, კომპანიის) ქვედანაყოფებს შორის გასაცვლელ საქონელზე გადასახდელი ფულის თანხაა. განასხვავებენ საბაზრო და არასაბაზრო ტრანსფერულ ფასებს. საბაზრო ტრანსფერული ფასების საფუძველია საქონლის ის საბაზრო ფასები, რომლებიც გამოიყენება კორპორაციის ქვედანაყოფთა უმეტესობის მიერ. თავის მხრივ, არასაბაზრო ტრანსფერული ფასები ისეთნაირად განისაზღვრება, თითქოსდა ფირმის ქვედანაყოფებს შორის არავითარი კავშირი არ არსებობს. არასაბაზრო ტრანსფერული ფასების გამოყენებით შესაძლებელია ნაღდი ფულის თავმოყრა ან დედა კომპანიაში (ამ შემთხვევაში იგი შეიღობილ კომპანიას საქონელს აწვდის მაღალი ფასით) ან შეიღობილ კომპანიაში (ეს უკანასკნელი დედა-კომპანიას საქონელს აწვდის დაბალი ფასით).

ტრანსფერული ფასების განსაზღვრის პოლიტიკაზე მოქმედებენ სამართლებრივი ფაქტორები, ფულადი სახსრების მართვის წესებისადმი წაყენებული მოთხოვნები, ადგილობრივი საქმიანი გარემოს მახასიათებლები და ა.შ.

ტრანსფერული ფასებით ფულადი ნაკადების მოძრაობის დადებითი მხარე ისაა, რომ მათზე არ ვრცელდება დივიდენდებსა და როიალტებზე დაწესებული სამშემოსავლო გადასახადები და შეზღუდვები. ამას განსაკუთრებით დიდი მნიშვნელობა აქვს იმ ქვეყანათა საწარმოებისათვის, რომელთანაც ტნკ-ის საბაზისო ქვეყნებს დადებული არ აქვთ საგადასახადო ხელშეკრულებები და სადაც მაღალია გადასახადები. ამასთან, ტრანსფერული ფასების დადგენის თავისუფლების დონე ისეთი უნდა იყოს, რომ მან არ იმოქმედოს კომპანიის მუშაობის ეფექტიანობაზე. ტრანსფერული ფასების დადგენისას სწორედ უნდა შეირჩეს ვალუტა, რადგან მრავალ ქვეყანაში ადგილობრივი ვალუტა, ჩვეულებრივ, არასტაბილურია.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ტრანსფერული ფასები ეფექტიანად გამოიყენება ბიზნეს-პროცესებით მჭიდროდ დაკავშირებულ სტრუქტურებს (მათ შორის ოფშორულ სტრუქტურებს) შორის. ამასთან, ამ ფასების გამოყენებით ფირმის სტრუქტურულ ქვედანაყოფებს შორის საქონლის გაცვლა კომერციულ ხასიათს იღებს, ხოლო ამ გაცვლაში მონაწილე ყველა ქვედანაყოფი მიღებულ შედეგებს შემოსავლებსა და გასაკლებში ატარებს.

ტრანსფერული ფასწარმოქმნის სისტემა, ჩვეულებრივ, განკუთვნილია მთელი რიგი ფუნქციების შესასრულებლად, რომელთა შორის აღსანიშნავია [21, გვ. 110-120]:

- ინფორმაციის გაცვლა, რომელიც საჭიროა ორგანიზაციის დამოუკიდებელი სტრუქტურული ქვედანაყოფების მომგებიანობის ამაღლებაზე გამიზნული ოპტიმალური სამმართველო გადაწყვეტილებების მისაღებად;
- ცნობების ფორმირება, რომელთა მეშვეობით შეიძლება ყოველი სტრუქტურული ერთეულის შემოსავლების, მისი მუშაობის მიზანშეწონილობისა და ეფექტიანობის დადგენა;
- ბიზნეს-ორგანიზაციის სტრატეგიული და ლოკალური მიზნებისა და ამოცანების ურთიერთკავშირისა და თანასწორობის ამაღლება. იგი ითვალისწინებს ყველა სტრუქტურული ქვედანაყოფის მუშაობას “ერთ ტალღაზე”.

ტრანსფერული ფასების გამოყენებით მრავალსტრუქტურიან ფირმებს ოფშორულ რეჟიმში მუშაობა აძლევს დანახარჯების მნიშვნელოვანი შემცირების შესაძლებლობას ისეთი ფაქტორების გამო, როგორებიცაა: დაბეგვრის ეროვნული თავისებურებანი, ვალუტის კურსები, ინფლაციის ტემპები, საბაჟო ტარიფები და ა. შ.

ტრანსფერული ფასების გამოყენებით განხორციელებული საქონელმომოქცევის პროცესების წარმოდგენა შეიძლება შემდეგი სახით [8, გვ. 113]:

$$\Pi_0 = \sum_i D_i - \sum_i 3_i - 3_0 + \sum_i \Delta_i \quad (1)$$

$$\Pi_f = D_i - 3_i - K_i (3_0) \quad (2)$$

$$\Pi_{i,f} = \Pi_i + D_i \quad (3)$$

სადაც 3_0 საერთო საფირმო დანახარჯებია;

K_i — საერთო საფირმო დანახარჯების გატარების წესები;

Π_0 — მთლიანი ფინანსური შედეგი (მოგება);

Π_i – ბიზნეს-ორგანიზაციის ცალკეული საწარმოს ფინანსური შედეგი;

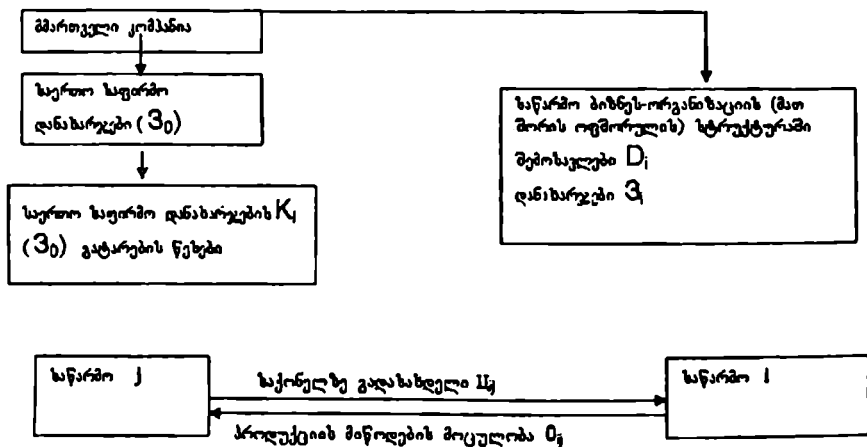
Π_{ij} – ბიზნეს-ორგანიზაციის ცალკეული საწარმოს ფინანსური შედეგი ტრანსფერული ფასების გათვალისწინებით;

D_i – შემოსავლები.

$$\Delta_i = \sum_j \Pi_{ij} O_{ij}$$

სადაც Δ_i ტრანსფერული წანამატია, რომელიც დაკავშირებულია ბიზნეს-ორგანიზაციის i საწარმოს მიერ Π_{ij} ფასით O_{ij} მოცულობის რესურსის (საქონლის) მიყიდვასთან. ამასთან, თუ i საწარმოსათვის $\Pi_{ij} O_{ij} = 1$, მაშინ j საწარმოსთვის $\Pi_{ij} O_{ij} = -1$; $\sum_j \Pi_{ij} O_{ij} = 0$ – ტრანსფერული წანამატების ჯამია მთელი ბიზნეს-ორგანიზაციისთვის.

ოფშორულ რეჟიმში ტრანსფერული ფასების გამოყენების საფუძველზე ბიზნეს-ორგანიზაციის ეკონომიკური მართვის მოდელი მოცემულია ნახ. 4.

ნახ. 4. ოფშორულ რეჟიმში ტრანსფერული ფასების გამოყენების საფუძველზე ბიზნეს-ორგანიზაციის ეკონომიკური მართვის მოდელი [8, გვ. 113].

საერთაშორისო მასშტაბით ტრანსფერული ფასწარმოქმნის სისტემა ხელს უწყობს [8, გვ. 115]:

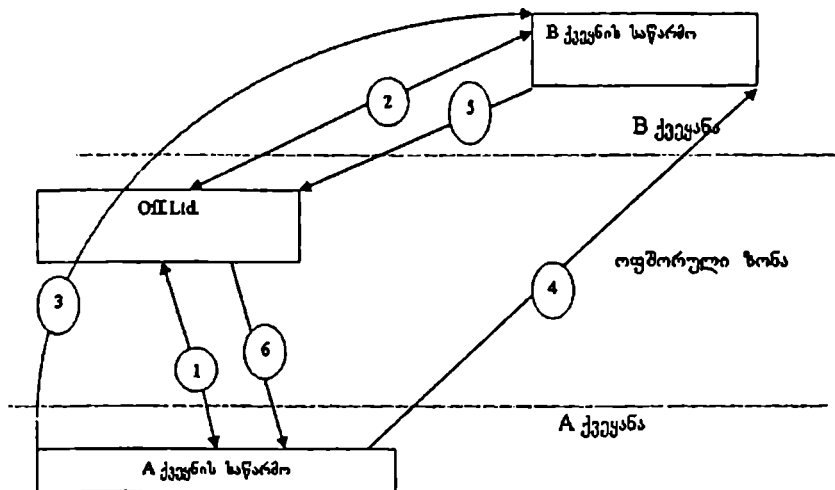
- მოგებაზე გადასახადების საერთო სიდიდის მინიმიზაციას;
- საბაჟო ტარიფების საერთო სიდიდის მინიმიზაციას;
- ფინანსური ხასიათის ეროვნული შეზღუდვების ზეგავლენის შემცირებას;
- უცხოური ვალუტების კურსების მერყეობით გამოწვეული ნეგატიური შედეგების შემცირებას;
- სტრუქტურული ქვედანაყოფის მდგომარეობის განმტკიცებას უცხოეთში;
- მთელი ბიზნეს-ორგანიზაციის მდგომარეობის განმტკიცებას კონკრეტულ ბაზარზე (ბაზრებზე).

ტრანსფერული ფასები ფართოდ გამოიყენება ექსპორტ-იმპორტის ოპერაციებში.

საექსპორტო ოპერაციებში ტრანსფერული ფასების არსი გამოიხატება A ქვეყნის ფირმის მიერ B ქვეყანაში საქონლის მიწოდების სქემაში შეამავალი ოფშორული კომპანიის ჩართვაში. მაგალითად, A ქვეყნის საწარმო B ქვეყნის საწარმოს აწვდის საქონელს 150 \$-ად. ამ საქონლის გაყიდვით A საწარმო იღებს 30 \$ მოგებას. მოგებაზე გადასახადი შეადგენს 6 \$-ს.

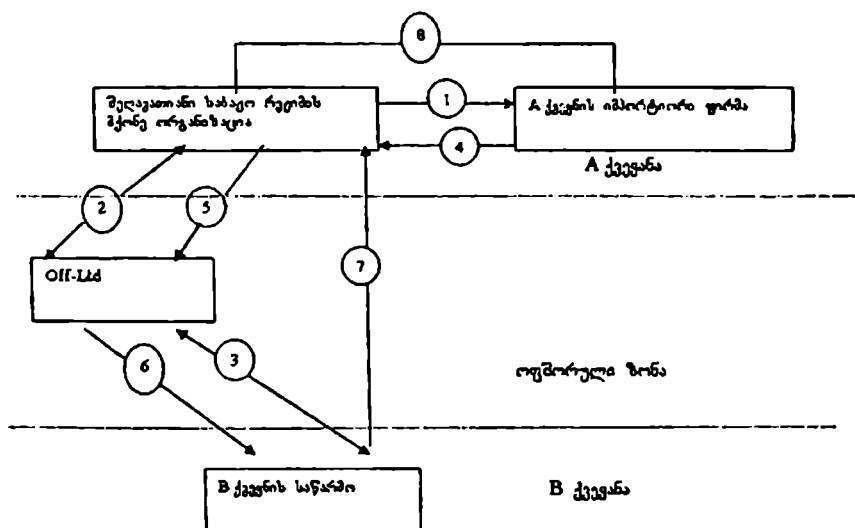
A ფირმა ქმნის ოფშორულ კომპანიას – Off.Ltd და მასთან აფორმებს საექსპორტო კონტრაქტს, რომელშიც საქონლის ფასი 130 \$-ს შეადგენს. მოგება მცირდება 10 \$-მდე, გადასახადი – 2 \$-მდე. Off.Ltd კომპანია, თავის მხრივ, B ქვეყნის საწარმოს საქონელს ადრინდელი ფასით (150 \$) აწვდის. აღნიშნულის გამო, მოგების ძირითადი ნაწილი (20 \$) რჩება ოფშორული კომპანიის ანგარიშზე. ამასთან, იგი პრაქტიკულად არ იბეგრება. ოფშორული კომპანიის მეშვეობით განხორციელებული საექსპორტო ოპერაციის სქემა წარმოდგენილია ნახ. 5. მოცემულ სქემაში ფასი შემცირებული სახითაა წარმოდგენილი, რის შედეგად მცირდება მოგება და, შესაბამისად, გადასახადი. ამ სქემაში ციფრები აღნიშნავს: 1 – კონტრაქტის გაფორმება ქვეყნის საწარმოსა და Off-Ltd ოფშორულ კომპანიას შორის (მიწოდების ფასი 130 \$); 2 – კონტრაქტის გაფორმება Off-Ltd კომპანიასა და B ქვეყნის საწარმოს შორის (მიწოდების ფასი 150 \$); 3 – საქონლის მოძრაობის მიმართულების დოკუმენტური დადასტურება; 4 – საქონლის ფაქტობრივი მოძრაობა;

5 – B ქვეყნის საწარმოს მიერ საქონლის ფასის გადახდა (150 \$);
 6 – Off-Ltd ოფშორული კომპანიის მიერ საქონლის ფასის გადახდა (130 \$).

ნახ. 5. საექსპორტო ოპერაცია ოფშორული კომპანიის მონაწილეობით

საქონლის იმპორტის დროს ადგილი აქვს საექსპორტო ოპერაციის საწინააღმდეგო მოქმედებას ანუ საიმპორტო საქონელზე ფასის აწევას. ეს, თავის მხრივ, იწვევს საბაჟო ტარიფების გადიდებას. მათი შემცირების მიზნით საიმპორტო ოპერაციის სქემაში საჭიროა ისეთი ორგანიზაციების ჩართვა, რომლებიც სარგებლობენ საბაჟო შეღავათებით, ან კიდევ ერთი ოფშორული კომპანიის გამოყენება: ოფშორული კომპანიის მეშვეობით განხორციელებული საიმპორტო ოპერაციის სქემა მოცემულია ნახ. 6. ამ სქემაში ციფრებით აღნიშნულია შემდეგი მოქმედებები:

ნახ. 6. საიმპორტო ოპერაცია ოფშორული კომპანიის მონაწილეობით

1 – კონტრაქტის გაფორმება A ქვეყნის საწარმოსა და შელავათიანი საბაჟო რეჟიმის მქონე ორგანიზაციის შორის; 2 – კონტრაქტის გაფორმება შელავათებით მოსარგებლე ორგანიზაციასა და უცხოურ ოფშორულ კომპანიას შორის საქონლის მიწოდებაზე; 3 – კონტრაქტის გაფორმება საქონლის მიწოდებაზე B ქვეყნის საწარმოსა და ოფშორულ (შუამავალ) კომპანიას შორის; 4, 5, 6 – ანგარიშსწორება კონტრაქტების (ხელშეკრულებების) შესაბამისად; 7 – საქონლის მიწოდება B ფირმის მიერ შელავათებით მოსარგებლე ორგანიზაციისთვის; 8 – საქონლის მიწოდება A საწარმოსათვის (მყიდველისათვის).

4.2. შავი ფულის ბათეითრება როგორც გლობალური პრობლემა

მრავალი ოფშორული სახელმწიფო საგადასახადო შელავათების დაწესებით ხელს უწყობს გადასახადებისაგან თავის არიდებას და ზოგიერთ შემთხვევაში, აგრეთვე, კრიმინალური ფულის ლეგალიზაციას. ამით ზარალდება მრავალი სახელმწიფო და მთლიანად მსოფლიო ეკონომიკა. ბრიტანეთის მთავრობის მონაცემებით, “არაკეთილ-

სინდისიერი” ოფშორების გამო დიდი ბრიტანეთი წელიწადში კარგავს დაახლოებით 1,6 მლრდ \$ გადასახადებს. მსოფლიოს წამყვანი საქველმოქმედო ფონდების მტკიცებით, განვითარებადი ქვეყნები იმავე მიზეზებით ვერ იღებენ დაახლოებით 50 მლრდ \$ გადასახადს. ეს დაახლოებით იმდენია, რამდენსაც ისინი იღებენ დასავლეთის განვითარებული ქვეყნებიდან ფინანსური დახმარების სახით [11, გვ. 36].

შავი ფულის გათეთრებაში იგულისხმება დანაშაულებრივი გზით (ეკონომიკის “ჩრდილოვან” და “შავ” სექტორებში) ნაშოვნი ფულის, რომელიც, ჩვეულებრივ, ნაღდი სახით არსებობს, ეკონომიკის ლეგალურ სექტორში მოქცევა მისი წარმოშობის წყაროს გაუხსნელად. უცხოეთში შავი ფულის გათეთრება ნიშნავს ნაღდიდან უნაღდო მდგომარეობაში გადაყვანას. ამის გაკეთება შეიძლება საბანკო ანგარიშებზე განთავსებით ან რაიმე ლიკვიდური აქტივის შეძენით. შავი ფული დოკუმენტებით არ აღირიცხება, ამიტომ იგი თითქოსდა საერთოდ არ არსებობს. თუმცა იგი რეალურად არსებობს და თავის ფუნქციებს ასრულებს. შავი ფული არყვეს ქვეყანათა ეკონომიკურ და პოლიტიკურ სტაბილურობასა და უსაფრთხოებას. საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მონაცემებით, შავი ფულის გათეთრების მასშტაბები მსოფლიოს მთლიანი შიდა პროდუქტის 2-5%-ს შორის მერყეობს.

ფულის გათეთრების ზოგადი სქემის ძირითადი მონაწილენი არიან:

- ნაღდი ფულის შემკვეთი – ინვესტორი;
- ფულის “გათეთრებელი” – შემსრულებელი;
- საკრედიტო დაწესებულება, რომლის როლში ძირითადად ბანკები გამოდიან.

ფულის გათეთრება სხვადასხვა ხერხით ხორციელდება. ამისათვის შეიძლება გამოყენებული იქნეს: ფიქტიური ხელშეკრულებები სამუშაოთა შესრულების, მომსახურების გაწევის შესახებ; ჩრდილოვანი ეკონომიკის პროდუქციის ლეგალიზაცია და ექსპორტი; ფულის გათეთრება და მისი ერთდროული კონვერტაცია; საქონლის იმპორტი; სადაზღვეო კომპანიის მონაწილეობა; საბანკო კრედიტი და სესხი; არამატერიალური აქტივების ყიდვა; სათამაშო ბიზნესი და ა. შ.

ფულის გათეთრების ერთ-ერთი ფართოდ გავრცელებული და, ამასთან, მარტივი ხერხია ფიქტიური ხელშეკრულებები, რომლებსაც აფორმებენ სხვადასხვა სახის სამუშაოთა განხორციელებასა და მომსახურების გაწევზე. ამ შემთხვევაში ფულის გათეთრების სქემაში მონაწილე შემკვეთი თავის საანგარიშსწორებო ანგარიშზე

არსებულ უნაღდო ფულად სახსრებს ნაღდ ფულად აქცევს და ერთდროულად ახდენს მათ ჩამოწერას. ფულის ჩამოწერა შესაძლებელია სასაქონლო-მატერიალურ ფასეულობათა შეძენით, სხვადასხვა სახის სამუშაოთა განხორციელებით ან მომასახურების გაწევით. ფულის გასათეთრებლად სასაქონლო-მატერიალურ ფასეულობათა შეძენა არაა მიზანშეწონილი, რადგან ამ შემთხვევაში მაკონტროლებელ ორგანოებს ადვილად შეუძლიათ გარიგების ფიქტიური ხასიათის დადგენა, სამუშაოთა ან მომსახურების დროს კი ამის გაკეთება საკმაოდ ადვილია. ამ უკანასკნელის შემთხვევაში ფულის გათეთრების სქემა შემდეგი სახით წარმოგვიდგება:

1. შემკვეთსა და შემსრულებელს შორის იდება ფიქტიური ხელშეკრულება და ფორმდება მისი შესრულების დამადასტურებელი დოკუმენტები;

2. შემკვეთი თავის ბანკს ავალებს შემკვეთის ანგარიშზე ფულის გადარიცხვას. ამ დავალებაში, ჩვეულებრივ, უთითებენ, რომ გადარიცხული ფული ხელშეკრულების თანახმად განხორციელებული წინასწარი გადასახდელია;

3. ფული ირიცხება შემკვეთის ბანკის ანგარიშზე;

4. შემკვეთის ბანკის ანგარიშიდან ფულის მოხსნა, რომელიც პრაქტიკულად ჩარიცხვისთანავე ხდება. ფულის მოხსნა შეიძლება სხვადასხვანაირად. ვარიანტის შერჩევა დამოკიდებულია შემსრულებლისა და ბანკის თანამშრომლობის კავშირურთიერთობებსა და სხვა გარემოებებზე. იგი შეიძლება ითვალისწინებდეს უცხოეთში მივლინებების ანაზღაურებას, საწარმოთა საჭიროებებისათვის სხვადასხვა საქონლის შეძენას და ა. შ.

ზემოთ მოყვანილი მარტივი სქემა შეიძლება გართულდეს სხვადასხვა პირთა ჩართვით. მაგალითად, ფული შეიძლება ჩაირიცხოს ფიზიკური პირების პირად საბანკო ანგარიშებზე მათ მიერ ფიქტიურად შესრულებული სამუშაოების ანაზღაურების სახით. ამ შემთხვევაში ნაღდი ფულის მოსახსნელად, ჩვეულებრივ, გამოიყენება ფიზიკური პირის სახელზე გამოწერილი თამასუქი. ეს პირი, როგორც წესი, შემსრულებელი ფირმის თანამშრომელია. მოხსნილ ფულს თავისი გასამრჯელოს გამოქვითვის შემდეგ იგი გადასცემს შემკვეთს. გასამრჯელოს ზომა, ჩვეულებრივ, თანხის 10%-მდეა.

ფულის გათეთრება ჩრდილოვანი ეკონომიკის პროდუქციის ლეგალიზაციისა და ექსპორტის მიზნით ხორციელდება შემდეგი სქემით:

1. შემკვეთი შემსრულებელთან დებს ფიქტიურ ხელშეკრულებას, საქონლის მიწოდების შესახებ, რომელშიც აღინიშნება აღურიცხავი ფულით სხვა ადგილას შესაძენი საქონლის რაოდენობა.

შემსრულებლის როლში, ჩვეულებრივ, გამოდის სპეციალურად ამ მიზნით რეგისტრირებული “ერთდღიანი” ფირმა;

2. შემსრულებელი შემკვეთს გადასცემს საქონლის გადაცემის დამადასტურებელ დოკუმენტებს (ანგარიშებს, ანგარიშ-ფაქტურებს, სასაქონლო-სატრანსპორტო დოკუმენტებს და ა. შ.);

3. ფორმდება და შემკვეთის ბანკს გადაეცემა საგადასახდელო დოკუმენტები შემკვეთის ანგარიშიდან შემსრულებლის ანგარიშზე ფულის გადასარიცხად;

4. ფული ჩამოიწერება შემკვეთის ანგარიშიდან;

5. ფულის გადარიცხვა შემკვეთის ბანკიდან შემსრულებლის ბანკში;

6. ფულის ჩარიცხვა შემსრულებლის ანგარიშზე;

7. შემსრულებლის ანგარიშიდან ნაღდი ფულის გამოტანა;

8. შემკვეთისათვის ნაღდი ფულის გადაცემა (ამ ნაღდი ფულიდან შემსრულებელი გამოქვითავს თავის გასამრჯელოს – შეთანხმებულ პროცენტს თანხიდან);

9. “ჩრდილოვანი” ეკონომიკის პროდუქციის საფასურის გადახდა ნაღდი ფულით;

10. შემკვეთისათვის საქონლის ჩაბარება;

11. საქონლის გადაცემა უცხოელი პარტნიორისათვის;

12. საგადასახდელო დოკუმენტების გაფორმება უცხოური ფირმის მიერ;

13. შემკვეთსა და უცხოურ ფირმას შორის დადებული კონტრაქტის შესაბამისად უცხოური ფირმის ანგარიშიდან თანხების ჩამოწერა;

14. ფულის გადარიცხვა შემკვეთის ანგარიშზე;

15. ფულის ჩარიცხვა სატრანზიტო სავალუტო ანგარიშზე;

16. ამონაგები თანხიდან ვალუტის სავალდებულო გაყიდვა (კანონით თუ არის გათვალისწინებული) და ამ თანხების ჩარიცხვა ეროვნული ვალუტის ანგარიშზე.

ფულის გათეთრების ზემოთ წარმოდგენილი სქემებიდან ჩანს, რომ ამ ოპერაციებში ფიქტიური გარიგებები და ფირმები მონაწილეობენ, ხოლო მათი განხორციელების შესაძლებლობას არასრულყოფილი კანონმდებლობა იძლევა, ამიტომ არაკანონიერი გზით ნაშთი ფულის ლეგალიზაციის წინააღმდეგ ბრძოლა, უპირველესად, შესაბამისი კანონმდებლობის სრულყოფას საჭიროებს.

საერთაშორისო ეკონომიკური ურთიერთობების ლიბერალიზაციის პირობებში შავი ფულის გათეთრება გლობალურ პრობლემად იქცა. ამიტომ მის წინააღმდეგ ბრძოლის მიზნით შეიქმნა სპეციალური ორგანიზაცია Financial Action Task on Money Laundering – FATF,

რომლის ძირითადი მიზანია შავი ფულის ლეგალიზაციის აღმოფხვრისათვის სათანადო რეკომენდაციებისა და ღონისძიებების შემუშავება. 1990 წელს ამ ორგანიზაციის მიერ შემუშავდა 40 რეკომენდაცია [დანართი 21], რომელსაც შემდგომ კიდევ რამდენიმე დაემატა. ამ რეკომენდაციებში მოცემულია შავი ფულის გათეთრების აღმოფხვრის მიზნით გასატარებელ ღონისძიებათა ძირითადი პრინციპები, რომლებიც სახელმწიფოებმა უნდა გამოიყენონ თავიანთ სამართლებრივ სისტემებში. FATF-ის შემადგენლობაში შედიან შემდეგი ქვეყნები: აშშ, არგენტინა, ავსტრალია, ავსტრია, ბელგია, ბრაზილია, კანადა, დანია, ფინეთი, საფრანგეთი, გერმანია, საბერძნეთი, პონკონგი-ჩინეთი, ისლანდია, ირლანდია, იტალია, იაპონია, ლუქსემბურგი, მექსიკა, ნიდერლანდების სამეფო, ახალი ზელანდია, ნორვეგია, პორტუგალია, სინგაპური, ესპანეთი, შვეცია, შვეიცარია, თურქეთი, დიდი ბრიტანეთი, ევროკომისია, სპარსეთის ყურის თანამშრომლობის საბჭო, აზია-წყნარი ოკეანის ქვეყნების ფულის გათეთრების წინააღმდეგ მებრძოლი ჯგუფი (APG), კარიბის ქვეყნების FATF-ის ჯგუფი (CFATF), აღმოსავლეთ და სამხრეთ აფრიკის ქვეყნების ფულის გათეთრების წინააღმდეგ მებრძოლი ჯგუფი (ESAAMLG), სამხრეთ ამერიკის ქვეყნების FATF-ის ჯგუფი (GAFISUD) და ევროსაბჭოს PC-R-EV კომიტეტი. FATF-ის წევრი ქვეყნები თვლიან, რომ საბანკო საიდუმლოებამ ხელი არ უნდა შეუშალოს საეჭვო ფულის მოძებნასა და კონფისკაციას, ხოლო შავი ფულის გათეთრება (მათი წარმოშობის ჭეშმარიტებისა და ნამდვილი მფლობელების დაფარვა) უნდა გამოცხადდეს სისხლის სამართლის დანაშაულად.

შავი ფულის გათეთრების პრობლემა მრავალ ქვეყანაში არსებობს, ამიტომ ზოგიერთ მათგანში შემუშავებულია სათანადო საკანონმდებლო ბაზა და შესაბამისი მექანიზმები. მრავალი ქვეყანა შეუერთდა გაეროს 1988 წლის კონვენციას “ნარკოტიკული და ფსიქოტროპიული ნივთიერებების უკანონო ბრუნვის შესახებ” და ევროსაბჭოს 1990 წლის კონვენციას “ფულის გათეთრების, დანაშაულებრივი საქმიანობის შედეგად მოპოვებული შემოსავლების მოძიების, ამოღებისა და კონფისკაციის შესახებ”.

შავი ფულის პრობლემა ეკონომიკის ჩრდილოვანი სექტორითაა განპირობებული. პროფ. შნაიდერის გამოკვლევებით, რომელიც ჩატარდა 1994-1998 წწ. მსოფლიოს ყველაზე განვითარებულ 17 ქვეყანაში, დადგენილია, რომ დასავლეთის ქვეყნებში ჩრდილოვანი ეკონომიკის მასშტაბები საკმაოდ დიდია და სისტემატურად იზრდება. 1998 წელს ჩრდილოვანი სექტორის ყველაზე მაღალი წილი ჰქონ-

და საბერძნეთს – ოფიციალური მშპ-ის 29%. იტალიაში ამ მაჩვენებელმა შეადგინა 27,8%, ესპანეთში – 23,4%, ბელგიაში – 23,4%. შუა ეშელონში აღმოჩნდნენ ირლანდია, კანადა, საფრანგეთი და გერმანია – 14,9%-დან 16,3%-მდე. ყველაზე დაბალი მაჩვენებლები გააჩნიათ ავსტრალიას – 9,1%, აშშ-ს – 8,9% და შვეიცარიას – 8,0%. პირველი შეხედვით ეს ციფრები არც თუ ისე შთაბეჭდავია, მაგრამ შეფარდებითი მაჩვენებლების აბსოლუტურში გადაყვანით მივიღებთ, რომ აშშ-ის ჩრდილოვან სექტორში ყოველწლიურად იქმნება 700 მლრდ \$-ის საქონელი და მომსახურება, იტალიაში – 310 მლრდ \$, დიდ ბრიტანეთში – 190 მლრდ \$ [22, გვ. 27].

შავი ფულის გათეთრების წინააღმდეგ ბრძოლის გამკაცრების მიზნით ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციამ (ՕՌԵՄ) გამოაქვეყნა სახელმწიფოების “შავი სია”. ამ სიის ნახევარზე მეტი კარიბისა და წყნარი ოკეანის აუზების მცირე კუნძულოვანი სახელმწიფოები – ოფშორებია. მასში შევიდნენ, აგრეთვე, ლიხტენშტეინი, ჰობრალტარი, გერნსისა და ჯერსის კუნძულები. “შავ სიაში” მოხვედრილმა ქვეყნებმა ან უნდა გაამკაცრონ თავიანთი საგადასახადო კანონმდებლობა, ან მათ წაეყენებათ ისეთი ეკონომიკური სანქციები, რომელთაც შეუძლიათ ამ ქვეყნებისა და ტერიტორიების გაკოტრება. კერძოდ, “შავ სიაში” მოხვედრილ სახელმწიფოებში რეგისტრირებულ ნებისმიერ ორგანიზაციასთან (კომპანიასთან) იკრძალება ფინანსური ოპერაციების წარმოება.

“შავი” ოფშორების დასადგენად ՕՌԵՄ-მ გამოიყენა შემდეგი ძირითადი კრიტერიუმები: უცხოელებისათვის განსაზღვრული მინიმალური საგადასახადო განაკვეთები და საგადასახადო შეღავათები, რომელთა გამოყენების უფლება ქვეყნის რეზიდენტებს არ გააჩნიათ; კომპანიის რეგისტრაციის შესაძლებლობა, რომელიც მოცემულ ტერიტორიაზე არ ეწევა რეალურ საქმიანობას; სხვა ქვეყნებისათვის ფინანსური ინფორმაციის მიცემაზე უარის თქმა; გადასახადის გადახდაზე თავის არიდებაზე ან ფულის გათეთრებაზე დამკვირვებელ უცხოურ ან საერთაშორისო ორგანიზაციებთან თანამშრომლობის სურვილის უქონლობა.

2002 წლის 8 თებერვალს ევროპარლამენტის მიერ მიღებული პარიზის დეკლარაცია შავი ფულის გათეთრების წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ. მასში მოცემულია FATF-თან თანამშრომელი ქვეყნების მიმართ განსაზღვრული შედეგი წინადადებები:

- გამკაცრდეს ევროპული ბანკებისა და სხვა ფინანსური დაწესებულებების ვალდებულებები ფულის ნამდვილი

მფლობელების დადგენის თაობაზე ამ ქვეყნების მოქალაქეებთან ან კომპანიებთან გარიგების დადებამდე;

- გამკაცრდეს ანგარიშებისადმი წაყენებული მოთხოვნები ან აუცილებელი გახდეს ფინანსური დაზვერვის ორგანოებში ანგარიშების წარდგენა ამ ქვეყნებთან განხორციელებული ყველა ფულადი ოპერაციის შესახებ;
- შეიზღუდოს, დამატებით დაიბეგროს ან საერთოდ აიკრძალოს გარიგებები ამ ქვეყნების მოქალაქეებთან და კომპანიებთან;
- ევროკავშირის ქვეყნების ორგანიზაციებს აეკრძალოთ ამ ქვეყნებში შვილობილი კომპანიების, ფილიალების ან წარმომადგენლობების გახსნა ან საკორესპონდენტო ანგარიშების ქონა ევროკავშირის ქვეყნებში;

აღსანიშნავია, რომ პარიზის კონვენცია ევროკავშირის ქვეყნებს არ ავალდებულებს “შავი სიის” ყველა ქვეყნის მიმართ ერთნაირი მკაცრი სანქციების გატარებას. მასში მოცემული წინადადებები სარეკომენდაციო ხასიათისაა და ყოველი ქვეყნის მთავრობას აქვს მათი არჩევანის უფლება. ამასთან, გამოხატულია ერთადერთი სასურველობა, რომ სანქციები “შავი სიის” ქვეყნების მიმართ შეძლებისდაგვარად შეთანხმებული უნდა იყოს.

შავი ფულის გათეთრების პრობლემა აქტუალურია საქართველოსათვის, რადგან ჩრდილოვანი ურთიერთობები ქვეყნის საზოგადოებრივი ცხოვრების ყველა სფეროშია გავრცელებული, ხოლო ჩრდილოვანი ეკონომიკის მასშტაბები საგანგაშოა (იხ. ცხრილი 2).

ცხრილი 2

ჩრდილოვანი და ლეგალური ეკონომიკის (მშპ-ის მიმართებით) მასშტაბები 1990-2000 წწ.¹

წლები	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ეკონომიკა											
ჩრდილოვანი	50	57	68	78	79	75	66	63	60	63	67
ლეგალური	50	43	32	22	21	25	34	40	37	35	33

¹ საქართველოს სტრატეგიული კვლევებისა და განვითარების ცენტრის ბიულეტენი, 2002, №64, გვ. 49

აღსანიშნავია, რომ ევროსაბჭოს ექსპერტთა ჯგუფის მიერ მომზადებულ მოხსენებაში First Mutual Evaluation Report on Georgia (2001 წ.) ჩვენს ქვეყანაში მიმდინარე ბევრი პროცესი ნეგატიურადაა შეფასებული, მაგრამ, მიუხედავად ამისა, საქართველო გადაურჩა “შავ სიაში” მოხვედრას, რადგან საქართველოს დელეგაციამ ექსპერტთა კომისიის სხდომას წარუდგინა ინფორმაცია შავი ფულის ლეგალიზაციის აღკვეთაზე გამიზნული კანონპროექტის ძირითადი პრინციპებისა და გასატარებელი ღონისძიებების შესახებ. შავი ფულის გათეთრების წინააღმდეგ ბრძოლის საქმეში საქართველოში სერიოზული სამუშაოებია ჩასატარებელი. ამიტომ მან უნდა გამოიყენოს სხვა ქვეყნების გამოცდილება (მათ შორის პოსტსაბჭოთა ქვეყნების – რუსეთის, ესტონეთის, ლიტვის, ლატვიის, რომელთაც მიღებული აქვთ შესაბამისი კანონები), განსაზღვროს საკუთარი პრობლემები და შეიმუშაოს ისეთი საკანონმდებლო ბაზა, რომელიც გაითვალისწინებს ქვეყნის ინტერესებს. ამასთან, აუცილებელია FATF-ის რეკომენდაციების გატარება, ყველა იმ გარიგების იდენტიფიკაცია, რომლებიც იძლევა ფულის გათეთრების შესაძლებლობას.

დ ა ნ ა ჯ თ ე ბ ი

ბარბაქოსი

1. კომპანიის სტატუსი	International Business Company (IBC) ოფშორული ბანკები (OB), განთავისუფლებული სადაზღვევო კომპანიები (EIC), უცხოური სავაჭრო კომპანიები
2. გადასახადი კორპორაციაზე	მაქსიმუმ 2.5%
3. გადასახადი კაპიტალის გადიდებაზე	არ არის
4. გადასახადი მეგვეიდრებაზე	2-3%
5. ყოველწლიური გადასახადები კაპიტალზე	არ არის
6. გადასახადები: ა) დივიდენდებზე ბ) პროცენტებზე გ) როიალტზე	განთავისუფლებულია განთავისუფლებულია განთავისუფლებულია
7. შეთანხმებების არსებობა ორმაგი დაბეგვრის თავიდან აცილების შესახებ	7
8. სამშობლო გადასახადები ფიზიკური პირებიდან	0 - 35%
9. მოსაკრებელი ინკორპორაციისას/ბაჟი საწესდებო კაპიტალზე	0,25%
10. ყოველწლიური სარეგისტრაციო მოსაკრებელი	IBC - 0, OB - 780\$, EIC - 5000\$
11. მინიმალური კაპიტალი	IBC - არა OB - 2 000 000\$, EIC - 250 000\$
12. სავალუტო კონტროლი	განთავისუფლებულია
13. "ზოგადი სამართლის" ნორმების მოქმედება	ღიაზე
14. ფინანსური ანგარიშგების გამოქვეყნების აუცილებლობა	მოთხოვნები არ არსებობს
15. აქციონერთა ყოველწლიური კრებების ჩატარების აუცილებლობა	ღიაზე
16. აქციონერთა სახელების გამოაშკარავება	მოთხოვნები არ არსებობს
17. დირექტორების მინიმალური რაოდენობა	1
18. პროფესიული შრომითი რესურსების არსებობა	კვალიფიკაციური და გამოცდილი პერსონალის დეფიციტი
19. შეზღუდვები იმიგრაციაზე	მუშაობისთვის ნებართვის მიღება ადვილია
20. ქვეყნის ეკონომიკის საბაზო პროდუქტების ექსპორტირებაზე უფლების არსებობა	არ არის
21. უძრავი ქონების ყიდვის უფლების არსებობა	ღიაზე

ბაჰამის კუნძულები

1. კომპანიის სტატუსი	International Business Company (IBC)
2. გადასახადი კორპორაციაზე	არ არის
3. გადასახადი კაპიტალის გადიდებაზე	არ არის
4. გადასახადი მემკვიდრეობაზე	არ არის
5. ყოველწლიური გადასახადები კაპიტალზე	არ არის
6. გადასახადები: ა) დივიდენდებზე ბ) პროცენტებზე გ) როიალტზე	არ არის არ არის არ არის
7. შეთანხმებების არსებობა ორმაგი დაბეგვრის თავიდან აცილების შესახებ	არ არის
8. საშემოსავლო გადასახადები ფიზიკური პირებიდან	არ არის
9. მოსაკრებელი ინკორპორაციის/ბაჟი საწესდებო კაპიტალზე	0,3%
10. ყოველწლიური სარეგისტრაციო მოსაკრებელი	500-1250\$ მთლიანი შემოსავლის შესაბამისად
11. მინიმალური კაპიტალი	1000\$,
12. სავალუტო კონტროლი	განთავისუფლებულია
13. "ზოგადი სამართლის" ნორმების მოქმედება	დიახ
14. ფინანსური ანგარიშგების გამოქვეყნების აუცილებლობა	არ არის
15. აქციონერთა ყოველწლიური კრებების ჩატარების აუცილებლობა	არ არის
16. აქციონერთა სახელების გამოაშკარავება	არ არის
17. დირექტორების მინიმალური რაოდენობა	მინიმუმ ერთი უნდა იყოს რეზიდენტი
18. პროფესიული შრომითი რესურსების არსებობა	კვალიფიციური და გამოცდილი პერსონალის დეფიციტი
19. შეზღუდვები იმიგრაციაზე	მუშაობისთვის ნებაართვა ადვილი მისაღება
20. ქვეყნის ეკონომიკის საბაზო პროდუქტების ექსპორტირებაზე უფლების არსებობა	არ არის
21. უძრავი ქონების ყიდვის უფლების არსებობა	არ არის

ბაპრენი

1. კომპანიის სტატუსი	ოფშორული კომპანია
2. გადასახადი კორპორაციაზე	არ არის
3. გადასახადი კაპიტალის გადიდებაზე	არ არის
4. გადასახადი შემკვიდრებაზე	არ არის
5. ყოველწლიური გადასახადები კაპიტალზე	არ არის
6. გადასახადები:	
ა) დივიდენდებზე	არ არის
ბ) პროცენტებზე	არ არის
გ) როიალტზე	არ არის
7. შეთანხმებების არსებობა ორმაგი დაბეგვრის თავიდან აცილების შესახებ	არ არის
8. საშემოსულო გადასახადები ფიზიკური პირებიდან	არ არის
9. მოსაკრებელი ინკორპორაციისას/ბაჟი საწესდებო კაპიტალზე	არ არის
10. ყოველწლიური სარეგისტრაციო მოსაკრებელი	არ არის
11. მინიმალური კაპიტალი	20 000 ბაპრ. ლინარი
12. სავალუტო კონტროლი	არ არის
13. "ზოგადი სამართლის" ნორმების მოქმედება	არ არის
14. ფინანსური ანგარიშგების გამოქვეყნების აუცილებლობა	არ არის
15. აქციონერთა ყოველწლიური კრებების ჩატარების აუცილებლობა	დიახ
16. აქციონერთა სახელების გამოაშკარავება	დიახ
17. ღირებულებების მინიმალური რაოდენობა	მოთხოვნები არაა
18. პროფესიული შრომითი რესურსების არსებობა	საკმაო რაოდენობით
19. შეზღუდვები იმიგრაციაზე	წესები არაა შემზღუდავი
20. ქვეყნის ეკონომიკის საბაზო პროდუქტების ექსპორტირებაზე უფლების არსებობა	არ არის
21. უძრავი ქონების ყიდვის უფლების არსებობა	არ არის

გემულის კუნძულები

1. კომპანიის სტატუსი	exempl
2. გადასახადი კორპორაციაზე	არ არის
3. გადასახადი კაპიტალის გადიდებაზე	არ არის
4. გადასახადი შემკვიდრებაზე	არ არის
5. ყოველწლიური გადასახადები კაპიტალზე	არ არის
6. გადასახადები: ა) დივიდენდებზე ბ) პროცენტებზე გ) როიალტზე	არ არის არ არის არ არის
7. შეთანხმებების არსებობა ორმაგი დაბეგვრის თავიდან აცილების შესახებ	1
8. საშემოსავლო გადასახადები ფიზიკური პირებიდან	არ არის
9. მოსაკრებელი ინკორპორაციისას/ბაჟი საწესდებო კაპიტალზე	0,25%
10. ყოველწლიური სარეგისტრაციო მოსაკრებელი	3500\$
11. მინიმალური კაპიტალი	exempt – 12 000\$ განთავისუფლებული სადაზღვეო კომპანია – 120000–370000\$
12. სავალუტო კონტროლი	არ არის
13. “ზოგადი სამართლის” ნორმების მოქმედება	დიახ
14. ფინანსური ანგარიშგების გამოქვეყნების აუცილებლობა	არ არის
15. აქციონერთა ყოველწლიური კრებების ჩატარების აუცილებლობა	არ არის
16. აქციონერთა სახელების გამოაშკარავება	აქციონერებად არ შეიძლება იყვნენ “წარმომდგენზე” აქციებიანი კომპანიები
17. დირექტორების მინიმალური რაოდენობა	მინიმუმ ორი დირექტორი-რეზიდენტი
18. პროფესიული შრომითი რესურსების არსებობა	კვალიფიციური და გამოცდილი პერსონალის დეფიციტი
19. შეზღუდვები იმიგრაციაზე	მუშაობისათვის ნებართვა ადვილი მისაღებაა
20. ქვეყნის ეკონომიკის საბაზო პროდუქტების ექსპორტირებაზე უფლების არსებობა	არ არის
21. უძრავი ქონების ყიდვის უფლების არსებობა	დიახ

ბრიტანული ვიჩქინიის კუნძულები

1. კომპანიის სტატუსი	International Business Company (IBC)
2. გადასახადი კორპორაციაზე	განთავისუფლებულია
3. გადასახადი კაპიტალის გადიდებაზე	განთავისუფლებულია
4. გადასახადი მემკვიდრეობაზე	არ არის
5. ყოველწლიური გადასახადები კაპიტალზე	განთავისუფლებულია
6. გადასახადები: ა) დივიდენდებზე ბ) პროცენტებზე გ) როიალტზე	10% 10% 10%
7. შეთანხმებების არსებობა ორმაგი დაბეგვრის თაიდან აცილების შესახებ	7
8. საშემოსავლო გადასახადები ფიზიკური პირებიდან	3-20% (გადახდა საჭიროა, თუ შემოსავალი კუნძულების ტერიტორიებზეა მიღებული)
9. მოსაკრებელი ინკორპორაციისას/ბაჟი საწესდებო კაპიტალზე	300-1000\$
10. ყოველწლიური სარეგისტრაციო მოსაკრებელი	300-1000\$
11. მინიმალური კაპიტალი	40 000\$
12. სავალუტო კონტროლი	არ არის
13. "ზოგადი სამართლის" ნორმების მოქმედება	დიახ
14. ფინანსური ანგარიშგების გამოქვეყნების აუცილებლობა	არ არის
15. აქციონერთა ყოველწლიური კრებების ჩატარების აუცილებლობა	დიახ
16. აქციონერთა სახელების გამოაშკარავება	არ არის
17. დირექტორების მინიმალური რაოდენობა	მინიმუმ ერთი, უმეტესობა უნდა იყვნენ რეზიდენტები
18. პროფესიული შრომითი რესურსების არსებობა	კვალიფიციური და გამოცდილი პერსონალის დეფიციტი
19. შეზღუდვები იმიგრაციაზე	მუშაობისათვის ნებართვა ადვილი მისაღებაა
20. ქვეყნის ეკონომიკის საბაზო პროდუქტების ექსპორტირებაზე უფლების არსებობა	არ არის
21. უძრავი ქონების ყიდვის უფლების არსებობა	არ არის

ღუბაი

1. კომპანიის სტატუსი	კომპანია თავისუფალ ზონაში "ჯებულ ალი"
2. გადასახადი კორპორაციაზე	არ არის
3. გადასახადი კაპიტალის გადიდებაზე	არ არის
4. გადასახადი მემკვიდრეობაზე	არ არის
5. ყოველწლიური გადასახადები კაპიტალზე	არ არის
6. გადასახადები: ა) დივიდენდებზე ბ) პროცენტებზე გ) როიალტზე	არ არის არ არის არ არის
7. შეთანხმებების არსებობა ორმაგი დაბეგვრის თავიდან აცილების შესახებ	არ არის
8. საშემოსავლო გადასახადები ფიზიკური პირებიდან	არ არის
9. მოსაკრებელი ინკორპორაციისას/ბაჟი საწესდებო კაპიტალზე	არ არის
10. ყოველწლიური სარეგისტრაციო მოსაკრებელი	არ არის
11. მინიმალური კაპიტალი	მოთხოვნები არ არსებობს
12. სავალუტო კონტროლი	არ არის
13. "ზოგადი სამართლის" ნორმების მოქმედება	არ არის
14. ფინანსური ანგარიშგების გამოქვეყნების აუცილებლობა	არ არის
15. აქციონერთა ყოველწლიური კრებების ჩატარების აუცილებლობა	არ არის
16. აქციონერთა სახელების გამოაშკარავება	დიახ
17. ღირებულების მინიმალური რაოდენობა	მოთხოვნები არ არსებობს
18. პროფესიული შრომითი რესურსების არსებობა	ზომიერად
19. შეზღუდვები იმიგრაციაზე	არა, გარდა ისრაელისა და ერაყის მოქალაქეებისა
20. ქვეყნის ეკონომიკის საბაზო პროდუქტების ექსპორტირებაზე უფლების არსებობა	დიახ
21. უძრავი ქონების ყიდვის უფლების არსებობა	არ არის

ილანდია

1. კომპანიის სტატუსი	დუბლინში შექმნილი კომპანიები თავისუფალ ზონა "შენონში" შექმნილი კომპანიები
2. გადასახადი კორპორაციაზე	10% (თუ შემოსავლის წყარო ირლანდიაშია)
3. გადასახადი კაპიტალის გადიდებაზე	არა; ცალკეული სახის აქტივების გარდა
4. გადასახადი შემკიდრობაზე	ღიახ
5. ყოველწლიური გადასახადები კაპიტალზე	არ არის
6. გადასახადები:	
ა) დივიდენდებზე	არ არის
ბ) პროცენტებზე	არ არის
გ) როიალტზე	არ არის
7. შეთანხმებების არსებობა ორმაგი დაბეგვრის თავიდან აცილების შესახებ	21
8. სამშოსალო გადასახადები ფიზიკური პირებიდან	მაქსიმუმ 52%
9. მოსაკრებელი ინკორპორაციის/ბაჟი საწესდებო კაპიტალზე	1%
10. ყოველწლიური სარეგისტრაციო მოსაკრებელი	არ არის
11. მინიმალური კაპიტალი	მინიმუმ 2 აქცია შერჩეულ ვალუტაში
12. სავალუტო კონტროლი	განთავისუფლებულია
13. "ზოგადი სამართლის" ნორმების მოქმედება	ღიახ
14. ფინანსური ანგარიშგების გამოქვეყნების აუცილებლობა	შეზღუდული პასუხისმგებლობის კომპანიებისათვის – ღიახ შეუზღუდავი პასუხისმგებლობის კომპანიებისათვის – არა
15. აქციონერთა ყოველწლიური კრებების ჩატარების აუცილებლობა	ღიახ
16. აქციონერთა სახელების გამოაშკარავება	არ არის
17. დირექტორების მინიმალური რაოდენობა	2 დირექტორი და მდივანი
18. პროფესიული შრომითი რესურსების არსებობა	საკმაო რაოდენობით
19. შეზღუდვები იმიგრაციაზე	ღიახ, ევროკავშირის მოქალაქეების გარდა
20. ქვეყნის ეკონომიკის საბაზო პროდუქტების ექსპორტირებაზე უფლების არსებობა	არ არის
21. უძრავი ქონების ყიდვის უფლების არსებობა	არ არის

კაიზანის კუნძულები

1. კომპანიის სტატუსი	exempt
2. გადასახადი კორპორაციაზე	არ არის
3. გადასახადი კაპიტალის გადიდებაზე	არ არის
4. გადასახადი შემკვიდრობაზე	არ არის
5. ყოველწლიური გადასახადები კაპიტალზე	არ არის
6. გადასახადები: ა) დივიდენდებზე ბ) პროცენტებზე გ) როიალტზე	არ არის არ არის არ არის
7. შეთანხმებების არსებობა ორმაგი დაბეგერის თავიდან აცილების შესახებ	არ არის
8. საშემოსავლო გადასახადები ფიზიკური პირებიდან	არ არის
9. მოსაკრებელი ინკორპორაციისას/ბაჟი საწესდებო კაპიტალზე	1037\$ -დან 2318\$ -მდე
10. ყოველწლიური სარეგისტრაციო მოსაკრებელი	702\$
11. მინიმალური კაპიტალი	არ არის
12. საეალუტო კონტროლი	არ არის
13. "ზოგადი სამართლის" ნორმების მოქმედება	დიახ, მცირე მოდიფიკაციით
14. ფინანსური ანგარიშგების გამოქვეყნების აუცილებლობა	არ არის, გარდა ბანკების, სატრასტო, სადაზღვევო და სამმართველო კომპანიებისა
15. აქციონერთა ყოველწლიური კრებების ჩატარების აუცილებლობა	არ არის
16. აქციონერთა სახელების გამოაშკარავება	არ არის
17. დირექტორების მინიმალური რაოდენობა	ერთი, ნებისმიერი რეზიდენტობის
18. პროფესიული შრომითი რესურსების არსებობა	პროფესიული პერსონალის დეფიციტი
19. შეზღუდვები იმიგრაციაზე	სამუშაოზე ნებადართვა გაიცემა შესაბამისი ადგილობრივი პერსონალის არარსებობის შემთხვევაში
20. ქვეყნის ეკონომიკის საბაზო პროდუქტების ექსპორტირებაზე უფლების არსებობა	არ რეგულირდება
21. უძრავი ქონების ყიდვის უფლების არსებობა	არ არის

კონსულტი მენი

1. კომპანიის სტატუსი	exempt
2. გადასახადი კორპორაციაზე	განთავისუფლებულია
3. გადასახადი კაპიტალის გადიდებაზე	არ არის
4. გადასახადი მემკვიდრეობაზე	არ არის
5. ყოველწლიური გადასახადები კაპიტალზე	არ არის
6. გადასახადები: ა) დივიდენდებზე ბ) პროცენტებზე გ) როიალტზე	არ არის არ არის არ არის
7. შეთანხმებების არსებობა ორმაგი დაბეგვრის თაიდან აცილების შესახებ	I
8. საშემოსავლო გადასახადები ფიზიკური პირებიდან	20%
9. მოსაკრებელი ინკორპორაციისას/ბაჟი საწესდებო კაპიტალზე	130 ფ. სტ. 2000ფ. სტ.-მდე კაპიტალის დროს; 12ფ. სტ ყოველ 1000ფ. სტ-ზე 2000 ფ. სტ.-ზე მეტი კაპიტალის შემთხვევაში
10. ყოველწლიური სარეგისტრაციო მოსაკრებელი	250 ფ. სტ.
11. მინიმალური კაპიტალი	2000 ფ. სტ.
12. სავალუტო კონტროლი	არ არის
13. "ზოგადი სამართლის" ნორმების მოქმედება	დიახ
14. ფინანსური აბგარიშგების გამოქვეყნების აუცილებლობა	არ არის, გარდა AOOT
15. აქციონერთა ყოველწლიური კრებების ჩატარების აუცილებლობა	დიახ
16. აქციონერთა სახელების გამოაშკარავება	არ არის
17. დირექტორების მინიმალური რაოდენობა	2 დირექტორი და I მდივანი
18. პროფესიული შრომითი რესურსების არსებობა	საკმაო რაოდენობით
19. შეზღუდვები იმიგრაციაზე	შკატი შეზღუდვა უცხოურ სამუშაო ძალაზე
20. ქვეყნის ეკონომიკის საბაზო პროდუქტების ექსპორტირებაზე უფლების არსებობა	დიახ, ზოგიერთი გამონაკლისით
21. უძრავი ქონების ყიდვის უფლების არსებობა	დიახ

კუნძულები ტერკსი და კაიკოსი

1. კომპანიის სტატუსი	ოფორიული კომპანია , exempt
2. გადასახადი კორპორაციაზე	არ არის
3. გადასახადი კაპიტალის გადიდებაზე	არ არის
4. გადასახადი მემკვიდრეობაზე	მაქსიმუმ 2%
5. ყოველწლიური გადასახადები კაპიტალზე	არ არის
6. გადასახადები: ა) დივიდენდებზე ბ) პროცენტებზე გ) როიალტზე	არ არის არ არის არ არის
7. შეთანხმებების არსებობა ორმაგი დაბეგვრის თავიდან აცილების შესახებ	არ არის
8. საშემოსავლო გადასახადები ფიზიკური პირე- ბიდან	არ არის
9. მოსაკრებელი ინკორპორაციისას/ბაფი საწეს- დებო კაპიტალზე	1200\$
10. ყოველწლიური სარეგისტრაციო მოსაკრებე- ლი	700-1200\$
11. მინიმალური კაპიტალი	მოთხოვნები არ არსებობს
12. სავალუტო კონტროლი	არ არის
13. "ზოგადი სამართლის" ნორმების მოქმედება	დიახ
14. ფინანსური ანგარიშგების გამოქვეყნების აუ- ცილებლობა	არ არის
15. აქციონერთა ყოველწლიური კრებების ჩატა- რების აუცილებლობა	არ არის
16. აქციონერთა სახელების გამოაშკარავება	არ არის
17. დირექტორების მინიმალური რაოდენობა	ერთი, ნებისმიერი რეზი- დენტობის
18. პროფესიული შრომითი რესურსების არსებო- ბა	არის უმუშევრობა
19. შეზღუდვები იმიგრაციაზე	მუშაობისათვის ნებართვა ადვილი მისაღება
20. ქვეყნის ეკონომიკის საბაზო პროდუქტების ექსპორტირებაზე უფლების არსებობა	არ არის
21. უძრავი ქონების ყიდვის უფლების არსებობა	არ არის

ლიხტენშტაინი

1. კომპანიის სტატუსი	დომიცილირებული და პოლდინგური კომპანიები
2. გადასახადი კორპორაციაზე	არ არის
3. გადასახადი კაპიტალის გადიდებაზე	არ არის
4. გადასახადი მემკვიდრეობაზე	0,5 - 18%
5. ყოველწლიური გადასახადები კაპიტალზე	0,05 - 0,1%
6. გადასახადები: ა) დივიდენდებზე ბ) პროცენტებზე გ) როიალტზე	4% 4% არ არის
7. შეთანხმებების არსებობა ორმაგი დაბეგვრის თავიდან აცილების შესახებ	1
8. საშემოსავლო გადასახადები ფიზიკური პირებიდან	17,82%-მდე
9. მოსაკრებელი ინკორპორაციისას/ბაჟი საწეს-დებო კაპიტალზე	500 შვ. ფრ. მინიმალურ კაპიტალზე; 150 შვ. ფრ. ყოველ დამატებით 100000 შვ. ფრ. კაპიტალზე+ 2-3% გაცემულ კაპიტალზე
10. ყოველწლიური სარეგისტრაციო მოსაკრებელი	0,1% წმინდა ღირებულებიდან, მინიმუმ 1000 შვ. ფრ.
11. მინიმალური კაპიტალი	50000 შვ. ფრ.
12. სავალუტო კონტროლი	არ არის
13. "ზოგადი სამართლის" ნორმების მოქმედება	არ არის
14. ფინანსური ანგარიშგების გამოქვეყნების აუცილებლობა	მოთხოვნები არ არსებობს
15. აქციონერთა ყოველწლიური კრებების ჩატარების აუცილებლობა	მოთხოვნები არ არსებობს
16. აქციონერთა სახელების გამოაშკარავება	მოთხოვნები არ არსებობს
17. დირექტორების მინიმალური რაოდენობა	მინიმუმ 1 რეზიდენტი ან მუდმივი მცხოვრები
18. პროფესიული შრომითი რესურსების არსებობა	დიახ
19. შეზღუდვები იმიგრაციაზე	დიახ
20. ქვეყნის ეკონომიკის საბაზო პროდუქტების ექსპორტირებაზე უფლების არსებობა	არ არის
21. უძრავი ქონების ყიდვის უფლების არსებობა	დიახ, მხოლოდ საკუთარი საჭიროებისათვის

ლუქსემბურგი

1. კომპანიის სტატუსი	პოლიტიკი
2. გადასახადი კორპორაციაზე	განთავისუფლებულია, "მილი-არდერების" გარდა
3. გადასახადი კაპიტალის გადიდებაზე	განთავისუფლებულია "მილი-არდერების" გარდა
4. გადასახადი შემკიდრებაზე	არ არის
5. ყოველწლიური გადასახადები კაპიტალზე	განთავისუფლებულია, "მილი-არდერების" გარდა
6. გადასახადები: ა) დივიდენდებზე ბ) პროცენტებზე გ) როიალტებზე	არ არის არ არის არ არის
7. შეთანხმების არსებობა ორმაგი დაბეგვრის თავიდან აცილების შესახებ	19
8. საშემოსავლო გადასახადები ფიზიკური პირებიდან	პროგრესიული, ზღვარი 51,25%
9. მოსაკრებელი ინკორპორაციისას/ბაჟი საწესდებო კაპიტალზე	კაპიტალის 0,2%, "მილიარდერების" გარდა
10. ყოველწლიური სარეგისტრაციო მოსაკრებელი	კაპიტალის 1% შექმნისას და კაპიტალის ყოველი გადიდებისას
11. მინიმალური კაპიტალი	ჩვეულებრივი 1 250 000 ლუქს. ფრ. ფინანსური - 50 000 000 ლუქს. ფრ. "მილიარდერი"- 1 მლრდ. ლუქს. ფრ.
12. სავალუტო კონტროლი	არ არის
13. "ზოგადი სამართლის" ნორმების მოქმედება	არ არის
14. ფინანსური ანგარიშგების გამოქვეყნების აუცილებლობა	დიახ
15. აქციონერთა ყოველწლიური კრებების ჩატარების აუცილებლობა	დიახ
16. აქციონერთა სახელების გამოაშკარავება	დიახ
17. დირექტორების მინიმალური რაოდენობა	3, ნებისმიერი რეზიდენტობის
18. პროფესიული შრომითი რესურსების არსებობა	საკმაო რაოდენობით
19. შეზღუდვები იმიგრაციაზე	ევროკავშირის არამოქალაქებმა საცხოვრებლად უნდა მიიღონ უცხოელის ბარათი 1 წელზე მეტი ვადით
20. ქვეყნის ეკონომიკის საბაზო პროდუქტების ექსპორტირებაზე უფლების არსებობა	არ არის
21. უძრავი ქონების ყიდვის უფლების არსებობა	დიახ, მხოლოდ საკუთარი საცხოვრებლისათვის

მალტა

1. კომპანიის სტატუსი	არასავაჭრო ოფშორული კომპანიები (NTOC) სავაჭრო ოფშორული კომპანიები (TOC)
2. გადასახადი კორპორაციაზე	NTOC – არ არის TOC – 5%
3. გადასახადი კაპიტალის გადიდებაზე	არ არის
4. გადასახადი შექცევადობაზე	განთავისუფლებულია
5. ყოველწლიური გადასახადები კაპიტალზე	არ არის
6. გადასახადები: ა) დივიდენდებზე ბ) პროცენტებზე გ) როიალტზე	განთავისუფლებულია განთავისუფლებულია განთავისუფლებულია
7. შეთანხმებების არსებობა ორმაგი დაბეგვრის თა- ეიდან აცილების შესახებ	17
8. საშემოსავლო გადასახადები ფიზიკური პირები- დან	15% მალტაზე მცხოვრები უც- ხოელებისათვის
9. მოსაკრებელი ინკორპორაციისას/ბაჟი საწესდებო კაპიტალზე	არ არის
10. ყოველწლიური სარეგისტრაციო მოსაკრებელი	NTOC – 500 მალტ. ფუნტი TOC – 100 მალტ. ფუნტი
11. მინიმალური კაპიტალი	NTOC, TOC – 100 მალტ. ფუნტი
12. სავალუტო კონტროლი	განთავისუფლებულია
13. "ზოგადი სამართლის" ნორმების მოქმედება	დიახ
14. ფინანსური ანგარიშების გამოქვეყნების აუდი- რება	NTOC – განთავისუფლებულია TOC – დიახ
15. აქციონერთა ყოველწლიური კრებების ჩატარების აუცილებლობა	დიახ
16. აქციონერთა სახელების გამოაშკარავება	NTOC – არა TOC – დიახ
17. დირექტორების მინიმალური რაოდენობა	1
18. პროფესიული შრომითი რესურსების არსებობა	უმაღლესი სასწავლებლების კურსდამთავრებულთა მუდმივი მოდენა
19. შეზღუდვები იმიგრაციაზე	საჭიროა ნებაართვა მუშაობი- სათვის
20. ქვეყნის ეკონომიკის საბაზო პროდუქტების ექ- სპორტირებაზე უფლების არსებობა	დიახ
21. უძრავი ქონების ყიდვის უფლების არსებობა	დიახ, მხოლოდ საკუთარი სა- ჭიროებისათვის

ნიმუშაგანმცემი

1. კომპანიის სტატუსი	პოლიტიკები
2. გადასახადი კორპორაციაზე	არ არის
3. გადასახადი კაპიტალის გადიდებაზე	არ არის
4. გადასახადი შემკვიდრებაზე	5 - 68%
5. ყოველწლიური გადასახადები კაპიტალზე	არ არის
6. გადასახადები: ა) დივიდენდებზე ბ) პროცენტებზე გ) როიალტზე	განთავისუფლებულია არ არის არ არის
7. შეთანხმებების არსებობა ორმაგი დაბეგვრის თავიდან აცილების შესახებ	48
8. საშემოსავლო გადასახადები ფიზიკური პირები- დან	35,75 - 60%
9. მოსაკრებელი ინკორპორაციის/ბაჟი საწესდ- ბო კაპიტალზე	1%
10. ყოველწლიური სარეგისტრაციო მოსაკრებელი	დაახლოებით 500 000 გულდენი
11. მინიმალური კაპიტალი	40 000 გულდენი
12. სავალუტო კონტროლი	არ არის
13. "ზოგადი სამართლის" ნორმების მოქმედება	არ არის
14. ფინანსური ანგარიშგების გამოქვეყნების აუცი- ლებლობა	დიახ
15. აქციონერთა ყოველწლიური კრებების ჩატარე- ბის აუცილებლობა	დიახ
16. აქციონერთა სახელების გამოაშკარავება	არ არის
17. ღირებულებების მინიმალური რაოდენობა	მოთხოვნები არ არსე- ბობს
18. პროფესიული შრომითი რესურსების არსებობა	დიახ
19. შეზღუდვები იმიგრაციაზე	მუშაობისთვის ნებარ- თვის მიღება საკმაოდ რთულია
20. ქვეყნის ეკონომიკის საბაზო პროდუქტების ექ- სპორტირებაზე უფლების არსებობა	დიახ
21. უძრავი ქონების ყიდვის უფლების არსებობა	არ არის

ნიმუშა ანტილიკი

1. კომპანიის სტატუსი	ოფშორული საინვესტიციო კომპანიები (OIC), პოლინიგები და ფინანსური კომპანიები (HFC), კომპანიები როიალტისათვის (RC), ოფშორული სავაჭრო კომპანიები (OTC), ოფშორული ბანკები (OB)
2. გადასახადი კორპორაციაზე	OIC, HFC, RC - 2,4-3% OTC, OB - 4,8-6%
3. გადასახადი კაპიტალის გადიდებაზე	არ არის
4. გადასახადი შექცევადობაზე	0,5 - 0,6%
5. ყოველწლიური გადასახადები კაპიტალზე	არ არის
6. გადასახადები:	
ა) დივიდენდებზე	არ არის
ბ) პროცენტებზე	არ არის
გ) როიალტზე	არ არის
7. შეთანხმებების არსებობა ორმაგი დაბეგვრის თაიდან აცილების შესახებ	4
8. საშემოსავლო გადასახადები ფიზიკური პირებიდან	8 - 32%
9. მოსაკრებელი ინკორპორაციის/ბაჟი საწესდებო კაპიტალზე	არ არის
10. ყოველწლიური სარეგისტრაციო მოსაკრებელი	არ არის
11. მინიმალური კაპიტალი	30000\$, გაიცემა 10%
12. სავალუტო კონტროლი	განთავისუფლებულია
13. "ზოგადი სამართლის" ნორმების მოქმედება	დიახ
14. ფინანსური ანგარიშების გამოქვეყნების აუცილებლობა	არ არის
15. აქციონერთა ყოველწლიური კრებების ჩატარების აუცილებლობა	არაა სავალდებულო
16. აქციონერთა სახელების გამოაშკარავება	არ არის
17. დირექტორების მინიმალური რაოდენობა	1, ნებისმიერი რეზიდენტობის
18. პროფესიული შრომითი რესურსების არსებობა	საკმაო რაოდენობით
19. შეზღუდვები იმიგრაციაზე	ნებადართვა მუშაობისთვის ადგილი მისაღება
20. ქვეყნის ეკონომიკის საბაზო პროდუქტების ექსპორტირებაზე უფლების არსებობა	დიახ
21. უძრავი ქონების ყიდვის უფლების არსებობა	არ არის

სინგაპური

1. კომპანიის სტატუსი	ოფშორული ფინანსური ბიზნესი
2. გადასახადი კორპორაციაზე	0-31%, საქმიანობის სახისა და სინგაპურში მიღებული შემოსავლების შესაბამისად
3. გადასახადი კაპიტალის გადიდებაზე	არა
4. გადასახადი შემკვიდრებაზე	5 - 10%
5. ყოველწლიური გადასახადები კაპიტალზე	არ არის
6. გადასახადები: ა) დივიდენდებზე ბ) პროცენტებზე გ) როიალტზე	არ არის მაქს. 31% მაქს. 31%
7. შთანხმებების არსებობა ორმაგი დაბეგვრის თავიდან აცილების შესახებ	29
8. საშემოსავლო გადასახადები ფიზიკური პირებიდან	31%
9. მოსაკრებელი ინკორპორაციისას/ბაჟი საწესდებო კაპიტალზე	1000-35000\$, განცხადებული კაპიტალის შესაბამისად
10. ყოველწლიური სარეგისტრაციო მოსაკრებელი	არ არის
11. მინიმალური კაპიტალი	2-3 მლნ \$
12. სავალუტო კონტროლი	არ არის
13. "ზოგადი სამართლის" ნორმების მოქმედება	არ არის
14. ფინანსური ანგარიშგების გამოქვეყნების აუცილებლობა	დიახ
15. აქციონერთა ყოველწლიური კრებების ჩატარების აუცილებლობა	არ არის
16. აქციონერთა სახელების გამოაშკარავება	დიახ
17. დირექტორების მინიმალური რაოდენობა	2, ერთი უნდა იყოს რეზიდენტი
18. პროფესიული შრომითი რესურსების არსებობა	დიახ
19. შეზღუდვები იმიგრაციაზე	კვალიფიციურ მუშაკთათვის თავისუფლად, არაკვალიფიციურთათვის - კვოტებით
20. ქვეყნის ეკონომიკის საბაზო პროდუქტების ექსპორტირებაზე უფლების არსებობა	დიახ
21. უძრავი ქონების ყიდვის უფლების არსებობა	დიახ, მხოლოდ ოფისის, წარმოების საჭიროებისათვის ან საცხოვრებლად

შვეიცარია

1. კომპანიის სტატუსი	დომიცილირებული კომპანია
2. გადასახადი კორპორაციაზე	3,63-9,8%
3. გადასახადი კაპიტალის გადიდებაზე	ჩაირთვება დასაბეგრ მოგებაში
4. გადასახადი შემკიდრობაზე	განსხვავებულია სხვადასხვა კანტონებში
5. ყოველწლიური გადასახადები კაპიტალზე	0,825%
6. გადასახადები: ა) დივიდენდებზე ბ) პროცენტებზე გ) როიალტზე	35% (თუ წყარო შვეიცარიაა) 35% (თუ წყარო შვეიცარიაა) არ არის
7. შეთანხმებების არსებობა ორმაგი დაბეგერის თავიდან აცილების შესახებ	35
8. საშემოსავლო გადასახადები ფიზიკური პირებიდან	
9. მოსაკრებელი ინკორპორაციისას/დაფი საწესდებო კაპიტალზე	5000 შვ. ფრ.
10. ყოველწლიური სარეგისტრაციო მოსაკრებელი	განსხვავებულია სხვადასხვა კანტონებში
11. მინიმალური კაპიტალი	100000 შვ. ფრ.
12. სავალუტო კონტროლი	არ არის
13. "ზოგადი სამართლის" ნორმების მოქმედება	არ არის
14. ფინანსური ანგარიშგების გამოქვეყნების აუცილებლობა	არ არის
15. აქციონერთა ყოველწლიური კრებების ჩატარების აუცილებლობა	დიახ
16. აქციონერთა სახელების გამოაშკარავება	არ არის
17. დირექტორების მინიმალური რაოდენობა	მინიმუმ 1, უმეტესობა უნდა იყვნენ რეზიდენტები
18. პროფესიული შრომითი რესურსების არსებობა	დიახ
19. შეზღუდვები იმიგრაციაზე	ძალიან მკაცრი შეზღუდვა უცხოურ პერსონალზე
20. ქვეყნის ეკონომიკის საბაზო პროდუქტების ექსპორტირებაზე უფლების არსებობა	არ არის
21. უძრავი ქონების ყიდვის უფლების არსებობა	არ არის, ორი კანტონის გარდა

ჩენლ აილენდში (ჰერსი, ბერნზი)

1. კომპანიის სტატუსი	example
2. გადასახადი კორპორაციაზე	განთავისუფლებულია
3. გადასახადი კაპიტალის გადიდებაზე	არ არის
4. გადასახადი შემკვიდრუბაზე	არ არის
5. ყოველწლიური გადასახადები კაპიტალზე	არ არის
6. გადასახადები: ა) დივიდენდებზე ბ) პროცენტებზე გ) როიალტზე	არ არის 20% (0%, თუ გაიცემა არარეზიდენტებზე) 20% (0% თუ გაიცემა არარეზიდენტებზე)
7. შეთანხმებების არსებობა ორმაგი დაბეგვრის თავიდან აცილების შესახებ	2
8. საშემოსავლო გადასახადები ფიზიკური პირებიდან	20%
9. მოსაკრებელი ინკორპორაციის/ბაჟი საწესდებო კაპიტალზე	0,5%+100 ფ. სტ.
10. ყოველწლიური სარეგისტრაციო მოსაკრებელი	500 ფ. სტ.
11. მინიმალური კაპიტალი	განცხადებული - 10000 ფ. სტ. გამოშვებული - 2 ფ. სტ.
12. სავალუტო კონტროლი	არ არის
13. "ზოგადი სამართლის" ნორმების მოქმედება	ღიახ
14. ფინანსური ანგარიშების გამოკვეყნების აუცილებლობა	არ არის
15. აქციონერთა ყოველწლიური კრებების ჩატარების აუცილებლობა	ღიახ
16. აქციონერთა სახელების გამოაშკარავება	ღიახ
17. დირექტორების მინიმალური რაოდენობა	ერთი, ნებისმიერი რეზიდენტობის
18. პროფესიული შრომითი რესურსების არსებობა	კვალიფიციური და გამოცდილი პერსონალის დეფიციტი
19. შეზღუდვები იმიგრაციაზე	მუშაობისთვის ნებართვის მიღება ადვილია, განსაკუთრებით კვალიფიციური თანამშრომლებისათვის
20. ქვეყნის ეკონომიკის საბაზო პროდუქტების ექსპორტირებაზე უფლების არსებობა	არ არის
21. უძრავი ქონების ყიდვის უფლების არსებობა	ღიახ

კიბრალტარი

1. კომპანიის სტატუსი	exempt (მკ), qualifying (QC)
2. გადასახადი კორპორაციაზე	მკ – არ არის, QC – 2-18%
3. გადასახადი კაპიტალის გადიდებაზე	განთავისუფლებულია
4. გადასახადი შემკედროებაზე	5–25%
5. ყოველწლიური გადასახადები კაპიტალზე	0,05%
6. გადასახადები: ა) დივიდენდებზე ბ) პროცენტებზე გ) როიალტზე	მკ – არ არის, QC – შემცირებული განაკვეთებით
7. შეთანხმებების არსებობა ორმაგი დაბეგვრის თავიდან აცილების შესახებ	არ არის
8. საშემოსავლო გადასახადები ფიზიკური პირებიდან	პროგრესიული, ზღვარი – 50%
9. მოსაკრებელი ინკორპორაციისას/ბაჟი საწესდებო კაპიტალზე	0,05% აქციის ნომინალზე
10. ყოველწლიური სარეგისტრაციო მოსაკრებელი	მკ – 300 ფ. სტ.
11. მინიმალური კაპიტალი	100 ფტ. სტ.
12. სავალუტო კონტროლი	არ არის
13. “ზოგადი სამართლის” ნორმების მოქმედება	არ არის
14. ფინანსური ანგარიშგების გამოქვეყნების აუცილებლობა	არ არის, გარდა AOOT
15. აქციონერთა ყოველწლიური კრებების ჩატარების აუცილებლობა	არ არის
16. აქციონერთა სახელების გამოაშკარავება	ღიახ
17. დირექტორების მინიმალური რაოდენობა	მთხოვნები არაა
18. პროფესიული შრომითი რესურსების არსებობა	საკმაო რაოდენობით
19. შეზღუდვები იმიგრაციაზე	ვეროკავშირის არაპოქალაქებისათვის საჭიროა ნებართვა მუშაობისათვის
20. ქვეყნის ეკონომიკის საბაზო პროდუქტების ექსპორტირებაზე უფლების არსებობა	ღიახ
21. უძრავი ქონების ყიდვის უფლების არსებობა	ღიახ, ფინანსებისა და განვითარების მდივნის ნებართვით

კონკონტი

1. კომპანიის სტატუსი	უცხოური კომპანია
2. გადასახადი კორპორაციაზე	16,5% (კონკონგში შე- მოსავლის წყაროს დროს)
3. გადასახადი კაპიტალის გადიდებაზე	არ არის
4. გადასახადი მემკვიდრეობაზე	6-18%
5. ყოველწლიური გადასახადები კაპიტალზე	0,6%, მინიმუმ 600 ქონკ. დოლ.
6. გადასახადები: ა) დივიდენდებზე ბ) პროცენტებზე გ) როიალტებზე	არ არის არ არის 1,65%
7. შეთანხმებების არსებობა ორმაგი დაბეგვრის თავიდან აცილების შესახებ	არ არის
8. საშემოსავლო გადასახადები ფიზიკური პირები- დან	16,5% (კონკონგში შე- მოსავლის წყაროს დროს)
9. მოსაკრებელი ინკორპორაციისას/ბაჟი საწესდე- ბო კაპიტალზე	0,6%, მინიმუმ 600 კკ. დოლ.
10. ყოველწლიური სარეგისტრაციო მოსაკრებელი	0,6%, მინიმუმ 600 კკ. დოლ.
11. მინიმალური კაპიტალი	
12. სავალუტო კონტროლი	არ არის
13. "ზოგადი სამართლის" ნორმების მოქმედება	დიახ
14. ფინანსური ანგარიშგების გამოკვეყნების აუცი- ლებლობა	არ არის
15. აქციონერთა ყოველწლიური კრებების ჩატარე- ბის აუცილებლობა	დიახ
16. აქციონერთა სახელების გამოაშკარავება	არ არის
17. დირექტორების მინიმალური რაოდენობა	2, მღვიანი უნდა იყოს რეზიდენტი
18. პროფესიული შრომითი რესურსების არსებობა	დიახ
19. შეზღუდვები იმიგრაციაზე	არა, შეზღუდვები უცხო- ელი დაქირავებული მუ- შაკებისათვის
20. ქვეყნის ეკონომიკის საბაზო პროდუქტების ექ- სპორტირებაზე უფლების არსებობა	არ არის
21. უძრავი ქონების ყიდვის უფლების არსებობა	დიახ

FATF-ის ორმოცი რეკომენდაცია

ა. რეკომენდაციათა საერთო სტრუქტურა

1. ყოველმა ქვეყანამ დაუყოვნებლივ უნდა მიიღოს ზომები, რათა "ნარკოტიკული და ფსიქოტროპული ნივთიერებების უკანონო ბრუნვის შესახებ" გაეროს 1988 წლის კონვენცია რატიფიცირებულ და სრულად რეალიზებულ იქნეს;

2. კანონმდებლობა საფინანსო დაწესებულებებში პროფესიული საიდუმლოების შესახებ შესაბამისობაში უნდა იქნეს მოყვანილი ამ რეკომენდაციებში მოცემულ ღონისძიებათა განხორციელების დასაწყებად;

3. აღკვეთის ღონისძიებათა მოქმედი პროგრამა იმ საქმებზე, რომლებიც დაკავშირებულია ფულის გათეთრებასთან, უნდა ითვალისწინებდეს ურთიერთთანამშრომლობის მაღალ დონეს. იგი უნდა მოიცავდეს სამართლებრივ დახმარებას გამოძიების მიმდინარეობის პროცესში და დანაშაუვითა გადაცემას, როცა ეს შესაძლებელია.

ბ. შიდა სამართალდამცავი სისტემის როლი ფულის გათეთრების წინააღმდეგ ბრძოლის საკითხში. ფულის გათეთრების დანაშაულზე პასუხისმგებლობის დაკისრების სფერო

4. ყოველმა ქვეყანამ უნდა მიიღოს გადაუდებელი ზომები, მათ შორის საკანონმდებლო ხასიათის ზომები, ვენის კონვენციის შესაბამისად ფულის გათეთრების დანაშაულზე სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობის დასაკისრებლად. ყოველმა ქვეყანამ უნდა გააერცელოს პასუხისმგებლობა ფულადი სახსრების გათეთრების დანაშაულისათვის, განსაკუთრებით ნარკოტიკების უკანონო ბრუნვისა და განსაკუთრებით მძიმე დანაშაულების შედეგად მიღებული ფულადი სახსრების გათეთრებისათვის. ყოველმა ქვეყანამ თავისთვის უნდა განსაზღვროს, თუ რომელი დანაშაული მიეკუთვნება განსაკუთრებით მძიმე დანაშაულს ფულის გათეთრების დარგში.

5. ვენის კონვენციის დებულებების თანახმად ფულის გათეთრების დანაშაულს უნდა განეკუთვნებოდეს, ფაქტიური დანაშაულის გარდა, ამ დანაშაულის ჩადენის განზრახვა.

6. შეძლებისდაგვარად არა მხოლოდ მოსამსახურეების, არამედ იურიდიული პირების დაყენებაც უნდა იყოს შესაძლებელი სისხლის სამართლის სამართლებრივი დევნის წინაშე.

უზრუნველყოფელი ზომები და კონფისკაცია

7. ქვეყნებმა საჭიროების შემთხვევაში უნდა მიიღონ ზომები, რომლებიც ანალოგიურია ვენის კონვენციის თანახმად ჩამოყალიბებული ზომებისა, მათ შორის საკანონმდებლო ხასიათის ზომები, მიმართული კომპეტენტური ორგანოებისათვის იმ უფლებამოსილების მინიჭებისაკენ, რომლებიც საჭიროა ისეთი სახის ქონების, როგორიცაა: ფულის გათეთრების ობიექტი, ასევე, ამ სახის დანაშაულთა შედეგად მიღებული შემოსავლები, ან სახსრები, რომლებიც განკუთვნილია ასეთი დანაშაულების ჩადენისათვის, ან ფულის გათეთრების შესაბამისი ფასეულობის ქონების კონფისკაციისათვის.

ისე, რომ არ მოხდეს იმ მესამე პირთა უფლებების დარღვევა, რომლებიც წარმოადგენენ ქონების კეთილსინდისიერ მფლობელებს.

ეს ზომები უნდა მოიცავდეს:

ა) უფლებამოსილებათა მინიჭებას კონფისკაციას დაქვემდებარებული ქონების იდენტიფიკაციის, გამოვლენისა და შეფასებისათვის;

ბ) ქონების კონფისკაციისათვის უზრუნველყოფილი ისეთი ზომების მიღებას, როგორებიცაა ოპერაციების შეჩერება, დაპატიმრება, იმისათვის, რომ არ მოხდეს გარიგებათა დაღება, ქონების განკარგვა ან გადაადგილება;

გ) გამოძიებისათვის სხვა აუცილებელი ზომების მიღება.

კონფისკაციისა და სისხლის სამართლის სანქციების გარდა, მხარეებმა უნდა გაითვალისწინონ დამატებითი ფულადი და სამოქალაქო-სამართლებრივი სანქციების და/ან სისხლის ან სამოქალაქო სამართლის საქმის აღძვრის შესაძლებლობა, იმისათვის, რომ გაუქმებულ იქნეს გარიგებები, რომელთა დადებისათვისაც მხარეები ან იზიარებდნენ პასუხისმგებლობას, ან უნდა გაეზიარებინათ პასუხისმგებლობა მოქმედი კანონმდებლობიდან გამომდინარე.

გ. ფინანსური სისტემის როლი ფულის გათეთრების წინააღმდეგ ბრძოლაში

8. 10-29 რეკომენდაციები უნდა იქნეს გამოყენებული, არა მხოლოდ ბანკების, არამედ არასაბანკო საფინანსო დაწესებულებების მიმართებითაც. მთავრობამ უნდა უზრუნველყოს ფულის გათეთრების საწინააღმდეგო ნორმატიული აქტების მოქმედების გავრცელება იმ არასაბანკო საფინანსო დაწესებულებებზეც, რომლებზეც ზოგიერთ ქვეყანაში არ ვრცელდება ფულის გათეთრების სფეროში ზედამხედველობის ფუნქციები. მაგალითად, კონტროლი ვალუტის გადამცვლელ პუნქტებზე უნდა განხორციელდეს ისევე, როგორც დანარჩენ სხვა საფინანსო დაწესებულებებზე. აგრეთვე, სახელმწიფომ უნდა უზრუნველყოს ამ ნორმატიული აქტების უფექტიანი გამოყენება.

9. შესაბამისმა სახელმწიფო ორგანოებმა უნდა გაითვალისწინონ 10-21 და 23 რეკომენდაციების დანერგვა ფინანსური დაწესებულებების საქმიანობაში ფინანსური ოპერაციების განხორციელებისას. ფინანსურ ოპერაციებში იგულისხმება, აგრეთვე, ის ოპერაციები, რომლებიც ჩამოთვლილია რეკომენდაციების დანართში. იმ ოპერაციების განსაზღვრა, რომელთა კონტროლიც კონკრეტული ქვეყნისთვის არ არის აუცილებელი, კონკრეტული ქვეყნის პრეროგატივას წარმოადგენს.

კლიენტის იდენტიფიკაცია და აღრიცხვის განხორციელების წესები

10. ფინანსურმა დაწესებულებებმა არ უნდა გახსნან ანონიმური ანგარიშები ან ისეთი ანგარიშები, რომლებიც ექვს იწვევს, რომ გამოგონილი სახელით იხსნება. იმ დაწესებულებათა მიმართ, რომლებიც ახორციელებენ ოპერაციებს ასეთი სახის კლიენტებთან, უნდა იქნეს წაყენებული მოთხოვნა (სამართლებრივი იძულების მეთოდების გამოყენებით), რათა დადგინდეს ასეთ კლიენტთა ენობა ოფიციალური ან ნდობას დაქვემდებარებული სხვა დოკუმენტის საფუძველზე, მათთან ოპერაციების ჩატარების პროცეს-

ში, იმის მიუხედავად, ეს კლიენტი კონკრეტული დაწესებულებისათვის წარმოადგენს მისი მომსახურების რეგულარულ თუ ერთჯერად მომხმარებელს (განსაკუთრებით ანგარიშის გახსნისას ან საჩეკო წიგნაქის გაცემისას, ნდობითი გარიგებების დადებისას, სადეპოზიტო სეიფების ქირაობისას, მისხვილი ფულადი სახსრებით ოპერაციების განხორციელებისას).

იურიდიული პირების იდენტიფიკაციის მოთხოვნის შესასრულებლად საფინანსო დაწესებულებებმა შეძლებისდაგვარად უნდა მიიღონ შემდეგი ზომები:

ი) შეამოწმონ კლიენტის არსებობის სამართლებრივი საფუძველი (დასაბუთება), მისი წარმოშობის დოკუმენტაციის მოთხოვნის საშუალებით, მათ შორის მოითხოვოს ინფორმაცია მისი სახელწოდების, სამართლებრივი ფორმის შესახებ, ხელმძღვანელთა და პირთა იმ მისამართების ჩათვლით, რომელთაც გადაცემული აქვთ ქონების მართვის უფლება.

იი) შეამოწმონ უფლებამოსილებათა სინამდვილე და მოახდინონ იმ პირის იდენტიფიკაცია, რომელსაც გააჩნია სხვისი სახელით ოპერაციების ჩატარების უფლება.

11. რაიმე ეჭვის წარმოშობისას იმის თაობაზე, რომ კლიენტი მოქმედებს სხვისი სახელით, საფინანსო დაწესებულებებმა უნდა მიმართონ გააზრებულ ქმედებებს, რათა მიიღონ ინფორმაცია იმ პირის შესახებ, ვის სახელზედაც იხსნება ანგარიში ან ვისი სახელითაც ხორციელდება ოპერაცია.

12. ბოლო ხუთი წლის განმავლობაში განხორციელებული შიდა-სახელმწიფოებრივი და საერთაშორისო ოპერაციების შესახებ მონაცემები საფინანსო დაწესებულებებმა უნდა შეიტანონ სააღრიცხვო რეესტრში, რათა უზრუნველყონ კომპეტენტური ორგანოების მოთხოვნები ინფორმაციაზე. აღრიცხვა უნდა წარმოებდეს ისე, რომ საჭიროების შემთხვევაში შესაძლებელი გახდეს ცალკეული ოპერაციის იდენტიფიცირება (თანხისა და ვალუტის რაობის ჩათვლით) და აუცილებლობის შემთხვევაში სასამართლოში მტკიცებულების სახით წარდგენა.

საფინანსო დაწესებულებებმა უნდა აღრიცხონ კლიენტის პირადობის დამადასტურებელი დოკუმენტები (მაგალითად, შეინახონ ასლები ისეთი დოკუმენტებისა, როგორებიცაა პირადობის დამადასტურებელი მოწმობები და სხვა მსგავსი სახის დოკუმენტაცია), მონაცემები ანგარიშებისა და საქმიანი კორესპონდენციის შესახებ არა უმცირეს ხუთი წლის განმავლობაში ანგარიშის დახურვიდან.

აღნიშნული მონაცემები ხელმისაწვდომი უნდა იყოს კომპეტენტური ორგანოებისთვის სისხლის სამართლის საქმეთა წარმოების პროცესში.

13. ყოველმა სახელმწიფომ განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიაქციოს ფულის გათეთრების ახალ ან განვითარებად ტექნოლოგიებში შეჭრის შესაძლებლობას და მიიღოს ყველა საჭირო ზომა ამის აღსაკვეთად.

საფინანსო დაწესებულებების მიერ კონტროლის გაზრდა

14. საფინანსო დაწესებულებებმა განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიაქციონ განსაკუთრებით რთული ტიპის და უჩვეულო სქემით გან-

ზორცილებად ოპერაციებს, რომელთა განხორციელებისასაც არ ჩანს ეკონომიკური ან სამართლებრივი საფუძველი. ასეთი ოპერაციის მიზანი და საფუძველი შესაძლებლად მოკლე დროში უნდა შეძოწმდეს, დადგენილი ფაქტიური გარემოებები დაფიქსირდეს წერილობით და ხელმისაწვდომი იყოს საზედამხებველო, აუდიტისა და კომპეტენტური ორგანოებისთვის.

15. თუ საფინანსო ორგანოებს გაუჩნდათ ეჭვი სახსრების კრიმინალური წარმომავლობის შესახებ, მაშინ მათ დაუყოვნებლივ უნდა მიმართონ ამის შესახებ კომპეტენტურ ორგანოებს.

16. ფინანსური დაწესებულებები, მათი ხელმძღვანელები, თანამდებობის პირები და მოსამსახურეები ნორმატიული აქტებით უნდა იყვნენ გათავისუფლებული ინფორმაციის გაუცემლობის დარღვევის პასუხისმგებლობისაგან იმ შემთხვევაშიც, როცა მათთვის უცნობი იყო ინფორმაციის გაუცემლობის დარღვევაზე პასუხისმგებლობის არსებობის შესახებ.

17. ფინანსური დაწესებულებების ხელმძღვანელებს, თანამდებობის პირებს და მოსამსახურეებს არ უნდა ჰქონდეთ იმის უფლება, რომ კლიენტი გააფრთხილონ კომპეტენტური ორგანოებისთვის მასზე ინფორმაციის მიწოდების შესახებ.

18. საფინანსო ორგანოებმა თავისი ეჭვების შესახებ უნდა მოახსენონ კომპეტენტურ ორგანოებს შემუშავებული ინსტრუქციების შესაბამისად.

19. საფინანსო ორგანოებმა უნდა შეიმუშაონ ფულის გათეთრების აღკვეთის პროგრამები, რომლებიც მინიმუმ უნდა შეიცავდნენ შემდეგ დებულებებს:

ი) შიდა პროცედურების და კონტროლის სტრატეგიის შემუშავება, მათ შორის თანამდებობის პირთა დანიშვნა იმისთვის, რომ მათ გააკონტროლონ საქმიანობის კანონიერება და ახლად მიღებული თანამშრომლები, რათა უზრუნველყოფილ იქნეს მაღალი დონის საიმედოობა.

იი) თანამშრომელთა უწყვეტი სწავლება;

იიი) აუდიტის ფუნქციები სისტემის საიმედოობის შემოწმებისათვის.

პრობლემათა გადაჭრის ზომები იმ ქვეყნებისათვის, რომლებშიც არ არსებობს ან არაეფექტიანად ზორციელდება ფულის გათეთრების საწინააღმდეგო ღონისძიებანი

20. საფინანსო დაწესებულებებმა უნდა განახორციელონ ზეპოადინიშნული ღონისძიებები თავიანთი ფილიალების ან ქალიშვილი დაწესებულებების მიმართ, რომელთა კაპიტალის დიდი ნაწილი ამ დაწესებულებებს ეკუთვნით, განსაკუთრებით რომლებიც განლაგებული არიან ისეთ ქვეყნებში, სადაც არ არსებობს ან არაეფექტიანად ზორციელდება ფულის გათეთრების საწინააღმდეგო ღონისძიებანი, ისე, რომ არ დაარღვიონ არსებული ქვეყნის კანონმდებლობა. იმ შემთხვევაში, როდესაც აღნიშნული ზომების მიღება აკრძალულია ამ ქვეყნის კანონმდებლობით, მაშინ სათავო ორგანიზაციებმა მდებარეობის მიხედვით საქმის კურსში უნდა ჩააყენონ კომპეტენტური ორგანოები ღონისძიებათა შესრულების შეუძლებლობის შესახებ.

21. საფინანსო დაწესებულებებმა განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიაქციონ იმ ფიზიკურ და იურიდიულ პირებთან საქმიან ურთიერთო-

ბებს და ოპერაციებს, რომლებიც რეგისტრირებული არიან იმ ქვეყნებში, რომლებშიც არ არსებობს ან არააფექტიანად ზორციელდება ფულის გათეთრების საწინააღმდეგო ღონისძიებანი, ისე, რომ არ დაარღვიონ არსებული ქვეყნის კანონმდებლობა. ყველა ოპერაცია, რომელთა განხორციელებისასაც არ ჩანს ეკონომიკური ან სამართლებრივი საფუძველი უნდა მაქსიმალურად შემოწმდეს საფუძვლისა და მიზნობრიობის კუთხით. ასეთი ფაქტების დადგენა უნდა დაფიქსირდეს წერილობითი ფორმით და შევსებული ღოკუმენტები ხელმისაწვდომი უნდა იყოს საზედამხებელო, აუდიტისა და კომპეტენტური ორგანოებისთვის.

ფულის გათეთრების აღკვეთის სხვა ზომები

22. სახელმწიფოებმა უნდა გაითვალისწინონ ისეთ ღონისძიებათა ჩატარება, რომლებიც ავლენენ ნაღდი ფულის ან წარმომდგენზე ფასიანი ქაღალდების მიერ ქვეყნის სახელმწიფო საზღვრების გადაკვეთას, ან შესაძლებელს ხდიან მათი გადაადგილების გაკონტროლებას, ინფორმაციის დაცულობის მკაცრი გარანტიით, რათა არ შეექმნას საფრთხე მოძრავი კაპიტალის თავისუფლებას.

23. სახელმწიფომ უნდა უზრუნველყოს სისტემის ფუნქციონირება, რომლის დროსაც ბანკები და სხვა საფინანსო დაწესებულებები და შუამავლები მოახსენებენ სახელმწიფო ორგანოებს ყველა დადგენილ ლიმიტს ზემოთ განხორციელებული შიდა თუ საერთაშორისო ოპერაციის შესახებ. ინფორმაციის მიწოდება უნდა ხდებოდეს მონაცემთა კომპიუტერიზებული ბაზების საშუალებით და ხელმისაწვდომი იყოს შავი ფულის გათეთრებაზე გამოძიების მწარმოებელი კომპეტენტური ორგანოებისთვის, ამასთანავე, უნდა გაკონტროლდეს ისიც, რომ ეს ინფორმაცია გამოყენებულ იქნეს მკაცრად განსაზღვრული საჭიროებით.

24. ქვეყნებმა ხელი უნდა შეუწყონ ტექნიკური საშუალებების დაწერგვას ფულის მოძრაობის სფეროში, საგადაზღველო ბარათების, ჩეკების, სახელფასო პირდაპირი დეპოზიტების, ფასიანი ქაღალდების საბუღალტრო წიგნებში აღრიცხვის ჩათვლით.

25. სახელმწიფოებმა უნდა გაითვალისწინონ იმის პოტენციური შესაძლებლობაც, რომ ფულის გათეთრების ოპერაციები შესაძლებელია ზორციელდებოდეს სხვა იურიდიული პირების მეშვეობით და მიიღოს ასეთი იურიდიული პირების არასამართლებრივი გამოყენების აღკვეთისთვის საჭირო ღონისძიებები.

მარეგულირებელი და სხვა სახის მმართველი ორგანოების როლი და გამოყენება

26. კომპეტენტურმა ორგანოებმა, რომლებიც ახორციელებენ ზედამხედველობას ბანკებზე, სხვა საფინანსო დაწესებულებებსა თუ შუამავლებზე უნდა უზრუნველყონ, რომ მათ საზედამხებელო ორგანოებს გააჩნდეთ ფულის გათეთრებისაგან თავის დაცვისათვის საჭირო შესაბამისი პროგრამული უზრუნველყოფა. აღნიშნული ორგანოები უნდა თანამშრომლობდნენ ქვეყნის სასამართლო, სამართალდამცავ ორგანოებთან და საკუთარი ინიციატივით თუ მოთხოვნის შესაბამისად, გაუწიონ საექსპერტო დახმარება გამოძიების თუ სისხლის სამართლებრივი დევნის პროცესში.

27. კომპეტენტურ ორგანოებს უნდა დაეკისოს პასუხისმგებლობა, რათა მათ ზედამხედველობისა და რეგულირების უფლებების გამოყენების საშუალებით უზრუნველყონ რეკომენდაციებში ჩამოთვლილი დებულებების შესრულება, იმ ფიზიკური პირების მიერ, რომლებიც ახორციელებენ ოპერაციებს ნაღდი ფულადი სახსრებით ან ამ ქვეყნის მიერ განსაზღვრული სხვა საგადამხდელო საშუალებებით.

28. კომპეტენტურმა ორგანოებმა უნდა განამტკიცონ ძირითადი მიმართულებები და განსაზღვრონ საფინანსო დაწესებულებებისთვის კლიენტის საეჭვო ქცევის გამოვლენის ძირითადი კრიტერიუმები. შეთანხმებულია, რომ ასეთი რეკომენდაციები შემუშავებულ უნდა იქნეს ღროის მოკლე მონაკვეთში და არ უნდა იყოს ძალიან მოცულობითი. აგრეთვე, შეთანხმებულია, რომ ასეთი მითითებები უნდა გამოყენებულ იქნეს საფინანსო დაწესებულებების პერსონალის მიერ სასწავლო მასალად.

29. კომპეტენტურმა ორგანოებმა, რომლებიც არეგულირებენ საფინანსო დაწესებულებათა საქმიანობას უნდა მიიღონ საჭირო სამართლებრივი და სხვა ზომები, რათა არ იქნეს დაშვებული დამნაშავეების ან მათი დამხმარეების მიერ საფინანსო ორგანოებზე მაკონტროლებელი გავლენის გავრცელება.

დ. საერთაშორისო თანამშრომლობის განმტკიცება. თანამშრომლობა აღმასრულებელი ორგანოების დონეზე საერთო ინფორმაციის გაცვლა

30. სახელმწიფოთა აღმასრულებელმა ორგანოებმა უნდა აღრიცხონ ფულის ნაქადების საერთაშორისო მოძრაობა ნებისმიერ სავალუტო გამოსატყულებაში, უკანასკნელ შემთხვევაში საერთო ჯამობრივ გამოსატყულებაში, რათა მათი ეროვნული ბანკის დაჯამების შედეგად მივიღოთ ფულად შემოდინებათა საერთო სურათი სხვადასხვა საზღვარგარეთული წყაროებიდან.

31. საერთაშორისო კომპეტენტურ ორგანოებს, შესაძლოა ინტერპოლს ან მსოფლიო საბაჟო ორგანიზაციას, უნდა დაეველოს შეაგროვონ და გაავრცელონ ინფორმაცია ფულის გათეთრების სფეროში ახალი გამოგონებებისა და მეთოდების შესახებ. ცენტრალურმა ბანკებმა და ბანკებმა, რომლებსაც მინიჭებული აქვთ მარეგულირებელი ფუნქციები, შეუძლიათ ერთმანეთს შორის განახორციელონ მსგავსი ღონისძიებები. ასეთ შემთხვევაში ყოველ სხვადასხვა სახელმწიფო უწყებას სავაჭრო ორგანიზაციებთან შეთანხმებით შეეძლება გაავრცელოს ასეთი სახის ინფორმაცია საფინანსო დაწესებულებებს შორის.

საეჭვო ოპერაციებზე ინფორმაციის გაცვლა

32. ყოველმა ქვეყანამ უნდა მიიღოს ზომები კომპეტენტურ ორგანოებს შორის, ხორციელდება ეს ნებაყოფლობით თუ მოთხოვნის შესაბამისად, საეჭვო ოპერაციებისა და მათში მონაწილე ფიზიკური და იურიდიული პირების შესახებ ინფორმაციის გაცემის ღონის ასამაღლებლად. ამავდროულად, ასეთი გაცემისას მკაცრად უნდა იქნეს დაცული შიდა და საერთაშორისო, აგრეთვე, პირთა პირადი ცხოვრებისა და პირადი მონაცემების შესახებ საკანონმდებლო ნორმები.

თანამშრომლობის სხვა ფორმები. კონფისკაციის, სამართლებრივი დახმარებისა და გადაცემის სფეროში თანამშრომლობის საფუძვლები და მეთოდები

33. ქვეყნები ორმხრივი ან მრავალმხრივი თანამშრომლობის საფუძველზე უნდა ცდილობდნენ შექმნან ისეთი პირობები, რომ განსხვავებანი ინფორმაციის განდობის სტანდარტების განმარტებებს შორის მათ შიდა კანონმდებლობაში, ან განზრახვის, როგორც დანაშაულის შემადგენელი ნაწილის შესახებ სტანდარტები, არ გახდეს ქვეყნებს შორის სამართლებრივ თანამშრომლობაზე უარის თქმის საფუძველი.

34. საერთაშორისო თანამშრომლობა უნდა იყოს გამაგრებული ორმხრივი ან მრავალმხრივი ხელშეკრულებებითა და ღონისძიებებით, რომლებიც დაეფუძნება ურთიერთშეთანხმებულ სამართლებრივ კონცეფციებს, თანამშრომლობის მაქსიმალურად ფართო სპექტრის მომცველი პრაქტიკული ღონისძიებების განხორციელების მიზნით.

35. ხელი უნდა შეეწყოს ქვეყნებს, რომლებსაც სურვილი აქვთ რატიფიკაცია და რეალიზაცია გაუკეთონ ფულის გათეთრების სფეროში არსებულ ისეთ კონვენციებს, როგორიცაა ევროსაბჭოს 1990 წლის "ფულის გათეთრების, დანაშაულებრივი საქმიანობის შედეგად მოპოვებული შემოსავლების მოძიების, ამოღებისა და კონფისკაციის შესახებ" სტრასბურგის კონვენცია.

ფულის გათეთრების საკითხებზე ურთიერთდახმარების ძალისხმევის გაძლიერება

36. ხელი უნდა შეეწყოს კომპეტენტური ორგანოების ერთობლივ გამოძიებებს. ამ მიმართებით გამოძიებათა ერთ-ერთ ყველაზე ეფექტიან ტაქტიკას წარმოადგენს: კონტროლირებადი მიწოდება, დაკავშირებული ისეთ აქტივებთან, რომლებიც ცნობილია ან ეჭვია, რომ ისინი წარმოადგენენ დანაშაულებრივი გზით მიღებულ შემოსავლებს. საჭიროა წავახალი-სოთ ქვეყნები, რომ გამოძიებისას გამოიყენონ ასეთი სახის ტაქტიკა.

37. მიღებულ უნდა იქნეს ურთიერთთანამშრომლობის ზომების ჩამონათვალი, რომლებიც საჭიროა სისხლის სამართლის საქმის საწარმოებლად. ასეთი ზომის რიცხვში სხვებთან ერთად უნდა შედიოდეს: საფინანსო დაწესებულებებსა და სხვა პირების მიერ მონაცემთა რეგისტრაცია, პირებისა და ნაგებობების მოძიება, დაპატიმრება, დამამტკიცებელი მასალების ამოღება, მათი შეკდგოში გამოყენებისათვის ფულის გათეთრების წინააღმდეგ, აგრეთვე, მასთან დაკავშირებულ აქტივებზე აღძრულ სისხლის სამართლის საქმეში, რომელიც მიმდინარეობს უცხო ქვეყნის იურისდიქციით.

38. აუცილებელია მიღებულ იქნეს ოპერატიული სახის უფლებამოსილებათა სისტემა, რომელიც ითვლისწინებს უცხო ქვეყნის მოთხოვნის შესაბამისად ისეთ მოქმედებათა განხორციელებას, როგორიცაა: იდენტიფიკაცია, ბლოკირება, დაპატიმრება და კონფისკაცია ფულის გათეთრების შედეგად მიღებული შემოსავლებისა ან შესაბამისი ღირებულების ფასეულობებისა. აუცილებელია შემუშავდეს ღონისძიებები დაპატიმრებისა და კონფისკაციის კოორდინაციისათვის, რომელიც, აგრეთვე, შესაძლებელია შეიცავდეს კონფისკაციაქმნილი ქონების შესახებ ნაწილსაც.

39. კოლიზიის თავიდან აცილების მიზნით აუცილებელია გავითვალისწინოთ იმ მექანიზმის შექმნა, რომელიც განსაზღვრავს დამნაშავეთა სისხლის სამართლებრივი დევნის ადგილს, გამოძიების ინტერესებიდან გამომდინარე იმ საქმებზე, რომლებსაც ორი ან მეტი ქვეყანა აწარმოებს. იგივე სახით უნდა შემუშავდეს ღონისძიებები დაპატიმრებისა და კონფისკაციის კოორდინაციისათვის, რომელიც, აგრეთვე, შესაძლებელია შეიტყუდეს კონფისკაციაქმნილი ქონების შესახებ ნაწილსაც.

40. ქვეყნებმა უნდა განსაზღვრონ იმ დამნაშავეთა გადაცემის წესი, როდესაც ეს შესაძლებელია, რომლებიც დადანაშაულებულნი არიან ფულის გათეთრებაში ან მასთან დაკავშირებულ დანაშაულებში. ქვეყნის კანონმდებლობის შიგნით ფულის რეცხვა აღიარებულ უნდა იქნეს დანაშაულად, რომლის შედეგად შესაძლებელია დამნაშავეთა გადაცემა. კანონმდებლობის სპეციფიკიდან გამომდინარე, ქვეყნებს შეუძლიათ შეიმუშაონ გადაცემის გამარტივებული პროცედურები, რომლებიც უფლებას იძლევა: უფლებამოსილ სამინისტროებს შორის დამნაშავეთა გადაცემას, დამნაშავეთა გადაცემას მხოლოდ ორდერის ან სასამართლო გადაწყვეტილების შესაბამისად, მისი მოქალაქეების ან ქვეშევრდომების გადაცემას, და/ან იმ პირების გადაცემას, რომლებმაც განაცხადეს თანხმობა, მაგრამ უარს აცხადებენ გადაცემის ფორმალურ წესზე.

1. Минаев С. Закон сохранения денег. Ж. «Власть» 1999, №30, с.22-24
2. Климанов В. Свободные экономические зоны в современном мире и России //География в школе. 1996, №3, с.16-25
3. Апель А., Гунько В., Соколов И. Обналичивание и оффшорный бизнес в схемах, СПб., 2003
4. Данько Т.П., Окрут З.М. Свободные экономические зоны в мировом хозяйстве. М., 1998
5. Ларина Н.И., Кисельников А.А. Региональная политика в странах рыночной экономики. М., 1998
6. Игнатов В.Г., Бутов В.И. Свободные экономические зоны. М., 1997
7. Балабанов И.Т., Балабанов А.И. Внешнеэкономические связи. М., 2000
8. Кабир Л.С. Организация оффшорного бизнеса. М., 2002
9. Информационный бюллетень. Северная торгово-промышленная палата, 1998, №1
10. <http://www.trensis.ru/offshore/trust.htm>
11. Киселева К. Налоговый ад. Коммерсант-Власть, 2000, №26, с. 36-37
12. Основы таможенного дела. Учебник под общей редакцией В.Г. Драганова. М., 1998
13. Савин В. Нужны ли России свободные экономические зоны? / Мировая экономика и международные отношения. 2000, №3
14. Грачев Ю.Н. Внешнеэкономическая деятельность. Организация и техника внешнеторговых операций. М., 2000
15. Андрианов В.Д. Россия: экономический и инвестиционный потенциал. М., 1999
16. <http://www.consultant.ru/dbs/пви.phtml>
17. Оффшорный бизнес за рубежом и в России. Никосия-Хельсинки, 1995

18. Гнедовец Д., Гришанков Д., Кириченко Н. Операция Trust. Эксперт, 1996, №11, с. 30-35
19. Оффшорная специализация: банковский бизнес, Offshore Review. 1999, №2, с. 20-24
20. Мещерякова О. Налоговые системы развитых стран мира (справочник). М., 1995
21. Мюллер Г., Гернон Х., Минк Г. Учёт: международная перспектива. М., 1992
22. Кокшаров А. Черная дыра. «Эксперт», 2000, №12, с.27-30
23. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი. თბ., 1997
24. ლ.ყორღანაშვილი. საერთაშორისო ბიზნესი, თბ. თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, 1998
25. ლ. ყორღანაშვილი. ოფშორული იურიდიულის უპირატესობანი საერთაშორისო საზღვაო გადაზიდვებში. სამეცნიერო ნაშრომთა კრებული. XVIII გამოშვება. თბ., თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, 2001, გვ. 120-128.

შინაარსი

შესავალი -----	3
თავი 1. ოფშორული ბიზნესის ისტორიული და თეორიული ასპექტები -----	5
1.1. ოფშორული ბიზნესის არსი და წარმოშობის ისტორია -----	5
1.2. ოფშორული ზონები თავისუფალი ეკონომიკური ზონების სისტემაში -----	10
1.3. ოფშორული ზონების კლასიფიკაცია -----	13
თავი 2. ოფშორული ბიზნესის ორგანიზაციულ- სამართლებრივი საფუძვლები -----	20
2.1. ოფშორული კომპანიის ცნება და ორგანიზაციულ- სამართლებრივი ფორმები -----	20
2.2. ოფშორული კომპანიების რეგისტრაციის წესები და სეკრეტარული მომსახურება -----	30
2.3. ოფშორული ჰოლდინგური კომპანიები -----	37
თავი 3. ოფშორული ბიზნესის წარმოების მსოფლიო პრაქტიკა -----	44
3.1. ოფშორული ოპერაციები და საგადასახადო დაგეგმვა ----	44
3.2. გემების ოფშორული ბიზნესი -----	46
3.3. ოფშორული სატრასტო ბიზნესი -----	57
3.4. ოფშორული საბანკო ბიზნესი -----	70
3.5. ოფშორული სადაზღვევო ბიზნესი -----	78
თავი 4. ტრანსფერული ფასწარმოქმნა და შავი ფულის ბათითრება ოფშორულ რეჟიმში -----	90
4.1. ტრანსფერული ფასები და მათი გამოყენება ექსპორტ-იმპორტის ოპერაციებში -----	90
4.2. შავი ფულის გათეთრება როგორც გლობალური პრობლემა -----	95
დანართები -----	103
ლიტერატურა -----	132

გამომცემლობა „უნივერსალი“

თბილისი, 0128, ი. ჭავჭავაძის გამზ. 1

☎: 29 09 60, 8(99) 17 22 30

E-mail: universal@posta.ge